

Målrettet støtte til forældre med anbragte børn

Slutevaluering

*Målrettet støtte til forældre med anbragte børn
– Slutevaluering*

© VIVE og forfatterne, 2023

e-ISBN: 978-87-7582-143-3

Modelfoto: Pexels/VIVE

Projekt: 301411

Finansiering: Socialstyrelsen

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Forældre spiller en helt central rolle for børns opvækst, trivsel og grundlæggende udvikling. Dette gælder også for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet, hvor en stor andel bevarer kontakten til deres forældre, selvom de kan have oplevet omsorgssvigt. Forældre til anbragte børn og unge har ofte en række forskellige belastningsfaktorer, som påvirker både forældrenes og børnenes liv og trivsel. En målrettet støtte til forældre med anbragte børn og unge kan derfor være med til at styrke forældrenes forældrekompetencer og derigennem sikre mere ro og stabilitet omkring børnenes anbringelse. Rapporten præsenterer resultaterne af evalueringen af indsatsen *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, en indsats, der er modnet over en 3-årig periode, 2020-2022, i samarbejde med Socialstyrelsen, PwC og fire udvalgte kommuner, Halsnæs, Herning, Vordingborg og Aarhus Kommuner. Gennem projektperioden har de fire kommuner inkluderet 111 familier med i alt 146 børn i indsatsen.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Socialstyrelsen og gennemført i samarbejde med PwC, der har været ansvarlig for udviklingen af indsatsen og implementeringsstøtten i kommunerne. VIVE har været ansvarlig for evalueringen. Vi vil gerne rette en stor tak til forældrene og de mange medarbejdere fra de deltagende kommuner, som alle har bidraget med værdifuld information og erfaring. Tak for et godt og konstruktivt samarbejde om dataindsamling, interviews og løbende vidensdeling.

Evalueringen er udarbejdet af projektchef Katrine Iversen, chefanalytiker Hans Kloppenborg, studentermedhjælper Amanda Engbo og seniorforsker Mette Lausten (projektleder). Derudover har flere VIVE-medarbejdere bidraget til projektet. Evalueringsrapporten har gennemgået en faglig kvalitetssikring såvel internt i VIVE som eksternt og er kommenteret af to eksterne reviewere med indsigt på feltet. Vi takker begge reviewere for gode og konstruktive kommentarer.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse

Indholdsfortegnelse

DEL 1 Afrapportering	6
Hovedresultater	7
1 Indledning	11
2 Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn som indsats	15
2.1 Indsatsens kerneelementer, forandringsteori og faser	15
2.2 Kompetencer og organisering	21
2.3 Målgruppen	24
3 Implementering af indsatsen	26
3.1 Implementering af kerneelementerne	27
3.2 Kontekstanalyse af barrierer og understøttende forhold	70
4 Virkningerne af indsatsen	78
4.1 Virkning for forældrene	79
4.2 Virkning for børnene	83
4.3 Virkning for samværet	86
4.4 Organisatoriske virkninger	88
5 Omkostningerne forbundet med indsatsen	90
5.1 Omkostninger forbundet med <i>Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn</i>	92
5.2 Forholdet mellem indsatsens ressourcer og resultater	96
6 Konklusion	97
DEL 2 Dokumentation	102
7 Evalueringens teoretiske afsæt, metode og anvendte data	103

7.1	Læsevejledning	104
<hr/>		
8	Dataindsamling – implementeringsevalueringen	105
8.1	Spørgeskemabaserede målinger af indsatsens kerneelementer	105
8.2	Gennemgang af forældrehandleplaner	107
8.3	Kvalitative interviews med nøglepersoner	108
8.4	Kvalitative interviews med forældre og unge	110
8.5	Samlet dataoversigt for implementeringsevalueringen	111
<hr/>		
9	Dataindsamling – virkningsevalueringen	113
9.1	Metode og datagrundlag	114
9.2	Måleredskaber til forældrene	115
9.3	Måleredskaber til måling af børnene	119
9.4	Vurdering af måleredskaber til evalueringen	122
<hr/>		
10	Dataindsamling – omkostningsvurderingen	126
<hr/>		
	Litteratur	128
<hr/>		
	Bilag 1 Bilagstabeller	131

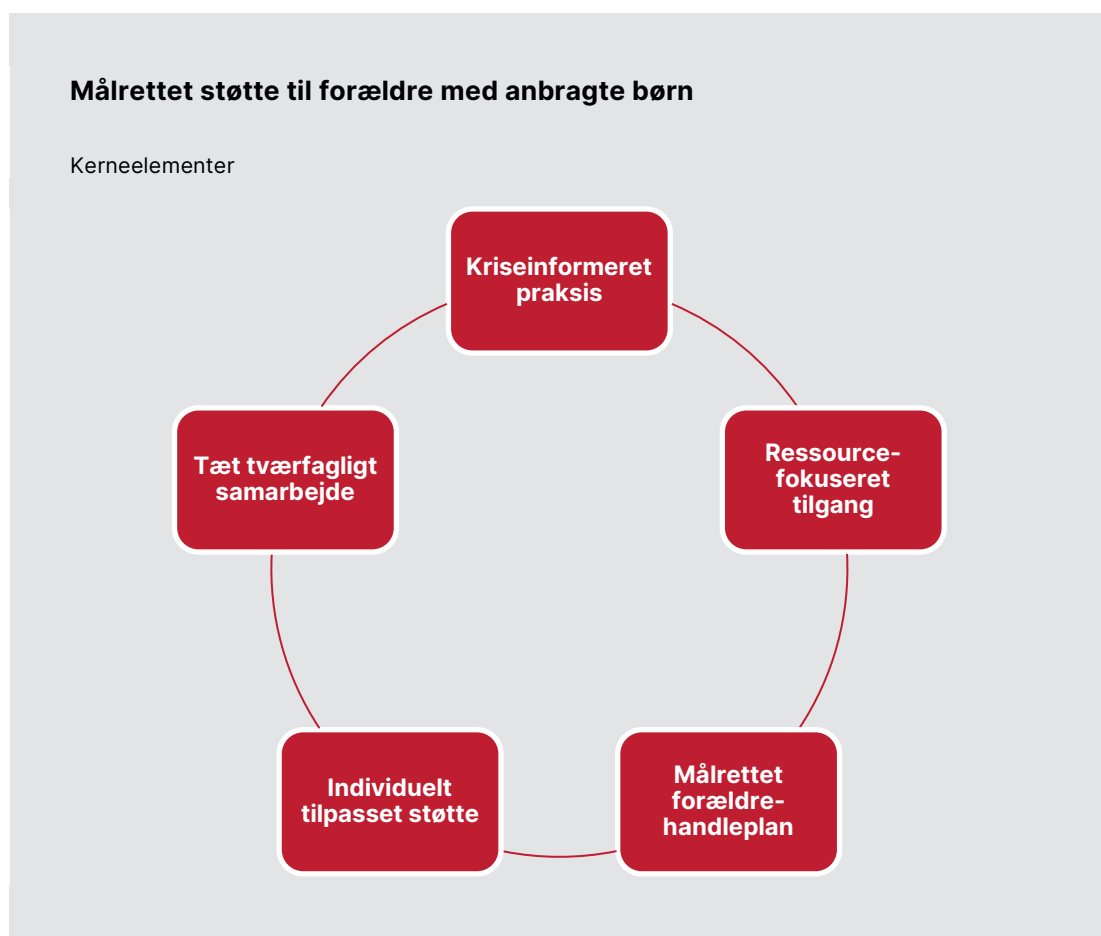
DEL 1

Afrapportering

Hovedresultater

Der er i satspuljen 2019-2022 afsat 18,1 mio. kr. til initiativet *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, som har til formål at udvikle en indsats med fokus på at støtte forældre, hvis barn er anbragt uden for hjemmet. *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er således en indsats, som understøtter en aktiv inddragelse af forældrene i alle faser af et anbringelsesforløb og sætter fokus på forældrenes ressourcer. Formålet med indsatsen er at styrke forældrekompetencerne og styrke samarbejdet med kommune og anbringelsessted. Indsatsen skal bidrage til at sikre større stabilitet i anbringelsesforløbene og mere ro i samværet og kontakten mellem barn og forældre med henblik på at øge trivsel og stabilitet i det anbragte barns liv.

Målrettet støtte til forældre med anbragte børn består af fem kerneelementer.

Denne slutevaluering af indsatsen skal danne grundlag for vurderingen af, om indsatsen har vist sig at fungere på tværs af flere kommuner, om den har været realistisk i implementering og efterfølgende drift, og om indsatsen har vist

lovende resultater. Samlet set udgør dette – sammen med en viden om, hvorvidt indsatsen er efterspurgt i andre kommuner – grundlaget for at vurdere, om indsatsen er moden til at gå videre til en egentlig afprøvning med en egentlig effektmåling. Det samlede evalueringsdesign består overordnet set af tre dele:

- En implementeringsevaluering
- En virkningsevaluering
- En omkostningsvurdering.

Resultater

På baggrund af det samlede evalueringsdesign vurderes det, at *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* anses som en attraktiv indsats for kommunerne, og at der er en generel efterspørgsel efter en indsats af denne type. Evalueringen viser, at de implementerede kerneelementer viser lovende resultater i forhold til forandringsteoriens ønskede resultater for forældrene på kort og mellemlangt sigt. Det er dog endnu for tidligt at vurdere, om indsatsen på langt sigt giver mere stabilitet i børnenes anbringelser.

Samlet set finder evalueringen, at det i vid udstrækning er lykkedes kommunerne at implementere indsatsen og dens fem kerneelementer. Forældrene oplever i højere grad at få hjælp til at forstå og rumme deres følelser omkring anbringelsen, at der er fokus på deres ressourcer, at de bliver inddraget i definitionen af formålet med indsatsen, at indsatsen i højere grad afspejler deres ønsker og behov, samt at de i højere grad bliver hørt og mødt med relevant støtte. Virkningsevalueringen viser dertil små, men tydelige og statistisk signifikante positive forandringer i forhold til forældrenes generelle trivsel og velbefindende og i forhold til deres vurdering af egne forældrekompetencer. Oplevelsen hos de fagprofessionelle i kommunerne er endvidere, at forældrene har udviklet sig positivt i forhold til samarbejdet omkring barnet og i forhold til at kunne være bedre forældre i samværet med barnet. Der kan imidlertid ikke påvises en udvikling for børnene, målt ved de kvantitative måleredskaber.

Det er vurderingen, at alle fem kerneelementer i indsatsen er relevante, samt at der er en god sammenhæng og et godt samspil kerneelementerne imellem. Det er endvidere vurderingen, at der er fire særligt virksomme elementer i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. For det første er det virksomt, at fagprofessionelle i den enkelte sag foretager en faglig vurdering i forhold til sammensætningen af de fem kerneelementer og tidspunktet for, hvornår arbejdet med de enkelte kerneelementer iværksættes. For det andet er det vurderingen, at

det er særlig virksomt, både i forhold til de fagprofessionelles samarbejde og i forhold til arbejdet med forældrene, at de fagprofessionelle har et fælles udgangspunkt for arbejdet med indsatsen i form af det udviklende mindset. For det tredje er det vurderingen, at inddragelse og anerkendelse af forældrene samt det ressourceorienterede fokus er helt centralt og virksomt i forhold til samarbejdet om anbringelsen og i forhold til forældrenes udvikling og progression. Sidst men ikke mindst er det for det fjerde vurderingen, at netop det styrkede samarbejde mellem de involverede aktører og forældrene i den enkelte anbringelsessag er et særligt virksomt element i indsatsen.

Der er enkelte kerneelementer, der fortsat bør være ekstra fokus på for at opnå fuld implementering i forhold til hensigten med kerneelementerne. Der er således fortsat et arbejde med at implementere kerneelementerne omkring målrettede forældrehandleplaner og det samarbejdsorienterede element i indsatsen, så intentionen med kerneelementerne i højere grad efterleves. Der vurderes således fortsat at være et arbejde med implementeringen af kerneelementet omkring målrettede forældrehandleplaner, så intentionen om at forældrene selv formulerer deres mål, og at målene tager udgangspunkt i forældrenes ønsker, i højere grad efterleves. Derudover er det vurderingen, at der fortsat er et arbejde i forhold til at opnå fuld implementering af kerneelementet om, at indsatsen gives under et tæt tværfagligt samarbejde. Her har der særligt vist sig udfordringer i forhold til at få inddraget anbringelsesstederne i arbejdet med indsatsen.

Omkostningsvurderingen viser, at indsatsen koster ca. 110.000 kr. pr. familie, hvis familien modtager indsatsen i 1 år. Evalueringen finder desuden, at de deltagende kommuner oplever, at der er et rimeligt forhold mellem indsatsens resultater og de ressourcer, indsatsen kræver.

Anbefalinger

Hvis *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* skal overgå til en egentlig afprøvning i et større antal kommuner, er der en række opmærksomhedspunkter, der bør tages højde for ved opstart.

For det første er det vigtigt, at de fagprofessionelle, trods forskellige faglige ståsteder og perspektiver, formår at etablere et fælles blik på formålet med indsatsen i den konkrete sag, så de involverede fagligheder kan understøtte hinanden, og der arbejdes i en fælles retning.

For det andet er det vigtigt at have fokus på inddragelse og samarbejdet med anbringelsesstederne, da disse er vigtige aktører i indsatsen, som kan understøtte både det ressourceorienterede fokus og det samarbejdsorienterede kerneelement.

For det tredje er det hensigtsmæssigt at være opmærksom på, at der løbende og kontinuerligt følges op på målene i forældrehandleplanen. Dette for at synliggøre forældrenes progression og udvikling, men også for at kunne foretage en faglig vurdering af, hvornår indsatsen eventuelt skal afsluttes.

For det fjerde, og i sammenhæng med ovenstående, er det igennem projektperioden blevet klart, at længden af indsatsen, og hermed også længden af de enkelte faser i indsatsen, sjældent følger det opstillede mål i indsatsbeskrivelsen. Flere af familierne har været med i indsatsen gennem hele projektperioden. Det er på den baggrund vurderingen, at man i en videreudvikling af indsatsen med fordel kan arbejde hen imod mere klare kriterier for og ensartede forståelser af, hvornår *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* skal afsluttes.

For det femte kan det være fordelagtigt at revurdere, hvordan og med hvilke måleredskaber der bedst indsamles viden om forældrenes forældrekompetencer. Det brugte måleredskab i denne evaluering, PSOC, måler direkte, hvordan forældre udvikler sig som forældre via forældrenes egen opfattelse af forældrekompetencer og forældrenes egen vurdering af tilfredshed med forældrerollen. Det har dog vist sig, at spørgsmålene i redskabet har været vanskelige for forældrene at forstå, samt at det har været en stor mundfuld for forældrene at besvare spørgeskemaer inden for et så følsomt emne som deres egne forældrekompetencer. Det vil derfor være fordelagtigt for en egentlig afprøvning af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, at det genovervejes, om progression inden for forældrekompetencer kan måles på anden vis.

1 Indledning

Forældre spiller en helt central rolle for børns opvækst, trivsel og grundlæggende udvikling. Det gælder også for børn, som er anbragt uden for hjemmet, hvor en stor andel bevarer kontakten til deres forældre, selvom de kan have oplevet omsorgssvigt. Ifølge serviceloven har barnet krav på at se sine forældre, og forældrene har krav på at opretholde kontakten med barnet, medmindre det er til skade for barnet. Uanset hvad baggrunden for anbringelsen er, og uanset om anbringelsen er midlertidig eller længerevarende, vil forældrene og deres måde at være sammen med deres barn på have en betydning for børnenes trivsel og udvikling samt for anbringelsesforløbet.

Forældre til anbragte børn og unge er ofte i en udsat position. Forældrene er typisk dårligere stillet, når det gælder socioøkonomiske og helbredsmaessige forhold end andre forældre – også forældre til børn og unge i forebyggende foranstaltninger (se eksempelvis Egelund m.fl., 2008; Lausten & Andreasen, 2021). Forældre til anbragte børn og unge har ofte en række forskellige belastningsfaktorer, som påvirker deres eget og deres børns liv. Meget forskning peger på, at anbragte børn ofte har turbulente liv, og at denne turbulens ofte udspringer af turbulente forældrelev, der igen forstærker turbulens i børnenes liv. Samtidig spiller forældrene en vigtig rolle i deres børns liv, også selvom barnet er anbragt uden for hjemmet. Både forskning og praksiserfaringer peger på, at barnets forældre har en stor betydning for, at en anbringelse lykkes (Sen & Broadhurst, 2011; Salveron & Arney, 2009).

Lovgivningen betyder, at der i mange tilfælde er tale om en langvarig trepartsrelation mellem forældre, myndighedsrådgivere i myndighedsafdeling og omsorgspersonale på anbringelsessteder. Relationen mellem de tre parter kan være kompleks, potentielt konfliktfyldt og påvirket af andre aktører (fx jobcenter, rusmiddelbehandling, PPR, skole, bisiddere og advokater). Forældrene kan have brug for professionel støtte til kontakten med barnet og kan samtidig opleve stor mistillid til kommunen og opleve manglende gennemsigtighed, involvering, indflydelse og kommunikation omkring deres barns anbringelse (Falch-Eriksen, 2016). Der er således et stort potentiale i at støtte forældrene både i at udvikle deres forældrekompetencer og i deres relation til anbringelsessted og myndighed.

Der er i satspuljen 2019-2022 afsat 18,1 mio. kr. til initiativet *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, som har til formål at udvikle en indsats med fokus på at støtte forældre, hvis barn er anbragt uden for hjemmet. *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er således en indsats, som understøtter en aktiv inddragelse af forældrene i alle faser af et anbringelsesforløb og sæt-

ter fokus på forældrenes ressourcer. Formålet med indsatsen er at styrke forældrekompetencerne og styrke samarbejdet med kommune og anbringelsessted. Indsatsen skal bidrage til at sikre større stabilitet i anbringelsesforløbene og mere ro i samværet og kontakten mellem barn og forældre med henblik på at øge trivsel og stabilitet i det anbragte barns liv.

Projektet er en del af Udviklings- og investeringsprogrammet på børne- og ungdomsområdet (BUIP), som har til formål at understøtte en mere vidensbaseret og effektiv socialpolitik. Projektet følger Social- og Ældreministeriets Strategi for udvikling af sociale indsatser (SUSI), som understøtter et målrettet og systematisk udviklingsarbejde på socialområdet (Social- og Ældreministeriet, 2022). Projektet er et udviklings- og modningsprojekt, og indsatsen *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er udviklet i perioden 2020-2022 i samarbejde med fire kommuner.

Denne slutevaluering af indsatsen skal danne grundlag for vurderingen af, om den modnede indsats har vist sig at fungere på tværs af flere kommuner, om den har været realistisk i implementering og efterfølgende drift, og om indsatsen har vist lovende resultater. Samlet set udgør dette – sammen med en viden om, hvorvidt indsatsen er efterspurgt i andre kommuner – grundlaget for at vurdere, om indsatsen er moden til at gå videre til en egentlig afprøvning med en egentlig effektmåling.

Det samlede evalueringdesign består overordnet set af tre dele:

- En implementeringsevaluering
- En virkningsevaluering
- En omkostningsvurdering.

Datagrundlaget for slutevalueringen er specificeret i boks 1.1. Derefter følger en læsevejledning, der skitserer evalueringens kapitler og det nærmere indhold i disse.

Boks 1.1 Datagrundlag

Kvantitativ data

De kvantitative data består hovedsageligt af gentagne spørgeskemaer til myndighedsrådgiver, familiebehandler, anbringelsessted og forældre. Når en familie starter i indsatsen, sendes der et baselinespørgeskema til alle respondentgrupper. Derefter sendes der followupskemaer ca. hver tredje måned, indtil familien er afsluttet i indsatsen. Yderligere information kan findes i kapitel 9.

Der er derudover lavet en indholdsgennemgang af forældrehandleplanerne, som er kodet efter, i hvor høj grad realiseringen af de enkelte indikatorer for implementeringen kan dokumenteres.

Kvalitativ data

Der er gennemført interviews med kommunale ledere, projektledere, myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelseskonsulenter, samværs-konsulenter, anbringelsessteder, forældre og anbragte unge. Yderligere information kan findes i kapitel 8.

Omkostningsdata

Omkostningsvurderingen er baseret på månedlig tidsregistrering for alle implicerede medarbejdergrupper, kommunernes projektbudgetter fra ansøgning om deltagelse i modningsprojektet og interviews med projektlederne. Yderligere information kan findes i kapitel 10.

Undersøgelsesperiode

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i perioden september 2020 til september 2022. De kvalitative interviews om implementering er hovedsageligt gennemført i august og september 2022, mens interviews om tidsforbrug og omkostninger er gennemført i december 2021 og august 2022. Derudover er skemaer med konkret tidsregistrering indsamlet i marts-september 2021.

Kapitel 2: Målrettet støtte til forældre med anbragte børn som indsats

Kapitlet skitserer *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* som indsats, herunder indsatsens fem kerneelementer og forandringsteorien for indsatsen. Dertil skitseres indsatsens faser, organiseringen omkring indsatsen og målgruppen for indsatsen.

Kapitel 3: Implementeringen af Målrettet støtte til forældre med anbragte børn

Kapitlet skitserer indledningsvis arbejdet med og implementeringen af indsatsens fem kerneelementer. Derefter præsenteres en kontekstanalyse af barrierer og understøttende forhold for implementeringen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Kapitel 4: Virkningerne af Målrettet støtte til forældre med anbragte børn

Kapitlet skitserer kort de valgte redskaber til måling af de opstillede mål. Derefter præsenteres resultaterne af virkningen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* for forældre og virkningen for de anbragte børn.

Kapitel 5: Omkostningerne forbundet med Målrettet støtte til forældre med anbragte børn

Kapitlet skitserer først grundlaget for omkostningsvurderingen. Derefter præsenteres den egentlig omkostningsvurdering af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* med en vurdering af, om forholdet mellem resourceforbrug og resultater er rimeligt.

Kapitel 6: Konklusion

Kapitlet præsenterer konklusionen omkring kommunernes implementering af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, virkningerne af indsatsen samt omkostningerne forbundet med indsatsen. Kapitlet skitserer desuden anbefalinger til det fremadrettede fokus i det videre arbejde med indsatsen og i forbindelse med en eventuel videre afprøvning af indsatsen.

2 Målrettet støtte til forældre med anbragte børn som indsats

I dette kapitel giver vi en kort præsentation af indsatsen *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Først præsenteres indsatsens fem kerneelementer, indsatsens forandringsteori samt de tre faser, som indsatsen gennemføres i. Derefter belyser kapitlet den kommunale organisering af indsatsen samt målgruppen for indsatsen. En mere udførlig beskrivelse af indsatsen og dens implikationer for praksis kan læses i indsatsbeskrivelsen, som er udgivet sammen med denne rapport.

2.1 Indsatsens kernelementer, forandringsteori og faser

I dette afsnit giver vi en introduktion til indholdet i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* via beskrivelser af indsatsens kerneelementer, forandringsteori samt de tre faser, som indsatsen gennemføres i.

Som fundament for en første version af indsatsen udarbejdede VIVE og PwC i begyndelsen af projektperioden dels et målgruppenotat, som giver en statistisk beskrivelse af, hvad der karakteriserer målgruppen forældre med anbragte børn, dels en vidensafdækning¹. Vidensafdækningen blev brugt til at identificere de kerneelementer, som indgår i indsatsen. Vidensafdækningen er baseret på tre typer viden, nemlig (1) aktuelt bedste viden fra forskning, (2) viden om lovende praksis (3) en mere nuanceret forståelse af målgruppens behov via analyser af interviews med forældre i målgruppen.

Undervejs i modningsprojektet er indsatsens, herunder kerneelementernes, indhold blevet videreudviklet og præciseret, således at der i den nyeste indsatsbeskrivelse er fem kerneelementer. Disse beskrives kort i det følgende afsnit.

¹ Vidensafdækningen kan læses her: <https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/malrettet-stotte-til-foraeldre-hvis-barn-eller-ung-er-anbragt>

2.1.1 Kerneelementer

Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn består af fem kerneelementer, som uddybes i det følgende.

Kriseinformeret praksis: Anerkend forældrenes oplevelse af krise med henblik på at forebygge en negativ, affektbaseret forældrereaktion.

Forældre kan opleve det som en eksistentiel krise, når deres barn bliver anbragt, og krisen kan vare ved, hvis forældrene har svært ved at forstå og bearbejde den nye livssituation. For nogle forældre er hjemgivelse ikke en mulighed, og der kan være behov for en længerevarende bearbejdning af den sorg, der kan følge med den nye livssituation.

Hensigten med det kriseinformerede kerneelement er at tilbyde forældrene støtte til at håndtere de negative følelser og den sorg, der kan være forbundet med anbringelsen. Samtidig arbejdes der med at skabe tillid og tryghed hos forældrene i forbindelse med en anbringelse for hermed at understøtte, at forældrene kan udvikle sig i det videre forløb. Det kan være afgørende for at etablere et godt samarbejde med forældrene og dermed på længere sigt mere stabile anbringelsesforløb.

Ressourcefokuseret tilgang: Anerkend og arbejd aktivt med forældrenes ressourcer ved at møde forældrene med respekt og en undersøgende tilgang med henblik på at understøtte deres tro på sig selv og skabe positiv udvikling hos dem.

Hensigten med den ressourcefokuserede tilgang er at sætte fokus på og inddrage forældrenes ressourcer aktivt i hele forløbet. I udredningen af forældrenes behov belyses forældrenes ressourcer med henblik på at understøtte en balanceret udredning, hvor både forældrenes styrker og udfordringer er tydelige. I dialogen med forældrene anerkendes deres ressourcer, og forældrene gøres opmærksomme på de ressourcer, som de besidder. Tilsvarende inddrages forældrenes ressourcer aktivt i tilrettelæggelsen af forløbet, så indsatsen bygger herpå.

Måltrettet forældrehandleplan: Understøt forældrene i at formulere mål for indsatsen, og følg hyppigt op på deres progression med henblik på at motivere forældrene til at tage ejerskab for egen udvikling.

Ved at udarbejde en forældrehandleplan (efter servicelovens § 54, stk. 2) og opsætte få konkrete mål for indsatsen sammen med forældrene, som stemmer overens med deres ønsker og behov, kan det blive lettere at samarbejde om udviklingen i forandringsfasen. Forældrene får bedre mulighed for konkret at

se, hvad de skal ændre, og hvilke helt konkrete handlinger det kræver, for at der kan etableres mere samvær med barnet, eller for at de kan forbedre relationen til barnet, eller for at der er en mulighed for, at deres barn kan hjemgives, i de tilfælde hvor det er relevant. Det er samtidig et krav, at der udarbejdes en forældrehandleplan, når det vurderes, at forældrene har behov for støtte efter § 54, stk. 2.

Hensigten med at udarbejde en målrettet forældrehandleplan er at involvere forældrene direkte i udarbejdelsen af planen, herunder at forældrene selv formulerer målene, og at planen tager udgangspunkt i deres ønsker, er motiverende, konkret og handlingsanvisende.

Individuelt tilpasset støtte: Sammensæt og tilpas indsatsen, så den er fleksibel i forhold til forældrenes situation og adresserer deres konkrete behov med henblik på at give dem de bedste muligheder for at profitere af støtten.

Det er forskelligt fra familie til familie, hvilke problematikker der har været årsag til anbringelsen, hvilke udfordringer forældrene selv oplever at have, og hvilke forudsætninger forældrene har for at arbejde med sig selv og familiens situation.

Forskning peger på, at det er centralt at sammensætte indsatsen, så den er fleksibel og tilpasses den enkeltes behov, ønsker og forudsætninger (se fx Morris, 2013). Det kan fx være at give forældrene støtte til at lære at kunne regulere sig selv emotionelt, aflæse barnet, se og glædes over barnets små successer, indgå i problemløsning, være fleksibel mv. Samtidig kan forældrene have behov for støtte til at forstå barnet og til at agere hensigtsmæssigt i samværet med barnet.

Det er hensigten, at indsatsen kommer hele vejen rundt om familielivet og tager højde for forhold og livsbetingelser, der kan blokere for, at forældrene kan udvikle sig. Hvis der fx er udfordringer i relationen mellem forældrene, kan det være nødvendigt at støtte forældrene her. Det samme gælder udfordringer med fx økonomi og jobsituation. I nogle tilfælde kan det også være relevant at tilbyde forældrene praktisk pædagogisk støtte i hjemmet.

Tæt tværfagligt samarbejde: Skab et stærkt samarbejde mellem parterne omkring barnet (forældre, rådgiver, anbringelsessted og andre fagpersoner) med henblik på at skabe et smidigt forløb, hvor fagligheder bringes i spil, når det er relevant, og der kommunikeres samstemt.

Vidensafdækningen og interviews med forældre, der er gennemført i forbindelse med udviklingen og evalueringen af indsatsen, viser, at forældrene kan opleve, at samarbejdet med myndighed er baseret på gensidig tillid og respekt, men også at de til tider oplever ikke at blive lyttet til og respekteret

som forældre. Forældre kan opleve, at de bliver misforstået, og at de bliver mødt med manglende tillid og respekt fra myndighedsrådgivere og andre fagpersoner i kommunens forskellige forvaltninger.

Derudover kan samarbejdet med anbringelsesstedet være præget af en asymmetri, hvor forældrene føler sig underlegne i forhold til plejeforældrene. Relationen med plejeforældrene kan være præget af en asymmetrisk magtbalance, hvor de biologiske forældre forbliver i kategorien 'uegnede' som forældre, og plejeforældrene dermed kan indtage kategorien som de 'egnede' forældre alene.

Hensigten med det samarbejdsorienterede kerneelement er at understøtte kvalitet i anbringelsen, et stabilt anbringelsesforløb og evt. tidlig hjemgivelse ved at skabe et stærkt samarbejde mellem forældre, myndighed, anbringelsessted og andre involverede fagpersoner i forbindelse med barnets anbringelse. Myndighedsrådgiverne kan med fordel have fokus på at inddrage forældrene løbende i processen, på deres tilgang til forældrene, og på at de med deres sprogbrug og handlinger ikke er med til at forhindre en positiv udvikling.

I den målrettede støtte inddrages der typisk også andre fagpersoner – familiebehandlere, samværskonsulenter, familieplejekonsulenter og støtteperson, jf. servicelovens § 54, stk. 1 – der ligeledes har vigtige roller i forhold til at sikre et godt forløb og et stærkt samarbejde.

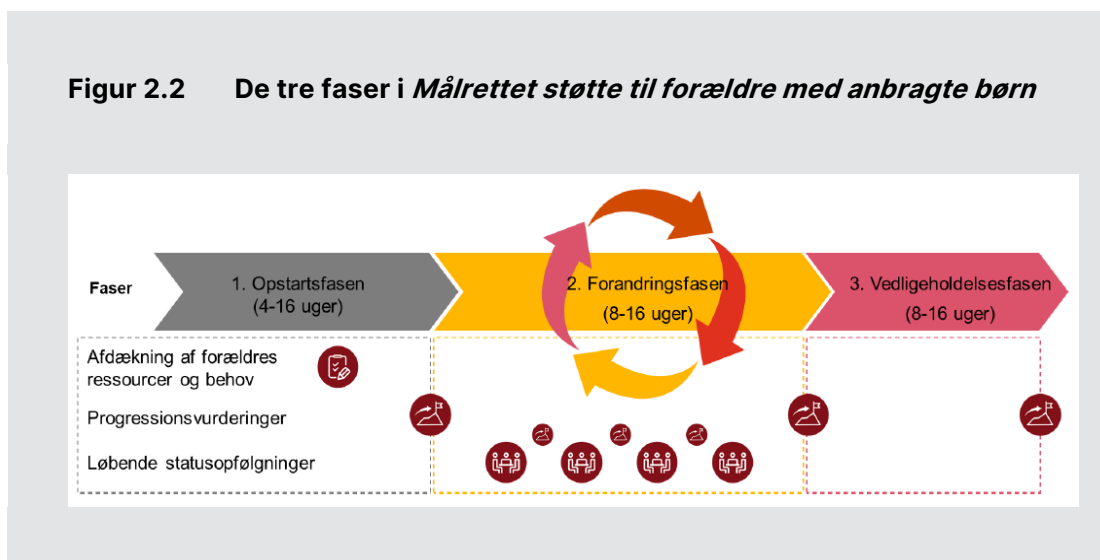
2.1.2 Forandringsteori

Figur 2.1 viser forandringsteorien for *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, dvs. en teori om, hvordan indsatsen forventes at skabe forandringer for både forældre og anbragte børn.

Forandringsteorien viser, hvordan indsatsens kerneelementer omsættes til ressourcer og aktiviteter, som forventes at styrke forældrenes motivation, forældrekompetencer og samarbejde med myndighed og anbringelsessted, som igen forventes at have positiv betydning for blandt andet barnets relation til forældrene, stabiliteten i barnets anbringelse og barnets generelle psykiske trivsel.

2.1.3 Indsatsens faser

Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn er struktureret efter tre faser. Kommunerne anvender faserne i forbindelse med tilrettelæggelsen af de enkelte forløb. Et forløb består således af en opstartsfasen, en forandringsfase og en vedligeholdelsesfase. Overordnet set består hver fase af en række aktiviteter, som er guidende for samarbejdet mellem de involverede aktører. Figur 2.2 giver et overblik over faserne, som beskrives mere uddybende nedenfor.

Kilde: Socialstyrelsen, 2023.

Opstartsfasen: Formålet med opstartsfasen er at sætte tidligt ind og skabe sikkerhed og tryghed for forældrene og tilbyde dem krisehjælp i forbindelse med anbringelsen. Forældrene skal støttes i at håndtere eventuel modstand og negative følelser, som kan opstå, når barnet bliver anbragt, og der kan være behov for at arbejde med at opbygge forældrenes tillid. Opstartsfasens varighed er ca. 4-16 uger. I fasen påbegyndes det motiverende og ressourcefokuserede arbejde med forældrene, herunder afdækningen af forældrenes behov, ønsker og forudsætninger, som skal ligge til grund for forandringsfasen.

Forandringsfasen: Formålet med forandringsfasen er at støtte forældrene i forhold til deres rolle i barnets liv. Nogle forældre vil arbejde aktivt med en forandring af de forhold, som ligger til grund for anbringelsen, så hjemgivelse af barnet bliver muligt, mens andre vil have brug for at arbejde med deres nye livssituation, hvis anbringelsen er længerevarende. Uanset om der er et mål om hjemgivelse, eller det er en længerevarende anbringelse, skal der arbejdes med forældrenes relation til anbringelsesstedet, relationen til barnet og deres forældrekompetencer ud fra et mål om, at forældrene kan varetage ansvaret

for deres barn og være en del af barnets hverdag i det omfang, barnet ønsker det. Forskellige forældre kan have forskellige behov, ønsker og forudsætninger i forandringsfasen. I forandringsfasen er der derfor behov for at gennemføre en individuelt tilpasset indsats, hvor de af kommunens eksisterende tilbud, der er relevante, sammensættes som en integreret del af en sammenhængende indsats. For at sikre fokus og fremdrift i indsatsen er der en hyppig opfølgning på status i denne fase (fx hver anden uge). Forandringsfasen varer 8-16 uger, men hvis der behov for det, kan der derefter iværksættes en ny 8-16-ugers indsats i forandringsfasen.

Vedligeholdelsesfasen: Formålet med vedligeholdelsesfasen er at støtte forældrene i at vedligeholde den positive udvikling, der har været i familien i løbet af forandringsfasen. For nogle forældre vil vedligeholdelsesfasen have fokus på at støtte familien i hjemmet efter en hjemgivelse, hvor familien med tiden overgår til almindelige forebyggende foranstaltninger. For andre forældre vil vedligeholdelsesfasen handle om at støtte forældrene i samværet med det anbragte barn, men med en lavere intensitet end tidligere, fordi forældrene nu er i stand til at trække på egne og netværkets ressourcer. Vedligeholdelsesfasens varighed er 8-16 uger.

Varigheden af den enkelte fase vil variere, afhængigt af den enkelte families behov og hvorvidt der er tale om et eksisterende forløb eller en ny anbringelse. Det er dog værd at bemærke, at erfaringerne fra de deltagende kommuner er, at der er store forskelle i, hvor langvarig støtten til de enkelte forældre er, og adskillige forældreforløb har ved evalueringens afslutning været i gang i mere end et år. Interviewene til slutevalueringen tegner et billede af, at man i en videreudvikling af indsatsen med fordel kan arbejde hen imod mere klare kriterier for og ensartede forståelser af, hvornår *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* skal afsluttes. Dette selvfølgelig under hensyntagen til, at støtten skal tilpasses til den individuelle families situation og behov.

2.2 Kompetencer og organisering

I *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* bringes kommunens eksisterende kompetencer og indsatser – fx familiebehandling, praktisk-pædagogisk støtte og støttet samvær – i spil i forhold til forældre med anbragte børn. Fagpersonerne, som yder den målrettede støtte, kan derfor i vidt omfang trække på deres eksisterende viden og kompetencer.

Det er dog væsentligt, at alle fagpersoner rundt om forældrene skaber og arbejder ud fra et fælles udviklende mindset og en løsningsfokuseret tilgang med henblik på at understøtte, at forældrene kan udvikle sig, og at der tages

udgangspunkt i netop deres motivation og ressourcer. Fælles kompetenceudvikling i det udviklende mindset på tværs af fx rådgivere, familiebehandlere, plejefamiliekonsulenter og samværskonsulenter kan være en god måde at igangsætte det tætte tværfaglige samarbejde, som er en vigtig del af indsatsen (jf. afsnit 3.1.2).

Det tætte tværfaglige samarbejde i den målrettede støtte kommer blandt andet til udtryk ved, at de forskellige fagprofessionelle, som er involveret i indsatsen, hyppigt samles til møder og opfølgninger (enten fysisk eller online). På møderne sættes og følges der op på forældrenes mål, og man mødes relativt hyppigt for løbende at kunne justere og opdatere målene samt de forskellige medarbejders del af indsatsen, så det matcher med forældrenes situation. Indsatsen leveres således i praksis af og i samspil mellem en række forskellige fagprofessionelle, og af interviewene fremgår det, at samarbejdet mellem aktørerne, der er involveret i støtten til forældrene, er væsentligt større end tidligere. I det hele taget er der en stor del af de fagprofessionelle, der fortæller, at man i kommunen ikke tidligere har tilbudt ret meget støtte til forældre med anbragte børn, når først deres barn er blevet anbragt, og derfor har det været nyt for dem at arbejde med målgruppen.

På den baggrund er det væsentligt for at kunne lykkes med indsatsen, at man er opmærksom på, hvordan indsatsen er organiseret, og hvordan de forskellige fagprofessionelles roller er i indsatsen. Det er fokus for dette afsnit, mens organiserings betydning for indsatsens implementering uddybes i rapportens kapitel 3. Det varierer lidt fra kommune til kommune, hvor meget forskellige specifikke aktører har været involveret i indsatsen, men generelt er rollefordelingen som følger:

Familiebehandler: En meget væsentlig del af indsatsen består i, at der tilknyttes en familiebehandler til forældrene. Familiebehandlerne arbejder blandt andet med at bearbejde forældrenes følelser omkring anbringelsen og støtter forældrene i, hvordan de konkret kan arbejde hen imod målene i forældrehandleplanen, som fx kan vedrøre specifikke handlinger i samværet med barnet eller styrkelse af forældrenes mentaliseringsevne. Desuden kan familiebehandlerne have en væsentlig rolle i at støtte forældrene i kontakten med fx myndighedsrådgivere og anbringelsessted. Endelig har familiebehandlerne en vigtig rolle i forhold til at give forældrene en individuelt tilpasset støtte, fx ved at tage med til møder på jobcenteret, hvis det er det, den enkelte forælder har brug for.

Myndighedsrådgiver: Myndighedsrådgiveren i barnets sag vil ofte være central i forhold til udarbejdelsen af forældrehandleplanen – ofte vil familiebehandleren dog også kunne bidrage hertil ved at hjælpe forældrene med at formulere gode mål for indsatsen. I de deltagende kommuner har myndigheds-

rådgiverne ofte fået en stor rolle i forhold til at sikre koordinering mellem aktørerne i indsatsen og fx indkalde til fælles møder, hvis denne opgave ikke har været placeret ved en tovholder.

Familieplejekonsulent/anbringelseskonsulent: Familieplejekonsulenter eller anbringelseskonsulenter støtter og sparrer med anbringelsesstedet (herunder plejefamilier) omkring anbringelsen, herunder med fokus på, hvilken betydning den målrettede støtte til forældrene har for anbringelsen. Konsulenterne deltager i møder med de øvrige aktører i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* og har en vigtig rolle som bindeled til anbringelsesstedet.

Anbringelsessted/plejefamilie: Det er forskelligt for de deltagende kommuner, hvor meget og hvor direkte de enkelte anbringelsessteder (herunder plejefamilier) er involveret i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* (jf. også afsnit 3.1.5). I kommuner, hvor anbringelsesstederne i mindre grad er involveret, er anbringelsesstederne blevet orienteret om indsatsen og blevet bedt om fx i højere grad at informere forældrene om barnets hverdag. I andre kommuner har anbringelsesstederne haft en mere direkte rolle i indsatsen og har deltaget i en del af de tværprofessionelle møder, som er en del af indsatsen.

Øvrige aktører, som er relevante i den enkelte sag: Ud over ovenstående kan der også være andre aktører, som det er relevant at inddrage i den målrettede støtte, herunder på fælles møder. Det kan være samværskonsulenter, støtteperson, jf. servicelovens § 54, stk. 1 eller andre, som er involveret i at støtte familien i forbindelse med anbringelsen. Mange forældre vil herudover have indsatser i regi af andre forvaltninger, fx jobcenter eller misbrugscenter, som det kan være vigtigt at koordinere med.

Tovholder/projektleder: *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* kræver en høj grad af samarbejde og fælles mindset på tværs af forskellige faggrupper. Derfor vil det ofte være vigtigt, at der i kommunen er en tovholder eller projektleder, som understøtter dette, fx ved at sikre, at der bliver indkaldt til møder i de enkelte sager, at mødedeltagerne har samme fokus og arbejder efter en fælles struktur, og at de forskellige faggrupper får samme indføring i og forståelse af indsatsen og forskellige aktørers roller heri. Ikke mindst under implementeringen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er tovholderen/projektlederen vigtig, fordi der er i opstarten er meget, som alle involverede skal understøttes i at gøre på en ny måde.

2.3 Målgruppen

Målgruppen for indsatsen er forældre til børn og unge i aldersgruppen 0-17 år, som er anbragt i plejefamilie eller på døgninstitution/opholdssted af primært sociale årsager. Det kan både være nye og eksisterende anbringelser. Med forældre menes både biologiske forældre og andre voksne, der udfylder en forældrelignende rolle i barnets liv. De voksne skal dog udfylde en de facto-forælderrolle, og målgruppen inkluderer således ikke øvrige personer fra barnets familie og netværk såsom bedsteforældre mv. Forældre til anbragte børn og unge, der som den primære årsag er anbragt som følge af fysisk eller kognitiv funktionsnedsættelse, er ikke omfattet af målgruppen.

I alle deltagerkommunerne fremhæver de fagprofessionelle, at der er forskel på at gennemføre indsatsen i sager med nyanbragte børn sammenlignet med eksisterende sager, hvor barnet har været anbragt i potentielt lang tid forud for kommunens igangsættelse af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. I sagerne, hvor børnene var nyanbragte, har krisen for forældrene eksempelvis spillet en mere akut og præsent rolle end i de allerede eksisterende anbringelsessager.

I flere af kommunerne vurderer en stor del af de fagprofessionelle, at den målrettede støtte fungerer bedst i nystartede anbringelsessager, fordi det giver bedre forudsætninger for at forventningsafstemme, således at alle involverede – herunder ikke mindst forældre og plejeforældre – fra starten har samme forståelse af, at man i fællesskab arbejder hen imod, at forældrene hjælpes til at kunne få eller fastholde en relativt stor rolle i barnets liv. I flere af kommunerne oplever de fagprofessionelle, at det ofte er mere udfordrende at arbejde med indsatsen til forældrene i allerede eksisterende anbringelsessager, fordi disse sager ofte er præget af gamle konflikter mellem eksempelvis forældre og myndighed eller mellem forældre og plejefamilie/anbringelsessted. I disse sager kan det kræve en stor og relativt langvarig indsats at få bearbejdet og håndteret disse konflikter. Af disse grunde vurderer mange fagprofessionelle, at *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* fungerer bedst i sager med nyanbringelser.

Det er dog samtidig væsentligt at bemærke, at der i mange eksisterende anbringelsessager er behov for at støtte forældrene, uanset at det er vanskeligere at udføre den målrettede støtte, end det er tilfældet i nye anbringelsessager. Flere af kommunerne giver desuden udtryk for, at der er for få nyanbringelser i kommunen til, at man ville kunne opstarte indsatsen alene til denne målgruppe. Der vil simpelthen være for få forældre at tage ind i indsatsens opstartsperiode til, at de fagprofessionelle ville kunne forankre den nye måde at arbejde på, som indsatsen indebærer.

I forhold til målgruppen er det desuden væsentligt at bemærke, at det ifølge de deltagende kommuner ikke er alle forældre med anbragte børn, som i praksis kan eller ønsker at indgå i indsatsen. Det kræver, at forældrene har et ønske om og en villighed til at udvikle sig og arbejde med deres evner som forældre, dvs. at der er et udviklingspotentiale og en mulighed for progression hos forældrene. Kommunernes erfaring er derfor også, at der er en del forældre med anbragte børn, som takker nej til at være med i indsatsen eller stopper et igangværende forløb.

3 Implementering af indsatsen

I dette kapitel belyser vi, om det har været muligt at implementere *Målløst støtte til forældre med anbragte børn* succesfuldt i de fire projektkommuner. Dette er undersøgt gennem en analyse af implementeringen af indsatsens kerneelementer samt en kontekstanalyse af barrierer og understøttende forhold for implementeringen.

Datagrundlag for implementeringsevalueringen:

Spørgeskemaer hver tredje måned:

- Forældre
- Myndighedsrådgivere
- Familiebehandlere
- Anbringelsessteder

Interviews:

- Kommunale ledere
- Projektledere
- Myndighedsrådgivere
- Familiebehandlere
- Anbringelseskonsulenter/samværskonsulenter
- Anbringelsessteder
- Forældre (10 forældre)
- Unge over 13 år (3 unge)
- Gennemgang af forældrehandleplaner

Implementeringsevalueringen har til formål at opsamle væsentlige implementeringserfaringer, herunder blandt andet om den målrettede støtte implementeres som intendet. Gør den det, kan det sandsynliggøres, at eventuelle positive resultater kan tilskrives indsatsen. Derudover kan indsamlede implementeringsdata anvendes formativt i videreudviklingen af den målrettede støtte.

Implementeringsevalueringen består af to hovedaktiviteter:

- En analyse af implementeringen af indsatsens kerneelementer
- En kontekstanalyse af barrierer og understøttende forhold.

Analysen af implementeringen af indsatsens kerneelementer udgør fundamentet for implementeringsevalueringen, mens kontekstanalysen af barrierer og understøttende forhold bygger ovenpå og forklarer og nuancerer resultaterne. Kontekstanalysen bidrager således med

et helhedsperspektiv på implementeringen af indsatsen på tværs af projektkommunerne. De to dele af implementeringsevalueringen er således i et analytisk perspektiv gensidigt afhængige og beriger hinanden. Datagrundlaget for

implementeringsevalueringen er skitseret i boksen ovenfor og udfoldes detaljeret i kapitel 8.

3.1 Implementering af kerneelementerne

I screeningsfasen for projektet *Mållrettet støtte til forældre til anbragte børn og unge* er der gennemført en litteraturkortlægning, en kortlægning af lovende praksis samt en analyse af målgruppens udfordringer.

Fælles for de fem obligatoriske elementer er, at de i høj grad beskriver principper for indsatsen snarere end specifikke aktiviteter. For at kunne belyse implementeringen af indsatsens kerneelementer i projektkommunerne, er det undersøgt:

- Hvordan kommunerne konkret arbejder med de enkelte kerneelementer
- Hvilke erfaringer kommunerne har gjort sig i arbejdet med de enkelte kerneelementer.

Hvordan kerneelementerne konkret kommer til udtryk i den målrettede støtte til forældre med anbragte børn er belyst gennem henholdsvis interviews med og spørgeskemaer til fagprofessionelle og ledere i kommunerne samt i interviews med og spørgeskemaer til forældre, der har modtaget den målrettede støtte (se afsnit 8.1, 8.3 og 8.4 for nærmere beskrivelser af datakilderne og dataindsamlingen). I de følgende afsnit beskrives og belyses kommunernes arbejde med hvert af de fem kerneelementer.

3.1.1 Kriseinformeret praksis

I *Mållrettet støtte til forældre med anbragte børn* betyder det at arbejde kriseinformeret, at forældrenes oplevelse af krise i forbindelse med anbringelsen anerkendes. Kerneelementet omkring en kriseinformeret praksis handler derfor om at få talt med forældrene om, hvad der er sket, og hvorfor situationen i familien førte til en anbringelse, samt om at støtte forældrene i at håndtere krisen. For at belyse kommunernes implementering og arbejde med det kriseinformerede kerneelement er følgende evalueringsspørgsmål derfor undersøgt:

- Taler de fagprofessionelle med forældrene om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt?

- Støtter de fagprofessionelle forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være?

I det følgende belyses således, hvordan kommunerne konkret arbejder med den kriseinformerede indsats, deres erfaringer med at arbejde kriseinformeret samt implementeringen af kerneelementet.

Fokus på at lytte, støtte og tale med forældrene om deres følelser omkring anbringelsen

I sager, hvor den kriseinformerede indsats er relevant, er et helt centralt element i indsatsen, ifølge familiebehandlerne, at være støttende og lyttende over for forældrene og at lade forældrene fortælle deres egen historie:

Vores mest simple redskab er at lytte. Ikke noget med, hvad de skal gøre, bare at lytte. Den proces, der er i det med, at nogen lytter til dem – der når de ret langt selv. (Familiebehandler)

Mange af forældrene har haft en oplevelse af, at der er blevet talt hen over hovedet på dem, fordi kommunen har haft fokus på børnene. Alene det, at forældrene oplever, at der er nogen, der lytter til deres historie, og at de fagprofessionelle er anerkendende i forhold til, at forældrene står i en svær situation, kan starte den bearbejdende proces hos forældrene.

I interviewene fremhæves det af både myndighedsrådgivere og familiebehandlere, at et vigtigt delelement i det kriseinformerede arbejde er at tale med forældrene om deres følelser omkring anbringelsen. For nogle kan anbringelsen være forbundet med følelser af skyld og skam, mens det for andre kan være forbundet med en lettelse, som så afføder dårlig samvittighed over at føle lettelse. Forældrene skal derfor hjælpes til at bearbejde sorgen og en eventuel skyldfølelse.

Jeg havde en god familiebehandler, som var meget forstående og satte ting i perspektiv. Hun fortalte mig, at selvfølgelig føler jeg mig lettet, fordi jeg er tilbage i mine vante rammer og væk fra stressmiljøet, og selvfølgelig følte jeg skyld over lettelsen, fordi jeg kom hjem uden mit barn. Så det hjalp til at forstå og føle mig ok i mine følelser. (Forælder)

Det er primært familiebehandlerne, der taler med forældrene om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt

I spørgeskemaundersøgelsen til familiebehandlerne, myndighedsrådgiverne og forældrene selv, er der spurgt til, hvor ofte henholdsvis familiebehandlerne og myndighedsrådgiverne taler med forældrene om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt.

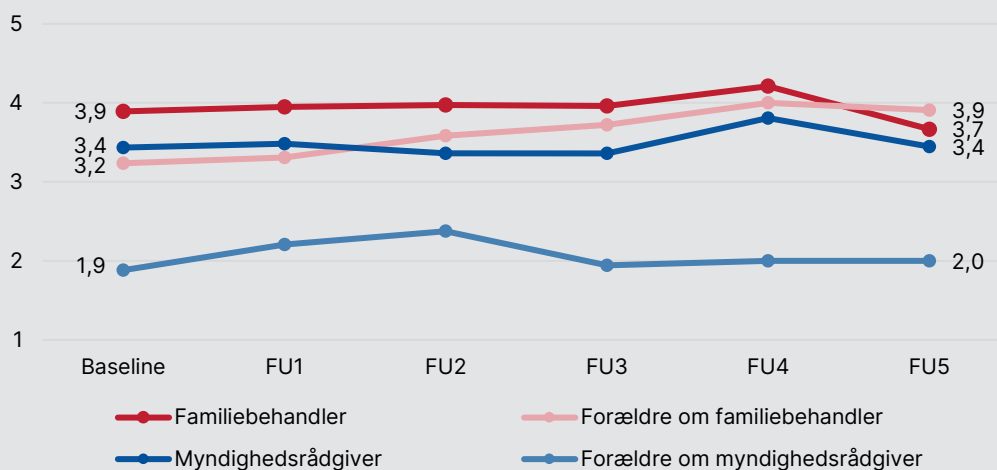
Figur 3.1 Taler du med barnets forældre om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt?

Familiebehandler: "Hvor ofte taler du med barnets forældre om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt?"

Myndighedsrådgiver: "Hvor ofte taler du med barnets forældre om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt?"

Forældre om familiebehandler: "Taler din familiebehandler med dig om, hvordan du har det med, at dit barn er anbragt, når du har behov for det?"

Forældre om myndighedsrådgiver: "Taler din myndighedsrådgiver med dig om, hvordan du har det med, at dit barn er anbragt, når du har behov for det?"

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Familiebehandler: Baseline = 66 (74 %), FU1 = 59 (66 %), FU2 = 39 (44 %), FU3 = 25 (28 %), FU4 = 19 (21 %), FU5 = 15 (17 %). Myndighedsrådgiver: Baseline = 67 (67 %), FU1 = 62 (62 %), FU2 = 47 (47 %), FU3 = 25 (25 %), FU4 = 26 (26 %), FU5 = 18 (18 %). Forældre: Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

Myndighedsrådgiver og familiebehandler: 1 = 'Aldrig', 2 = 'Sjældent', 3 = 'En gang imellem', 4 = 'Ofte', 5 = 'Meget ofte'

Forældre: 1 = 'Nej', 2 = 'Ja, men sjældent', 3 = 'Ja, en gang imellem', 4 = 'Ja, ofte', 5 = 'Ja, meget ofte'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

Som det fremgår af Figur 3.1 er det forældrenes vurdering, at det oftest er familiebehandleren, der taler med forældrene om, hvordan de har det med, at

deres barn er anbragt. Frem mod den fjerde opfølgingsmåling er der en positiv udvikling i både forældrenes og familiebehandlernes vurdering af, hvor ofte familiebehandlerne taler med forældrene om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt, og den positive udvikling i familiebehandlernes egenvurdering er statistisk signifikant. Efter den fjerde opfølgingsmåling falder familiebehandlernes egenvurdering til et lavere niveau end baselinemålingen og til et lavere niveau end forældrenes vurdering af familiebehandlerne.

Både forældrene og myndighedsrådgiverne selv vurderer, at myndighedsrådgiverne i lavere grad taler med forældrene om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt, end familiebehandlerne gør. Dette ligger fint i tråd med, at myndighedsrådgiverne givet deres rolle i arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* ikke har lige så tæt og ofte kontakt med forældrene som familiebehandlerne. Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen stemmer endvidere overens med, at det af de kvalitative interviews fremgår, at det er familiebehandlerne, der leverer den kriseinformerede indsats, hvorved det også er forventningen, at det primært er familiebehandlerne, der taler med forældrene om deres følelser omkring anbringelsen.

Det er primært familiebehandlerne, der støtter forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være

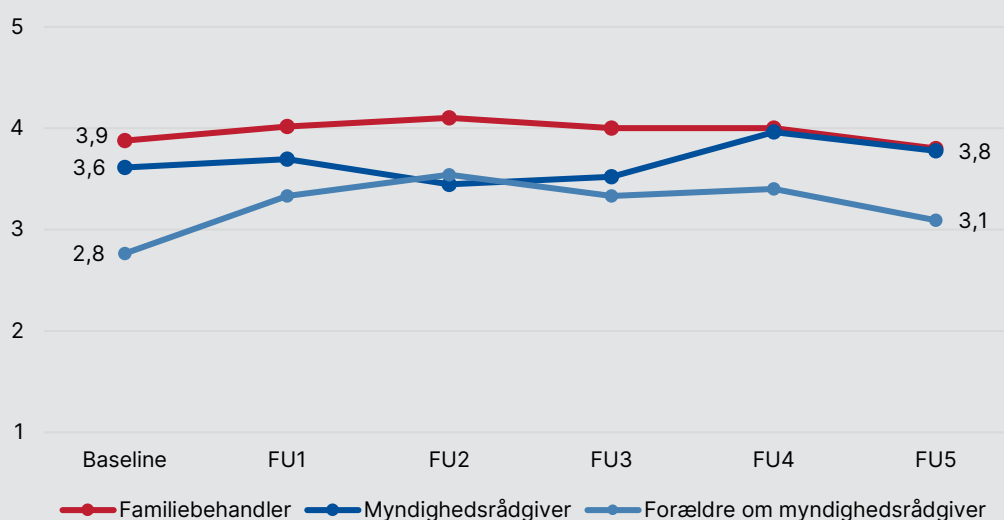
I spørgeskemaundersøgelsen er både familiebehandlerne og myndighedsrådgiverne spurgt til, i hvilken grad de støtter forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være. Frem til den fjerde opfølgingsmåling ligger familiebehandlernes vurdering af, i hvilken grad de understøtter forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være, højere end myndighedsrådgivernes vurdering (se Figur 3.2). Frem mod den fjerde opfølgende måling er myndighedsrådgivernes egenvurdering af, i hvilken grad de støtter forældrene i at håndtere den krise, en anbringelse kan være, signifikant positivt stigende, og både myndighedsrådgiverne og familiebehandlerne vurderer således i gennemsnit ved den femte opfølgingsmåling, at de i høj grad understøtter forældrene. Forældrenes vurdering ved den afsluttende måling er, at myndighedsrådgiverne hverken i lav eller i høj grad forstår, at det kan være svært for forældrene, at deres barn er anbragt. Igen skal dette resultat fortolkes med det for øje, at det er familiebehandlerne, der leverer den kriseinformerede indsats, hvorfor det er forventningen, at det primært er familiebehandlerne, der taler med forældrene om den krise, en anbringelse kan være.

Figur 3.2 I hvilken grad støtter du forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være?

Familiebehandler: "I hvilken grad støtter du forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være?"

Myndighedsrådgiver: "I hvilken grad støtter du forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være?"

Forældre om myndighedsrådgiver: "Oplever du, at din myndighedsrådgiver forstår, det kan være svært for dig, at dit barn er anbragt?"

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Familiebehandler: Baseline = 66 (74 %), FU1 = 59 (66 %), FU2 = 39 (44 %), FU3 = 25 (28 %), FU4 = 19 (21 %), FU5 = 15 (17 %). Myndighedsrådgiver: Baseline = 67 (67 %), FU1 = 62 (62 %), FU2 = 47 (47 %), FU3 = 25 (25 %), FU4 = 26 (26 %), FU5 = 18 (18 %). Forældre: Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

1 = 'I meget lav grad', 2 = 'I lav grad', 3 = 'Hverken lav eller høj grad', 4 = 'I høj grad', 5 = 'I meget høj grad'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

Det er vigtigt med opbygning af en tillidsfuld relation og at kunne tage udgangspunkt i forældrenes nærmeste udviklingszone

I interviewene fremgår det, at det er erfaringen, at forudsætningen for at kunne tale med forældrene om de svære følelser er, at der opbygges en tillidsfuld relation mellem forældrene og den fagprofessionelle. For mange forældre har processen omkring deres barns anbringelse vakt en mistillid til det kommunale system, og derfor er det vigtigt, at forældrene oplever, at den fagprofessionelle, der udfører den kriseinformerede indsats, er til for at hjælpe dem. Erfaringen hos flere af familiebehandlerne er, at en indgangsvinkel til at få skabt en tillidsfuld relation mellem forældre og den fagprofessionelle kan

være, at den fagprofessionelle indledningsvist hjælper forældrene med at afklare helt konkrete og praktiske spørgsmål, forældrene måtte sidde tilbage med. Det kan være spørgsmål om, hvornår og hvor meget de kan se deres barn, eller afklaring af indhold og formål med eventuelle møder med kommunen, forældrene er indkaldt til.

Ofte er det familiebehandlerne, som forestår den kriseinformerede indsats. Familiebehandlerne har ikke været en del af beslutningen om anbringelsen og har derfor ikke en historik med familien, der kan påvirke den relation, der skal etableres. Som familiebehandler arbejder man normalt med både børn og forældre, og familiebehandlerne har i den sammenhæng et stort fokus på barnets sikkerhed og trivsel. I arbejdet med den målrettede støtte arbejder familiebehandlerne alene med forældrene, hvilket bevirker, at familiebehandlerne i højere grad kan arbejde med fokus på forældrene. På den baggrund, og som følge af familiebehandlerens hyppige kontakt med forældrene, oplever familiebehandlerne, at de kan arbejde i et tempo, der tager højde for forældrenes ressourcer, og hvor de kan tage udgangspunkt i forældrenes nærmeste udviklingszone.

Vi har paraderne nede. Vi har ikke nogle børn, som vi skal have fokus på. Jeg skal kun have øjne og ører på familien og ikke på børnene. (Familiebehandler)

I 3 af de 4 kommuner er det oplevelsen, at familiebehandlerne allerede havde de nødvendige kompetencer i forhold til at arbejde kriseinformeret med forældrene, mens det i den sidste kommune har været nødvendigt at iværksætte kompetenceudvikling.

Den kriseinformerede indsats kan være forudsætningen for arbejdet med de øvrige kernelementer

I flere af kommunerne giver både myndighedsrådgivere og familiebehandlere udtryk for, at arbejdet med den kriseinformerede indsats kan være forudsætningen for at kunne arbejde med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Erfaringen er, at der skal tages hånd om forældrenes eventuelle krise, førend det er muligt at udarbejde en handleplan og at arbejde med forældrenes ressourcer gennem den individuelt tilrettelagte støtte.

Nogle myndighedsrådgivere og familiebehandlere giver i interviewene udtryk for, at de oplever, at det er vigtigt at koble den kriseinformerede indsats på meget tidligt i forløbet og allerede, når man ved, at der kan blive tale om en anbringelse. Andre myndighedsrådgivere oplever, at der for nogle forældre kan gå noget tid, førend de er klar til at bearbejde deres sorg. Dette kan i

nogle tilfælde også hænge sammen med, om der er tale om en frivillig anbringelse eller en tvangsanbringelse, hvor forældrene ikke er klar til indsatsen med det samme. Dertil er der flere af forældrene, der i interviewene fortæller, at de accepterede en frivillig anbringelse ud fra en forventning om, at de på den baggrund kunne få et bedre samarbejde omkring barnet. Forventningen er, at disse forældre i udgangspunktet er mere parate til at samarbejde og til at modtage indsatsen. De fagprofessionelle fremhæver, at det vigtigste er, at man som fagprofessionel reflekterer over og vurderer, hvornår det er bedst at sætte ind med den kriseinformerede indsats. Dette som følge af, at forældrene kan reagere vidt forskelligt og være vidt forskellige steder i deres egen proces, når beslutningen om en anbringelse træffes. Dertil er det vigtigt, at der indledningsvist foretages en vurdering af, hvor dyb forældrenes krise er, og om forældrenes krise kan håndteres af de fagprofessionelle i kommunen. Nogle forældre kan være så kriseramte, at de skal have psykolog- eller traumehjælp, og erfaringen i kommunerne er, at det er vanskeligt at arbejde med forældrene, så længe de er i en choktilstand.

Kriseinformeret praksis kan være relevant både i nye og gamle anbringelsessager

I regi af det konkrete projekt *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn* har man i kommunerne både forsøgt at arbejde med familier, hvor der er tale om nyanbringelser, og familier, hvor anbringelsen ligger længere tilbage i tid. Erfaringen i projektkommunerne er, at der kan være forskel på, hvor relevant den kriseinformerede indsats er i henholdsvis nye og gamle sager. I forbindelse med nyanbringelser er det erfaringen, at den kriseinformerede indsats i hovedreglen er relevant, mens dette ikke altid er tilfældet i gamle sager. Der kan dog være gamle sager, hvor forældrene fortsat efter flere år ikke forstår, hvorfor deres barn er blevet anbragt, og hvor anbringelsen er ubearbejdet og fortsat forbundet med vrede, sorg og traumer for forældrene. I disse tilfælde oplever kommunerne, at den kriseinformerede indsats kan være skridtet i retningen af, at forældrene kan komme videre. Erfaringen i kommunerne er, at det varierer fra familie til familie, om den kriseinformerede indsats er relevant og derfor, at der bør tages stilling til arbejdet med dette kerneelement fra sag til sag.

Forældrenes oplevelse af den kriseinformerede indsats

De forældre, der har oplevet at tale med familiebehandleren om deres krise i forbindelse med anbringelsen af deres barn, er blevet spurgt til deres oplevelse af den kriseinformerede indsats. Nogle husker kun svagt, hvordan og hvornår den kriseinformerede indsats begyndte, da der foregik mange ting i deres liv samtidigt.

Åhh, Gud. Der gik et godt stykke tid. Hun havde nok været anbragt et halvt år. Ej, jeg er fuldstændig tidsforvirret. Det var en krise for mig i den tid. Der skete alt muligt, men det var vist ikke lige med det samme. (Forælder)

Nogle af forældrene giver udtryk for at være blevet mødt i deres svære tanker af familiebehandleren, som har kunnet sætte tingene i perspektiv. Dette har bidraget til, at forældrene har kunnet forstå og rumme at være okay med deres følelser omkring anbringelsen. Andre forældre fortæller, at de har haft gavn af at få hjælp til at udarbejde deres børns livshistorie. Oplevelsen er, at dette har bidraget med nye perspektiver på og indsigt i perioden op til anbringelsen og derigennem bidraget til bearbejdningen af deres krise.

3.1.1.1 Opsamling – kriseinformeret praksis

I relation til evalueringsspørgsmålene viser analysen overordnet set, at forældrene oplever, at det primært er familiebehandlerne, der taler med dem om deres følelser omkring anbringelsen, og at der er sket en positiv udvikling i projektperioden, således at forældrene ved den sidste opfølgende måling oplever, at familiebehandlerne ofte taler med dem om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt. Forældrene oplever i lidt lavere grad, at der er forståelse for, at det kan være svært, at ens barn er anbragt. De forældre, der oplever at være blevet mødt med en kriseinformeret praksis, oplever dog, at det har bidraget til, at de bedre har kunnet forstå og rumme deres følelser omkring anbringelsen.

Samlet set er det vurderingen, at kommunerne i vid udstrækning er lykkedes med at implementere den kriseinformerede indsats. Analysen viser dog også, at der er nogle opmærksomhedspunkter forbundet med implementeringen af den kriseinformerede indsats, som det kan være hensigtsmæssigt at have fokus på i det fremadrettede arbejde:

- Det er hensigtsmæssigt at vurdere relevansen af den kriseinformerede indsats særligt i forbindelse med gamle sager.
- Det er vigtigt at overveje tidspunktet for iværksættelsen af den kriseinformerede indsats, da forældrene kan reagere meget forskelligt og være meget forskellige steder i deres egen proces, når beslutningen om en anbringelse træffes.
- Det er vigtigt at vurdere, hvor kriseramte forældrene er, og om den kriseinformerede indsats kan varetages af fx familiebehandleren, eller om forældrene bør have psykolog- eller traumehjælp.

3.1.2 Ressourcefokuseret tilgang

I *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn* betyder det at arbejde ressourcefokuseret, at forældrene anerkendes for deres ressourcer og gøres opmærksomme på de ressourcer, som de besidder. I evalueringen af implementeringen af kerneelementet om at arbejde ressourcefokuseret er følgende evalueringsspørgsmål derfor undersøgt:

- Taler de fagprofessionelle med forældrene om, hvad forældrene er gode til?

I de nedenstående afsnit skitseres, hvordan kommunerne konkret arbejder med den kriseinformerede indsats, deres erfaringer med at arbejde kriseinformeret samt kommunernes implementering af kerneelementet.

Det er meningsfuldt at arbejde med forældrenes ressourcer

Af interviewene med både kommunale ledere, anbringelseskonsulenter, anbringelsessteder, familiebehandlere og myndighedsrådgiverne fremgår det, at det at arbejde ressourcefokuseret i udgangspunktet giver god mening. Der italesættes en forståelse af, at de biologiske forældre er en del af deres børns liv og vil fortsætte med at være det, også når anbringelsen en dag ophører. Derfor er det meningsfuldt at arbejde med forældrene under anbringelsen, så forældrene kan være så gode forældre som muligt, både under og efter anbringelsen. I det lys er det helt afgørende at arbejde med forældrene med udgangspunkt i de ting, de kan, og de ting, de lykkes med.

De biologiske forældre, de er en del af det her barns liv, og det vil de fortsætte med at være, og når børnene bliver 18, så er det de biologiske forældre, der står tilbage. Så vi skal arbejde med forældrene under anbringelsen, så vi ikke kaster børnene tilbage i noget rigtig skidt efter anbringelsen. (Myndighedsrådgiver)

Der sker et skift i fokus fra udfordringer og vanskeligheder til ressourcer

Et tema i interviewene er skiftet i fokus fra udfordringer til ressourcer. Skiftet kan både handle om et skift fra ikke tidligere at have arbejdet med at have eksplicit fokus på forældrenes ressourcer og et skift i fokus i den enkelte anbringelsessag.

Alle kommunerne har i projektperioden gennemført halvårlige mindset-dage med kompetenceudvikling i det udviklende mindset for de involverede fagprofessionelle. Der har således pågået et større arbejde med mindsettet både for de enkelte fagprofessionelle og for at ændre kulturen de fagprofessionelle

imellem til et ressourceorienteret mindset. For nogle faggrupper har det været en større ændring eksplicit at skulle arbejde med forældrenes ressourcer. I processen op til anbringelsen og i udarbejdelsen af anbringelsesgrundlaget har der fx blandt myndighedsrådgiverne været fokus på at beskrive og dokumentere forældrenes udfordringer og vanskeligheder. Efter anbringelsen af barnet eller børnene sker der et skift til et mere ressourceorienteret fokus. Erfaringen i kommunerne er, at dette både kan udfordre de fagprofessionelle og forældrene.

Nogle myndighedsrådgivere giver i interviewene udtryk for, at de i regi af arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er blevet mere opmærksomme på at have øje for forældrenes ressourcer. Oplevelsen er dog også, at det kan være et svært skifte for forældrene, at der i forbindelse med anbringelsen er fokus på det, de har svært ved, og derefter, efter anbringelsen, er fokus på alt det, de faktisk kan finde ud af.

Og det med at blive mødt med, at man har nogle ressourcer, kan være et kæmpe skift, hvis man kun har hørt om alt det, man ikke kan. Man vi skal være troværdige og gennemsigtige i det. Vi skal være ressourcefokuserede uden at stikke forældrene blå i øjnene.
(Projektleder)

I en af kommunerne har man erfaret, at det er mest hensigtsmæssigt at skifte myndighedsrådgiver i forbindelse med, at anbringelsen finder sted. På den måde er det ikke den samme myndighedsrådgiver, forældrene skal sidde overfor, hvilket kan understøtte skiftet i fokus og understøtte etableringen af et godt samarbejde. Ulempen i denne sammenhæng er omvendt, at man på den måde bryder kontinuiteten i de fagprofessionelle, forældrene møder.

Både myndighedsrådgivere og familiebehandlere italesætter en særlig opmærksomhed i forbindelse med forældrenes oplevelse af skiftet fra fokus på udfordringer og vanskeligheder til ressourcer. Det kræver en tydelighed over for forældrene, at skiftet i fokus fra udfordringer og vanskeligheder til forældrenes ressourcer ikke indebærer, at der sås tvivl om anbringelsesgrundlaget, og at anbringelsesgrundlaget ikke har ændret sig. Erfaringen er, at det er vigtigt, at der i forbindelse med at der sættes fokus på forældrenes ressourcer, ikke opstår urealistiske forventninger hos forældrene i forhold til fx hjemgivelse.

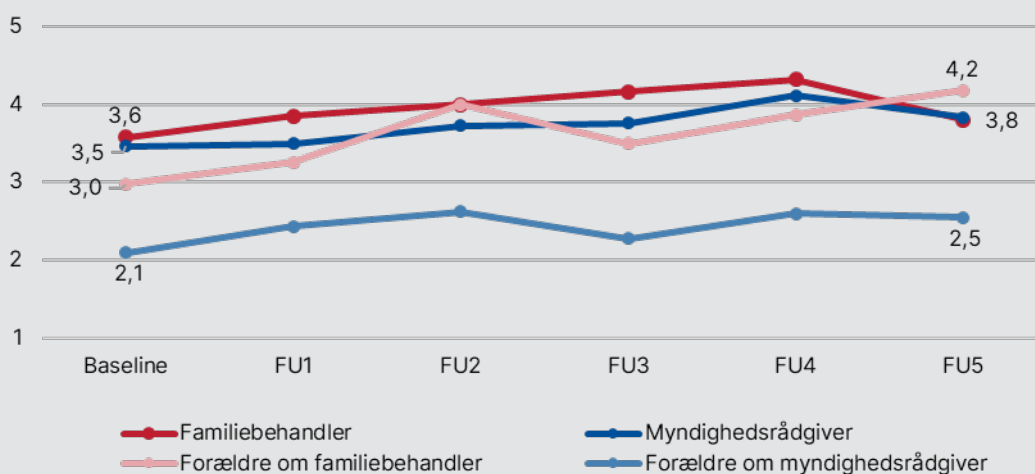
Forældrene oplever familiebehandlerne som de mest ressourcefokuserede

I spørgeskemaundersøgelsen blandt familiebehandlerne og myndighedsrådgiverne samt de forældre, der har modtaget *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er der spurgt til, hvor ofte henholdsvis familiebehandlerne og myndighedsrådgiverne taler med forældrene om, hvad de er gode til.

Myndighedsrådgivernes egenvurdering af, hvor ofte de taler med barnets forældre om, hvad de er gode til, ligger frem mod femte opfølgingsmåling en smule under familiebehandlernes egenvurdering. Fra baselinemålingen og frem mod den femte opfølgingsmåling sker der en mindre positiv statistisk signifikant udvikling i myndighedsrådgivernes og familiebehandlernes egen vurdering af, hvor ofte de taler med forældrene om, hvad de er gode til som forældre.

Figur 3.3 Taler du med barnets forældre om, hvad de er gode til?

Familiebehandler: "Hvor ofte fortæller du barnets forældre, hvad de er gode til som forældre?"
 Myndighedsrådgiver: "Hvor ofte fortæller du barnets forældre, hvad de er gode til som forældre?"
 Forældre om familiebehandler: "Fortæller din familiebehandler dig, hvad du er god til som forælder?"
 Forældre om myndighedsrådgiver: "Fortæller din myndighedsrådgiver dig, hvad du er god til som forælder?"

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Familiebehandler: Baseline = 66 (74 %), FU1 = 59 (66 %), FU2 = 39 (44 %), FU3 = 25 (28 %), FU4 = 19 (21 %), FU5 = 15 (17 %). Myndighedsrådgiver: Baseline = 67 (67 %), FU1 = 62 (62 %), FU2 = 47 (47 %), FU3 = 25 (25 %), FU4 = 26 (26 %), FU5 = 18 (18 %). Forældre: Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

1 = 'Aldrig', 2 = 'Sjældent', 3 = 'En gang imellem', 4 = 'Ofte', 5 = 'Meget ofte'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

Forskellen i myndighedsrådgivernes og familiebehandlernes roller over for forældrene kommer til udtryk i forældrenes vurdering. Som det fremgår af Figur 3.3 vurderer forældrene, at det er familiebehandlerne, der oftest taler med forældrene om, hvad de er gode til som forældre. Figuren viser også, at der er sket en positiv udvikling over tid, som er statistisk signifikant. Selvom der sker en mindre positiv udvikling over tid, er det forældrenes oplevelse, at myndighedsrådgiverne sjældent taler med dem om, hvad de er gode til som forældre.

Dette er forventeligt, da myndighedsrådgiverne givet deres rolle i arbejdet med indsatsen til forældrene ikke er lige så tæt på og ikke lige så ofte har kontakt med forældrene, som familiebehandlere har.

Spørgeskemaundersøgelsen viser således overordnet set, at forældrene oplever, at familiebehandlere er dem, der oftest taler med forældrene om, hvad de er gode til som forældre, og dermed dem, forældrene oplever som mest ressourcefokuserede. Dette bekræftes i hovedparten af interviewene med forældre, der har modtaget *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Flere af forældrene pointerer, at de tidligere har oplevet, at der har været et stort fokus på de ting, de ikke gjorde godt nok, men at de nu oplever, at særligt familiebehandlere er gode til at sætte fokus på det, der går godt. Forældrene oplever det meget positivt at blive rost og anerkendt for de ting, de lykkes med.

Forskellige faglige perspektiver på det ressourcefokuserede arbejde

I flere af kommunerne italesætter både projektledere, myndighedsrådgivere og familiebehandlere, at det i forbindelse med det ressourcefokuserede arbejde med forældrene, er blevet tydeligt, at der blandt de forskellige involverede fagligheder kan være forskellige faglige ståsteder. I en enkelt kommune er det oplevelsen, at det, givet deres forskellige roller i projektet, har været vanskeligere for myndighedsrådgiverne at arbejde ressourceorienteret end for fx familiebehandlere. Dertil kan der være forskel på, hvad man som fagprofessionel betragter som ressourcer.

Det er os, der ser ressourcerne. Vi kommer i hjemmet. Men når man sidder til møderne, og det lykkes godt for mor og far, så er det som om, at myndighed stadig bare synes, at det er helt til rotterne. Så dunker vi dem lidt mere i hovedet. Familierne vokser jo gennem små skridt. Men hvis rådgiver ikke anerkender det, går vi nogle skridt tilbage. (Familiebehandler)

Nogle familiebehandlere giver udtryk for, at de som de fagprofessionelle, der er tættest på forældrene, hurtigt kan se de små forandringer hos forældrene. Som følge af, at myndighedsrådgiverne ikke er lige så tæt på forældrene, oplever nogle familiebehandlere, at det kan være vanskeligere for myndighedsrådgiverne at få øje på de små forandringer og derfor også at anerkende dem. Dette stemmer umiddelbart overens med sammenhængen skitseret ovenfor, hvor forældrene ifølge spørgeskemaundersøgelsen oplever familiebehandlere som mere ressourceorienterede, end de oplever myndighedsrådgiverne.

I flere af kommunerne er det erfaringen, at det tværfaglige arbejde og de tværprofessionelle møder er vigtige i forhold til at få belyst forældrenes ressourcer fra de forskellige vinkler og derigennem opnå et fælles blik på, hvad

der lykkes, og hvad der er svært. Langt de fleste interviewpersoner oplever det derfor enormt givende og vigtigt at arbejde tværfagligt med forældrene.

Forældrenes tro på dem selv skal genetableres

Som følge af, at der frem mod anbringelsen har været fokus på forældrenes udfordringer og vanskeligheder, kan det være svært for forældrene selv at få øje på deres egne ressourcer. Mange af forældrene har mistet troen på sig selv, og flere af de fagprofessionelle giver på den baggrund udtryk for, at der kan ligge et stort arbejde i, sammen med forældrene, at få identificeret deres ressourcer og finde frem til, hvad de er gode til. Som en fagprofessionel formulerer det:

Mange forældre og børn er hårdt ramte. Forældrene og børnene er dårlige. Det er at finde nålen i høstakken. Hvad er det, de er gode til? Hvad er målene, vi kan sætte? Men det kræver noget. Det skal heller ikke blive jubel, hvor alle problemer bare forsvinder, men det med at give forældrene værdi. De skal finde ud af, de kan noget.
(Familieplejekonsulent)

Helt konkret kan det handle om at hjælpe forældrene med at få øje på de ting, de faktisk lykkes med. Eksempler på dette er fx en mor, der har fået til opgave at fortælle om, hvad der er lykkedes for hende siden sidst, men også at fortælle om, hvad hun ser sine børn lykkes med, hver gang hun mødes med familiebehandleren. En familiebehandler fortæller om at arbejde med styrketest med forældrene. Dette med henblik på, sammen med forældrene, at få øje på deres styrkesider, så der i indsatsen netop kan fokuseres på disse. Ifølge særligt familiebehandlerne handler det derfor også i høj grad om, at de mål, der sættes for forældrene, både aktiverer forældrenes ressourcer og samtidig er så små og konkrete, at forældrene oplever at kunne lykkes med dem (se også afsnit 3.1.3).

Det er vigtigt med fælles kompetenceudvikling og fælles deltagelse i mindset-dage

Alle kommunerne har i regi af arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* deltaget i kompetenceudvikling og introduktion til mindset. Dette med henblik på at få skabt en fælles afsæt for implementeringen af et udviklende mindset bredt i organisationen. Dertil er der afholdt kompetenceudvikling i Den løsningsfokuserede tilgang (LØFT) for at give medarbejderne i indsatsen konkrete redskaber til at arbejde ressourcefokuseret med forældrene.

I LØFT lægges der vægt på at se forældrene som eksperter i at finde egne løsninger, hvilket kan bringe deres ressourcer og styrker frem. Ved at henlede

forældrenes opmærksomhed på de situationer og handlinger, der allerede fungerer, identificeres egenskaber og kompetencer, som der kan trækkes på, og som kan forstærkes.

Oplevelsen i de kommuner, der har arbejdet med LØFT, er, at metoden introducerer nogle samtaleteknikker, der understøtter, at man kan møde forældrene mere i øjenhøjde, og at man som fagprofessionel bedre er i stand til ikke at møde forældrene med en masse forudindtagelser, der kommer til at skygge for det ressourceorienterede fokus. I en enkelt kommune har særligt myndighedsrådgiverne været skeptiske i forhold til kurset i LØFT. Oplevelsen var, at underviseren havde manglende forståelse for den kompleksitet, der er i anbringelsessager. På den baggrund pointeres det, at det kan have betydning for oplevelsen af kompetenceudviklingens relevans, hvis den ikke er tilrettelagt med udgangspunkt i det specifikke sagsområde.

På tværs af kommunerne fremhæves det endvidere, at det er erfaringen, at det er vigtigt, at alle relevante fagprofessionelle i den enkelte kommune deltager i kompetenceudviklingen og mindset-dagene sammen. Oplevelsen er, at dette understøtter etableringen af en fælles referenceramme og deraf etableringen af en fælles forståelse og fælles sprog på tværs af de fagprofessionelle, der er involveret i den målrettede støtte.

I enkelte af kommunerne har man ud over LØFT også anvendt Signs of Safety (SoS). SoS er et andet redskab, som understøtter arbejdet med ressourcer. I metoden rettes fokus mod forhold hos familien eller forældrene, hvor der er undtagelser fra de bekymringer, der i øvrigt måtte være. På den måde fokuserer metoden på de beskyttelsesfaktorer, der er hos forældrene, og kan bidrage til at skabe en balance i risikovurderingen af forældrene.

I en af kommunerne har arbejdet med SoS udfordret både myndighedsrådgiverne, familiebehandlere og anbringelseskonsulenterne og affødt en del frustration indledningsvist i projektperioden. I kommunen påbegyndte man arbejdet med forældrene med udgangspunkt SoS, men deknoblede bekymringsdelen af redskabet for at sætte fokus på forældrenes ressourcer. Oplevelsen er dog, at det er vanskeligt at arbejde med forældrene, hvis ikke man kan tale om forældrenes samlede situation. Der er i udgangspunktet stor forståelse for, at det er vigtigt at have fokus på forældrenes ressourcer, men samtidig at det er nødvendigt både at have fokus på udfordringer og ressourcer for at kunne tegne det reelle billede af forældrenes situation.

Vanskeligheder i det ressourcefokuserede arbejde i relation til plejefamilierne

Særligt to kommuner italesætter, at der har været en særlig udfordring i det ressourcefokuserede arbejde i relation til plejefamilierne. Oplevelsen er, at det rene fokus på forældrenes ressourcer har foranlediget en del frustration hos anbringelsesstederne, da særligt plejeforældre havde svært ved at genkende det billede, der blev tegnet af forældrene.

Nogle plejeforældre har længere erfaring med, at samarbejdet med de biologiske forældre kan være kompliceret. I disse tilfælde oplever de fagprofessionelle, at plejefamilierne kan være fastlåste i deres syn på de biologiske forældre, og at de derfor kan have svært ved at se udviklingen hos de biologiske forældre. I nogle tilfælde har det derfor været en stor opgave at få flyttet plejeforældrenes fokus fra det, der ikke fungerer, til at få blik for de ting, som faktisk fungerer. Dertil har det været en opgave at få anbringelsesstederne og plejeforældre til at forstå, at det er en del af deres arbejdsopgave at understøtte samarbejdet med de biologiske forældre.

Jeg har et eksempel, hvor mor altid lavede pandekager. Plejeforældrene sagde: "Kan de ikke lave noget andet?". Men de hygger sig jo med det. De har et godt samvær, når de laver pandekager. Det skal anerkendes. De fik en dreng hjem, der ikke var træt. Der fik vi vendt det om og fik anerkendt det. (Familieplejekonsulent)

Forståelsen hos nogle anbringelsessteder er, at det er børnene og ikke forældrene, de skal tage sig af. Her har der i kommunerne været fokus på at fremme forståelsen af, at det er vigtigt, at også børnene får øje for deres forældres udvikling. Det kan anbringelsesstederne bidrage til at understøtte ved at anerkende og rose forældrene for de ting, forældrene lykkes med. Der er i interviewene dog også en eksempler på plejefamilier, som i høj grad har internaliseret det ressourcefokuserede perspektiv på forældrene.

Forældrenes oplevelse af ressourcefokuseret tilgang

Både anbringelseskonsulenter, samværskonsulenter, myndighedsrådgivere og familiebehandlere italesætter i interviewene, at de som følge af den ressourcefokuserede tilgang oplever, at forældrene føler sig set og hørt, og at samarbejdet med forældrene på den baggrund i nogle tilfælde er blevet lettere. Flere italesætter, at de som følge af, at forældrene anerkendes for deres rolle i barnets liv, ser en opblomstring hos forældrene, som bliver stolte over at være forældre, selvom de ikke kan være det på fuld tid. I enkelte sager er det oplevelsen, at den ressourcefokuserede tilgang har foranlediget, at man har fået øje på nogle ressourcer hos forældrene, som har kunnet aktiveres i samværet

med deres børn, hvilket har muliggjort, at børn og forældre har kunnet få flere positive oplevelser sammen.

Forældrene giver i interviewene også flere konkrete eksempler på, at det at blive mødt med en ressourcefokuseret tilgang har gjort en forskel. Flere forældre oplever, at det, at der sættes fokus på deres ressourcer, bidrager til, at de er mindre selvbebrejdende, og til at styrke deres selvværd som forældre. En mor fortæller, at det har styrket hende i troen på, at hun godt kan være en god mor for sit barn, selvom barnet er anbragt.

Det har været med til at styrke mig i min rolle som mor. Det har givet mig troen på, at det er det rigtige. Når man har anbragt barn, kan man godt komme til at stille sig spørgsmålet, "skulle jeg overhovedet have haft ham? Egner jeg mig overhovedet som mor?", og når man får at vide de ting, man gør godt, og som man skal blive ved med, så styrker det troen på, at jeg er mor og er god nok som mor. Og det var ok at få ham, jeg skulle ikke have haft en abort. (Forælder)

En anden forælder fortæller, at det at have fået af vide, hvad vedkommende gør godt i forbindelse med samvær, har forbedret samværet med børnene, mens andres oplevelse er, at deres børn blomstrer som følge af et forbedret samvær.

3.1.2.1 Opsamling – ressourcefokuseret tilgang

Analysen af kommunernes implementering af kerneelementet om at arbejde ressourcefokuseret og herunder, om de fagprofessionelle taler med forældrene om, hvad forældrene er gode til, viser overordnet set, at forældrene i højere grad oplever, at de fagprofessionelle har fokus på, hvad der går godt. Forældrene oplever i højere grad at få af vide, hvad de er gode til, og hvad der lykkes for dem. Der er således tegn på, at kommunerne i regi af arbejdet med indsatsen i højere grad har fokus på at arbejde ressourcefokuseret, hvorfor det overordnet set er vurderingen, at kommunerne i vid udstrækning er lykkedes med at implementere den ressourcefokuserede tilgang.

Evalueringen finder også, at der er en række opmærksomhedspunkter forbundet med implementeringen af den ressourcefokuserede tilgang, som det kan være hensigtsmæssigt at have fokus på i det fremadrettede arbejde med den målrettede støtte:

- Det er væsentligt med en tydelighed over for forældrene i forbindelse med skiftet i fokus fra udfordringer og vanskeligheder til

ressourcer, således at der ikke sås tvivl om anbringelsesgrundlaget, og at der ikke bliver vakt urealistiske forhåbninger hos forældrene i forhold til fx hjemgivelse.

- Det tværfaglige arbejde og de tværprofessionelle møder er vigtigt for etableringen af et fælles blik på forældrenes ressourcer og de ting, forældrene lykkes med.
- Fælles kompetenceudvikling for de fagprofessionelle i den enkelte kommune understøtter etableringen af en fælles forståelse og et fælles sprog om den ressourcefokuserede tilgang.
- Det er en vigtig opgave at få anbringelsesstederne og herunder særligt plejeforældrene til at understøtte og bidrage til det ressourcefokuserede arbejde.

3.1.3 Målrettet forældrehandleplan

I kommunernes arbejde med kerneelementet om en målrettet forældrehandleplan er det hensigten at forældrene involveres direkte i udarbejdelsen af planen, herunder at forældrene selv formulerer målene, og at planen tager udgangspunkt i deres ønsker, er motiverende, konkret og handlingsanvisende. For at belyse kommunernes implementering og arbejde med den målrettede forældrehandleplan er følgende evalueringsspørgsmål derfor undersøgt:

- Er forældrene inddraget i udarbejdelsen af forældrehandleplanen?
- Støttes forældrene i at få ejerskab over deres forældrehandleplan?

I de følgende afsnit belyses således, hvordan kommunerne konkret arbejder med at udarbejde den målrettede forældrehandleplan, deres erfaringer med at arbejde med forældrehandleplanen samt implementeringen af kerneelementet.

Forældrehandleplanerne skal afspejle forældrenes ønsker og behov

Både myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelseskonsulenter og projektledere giver på tværs af de fire projektkommuner i interviewene udtryk for, at der er kommet et fornyet fokus på at udarbejde forældrehandleplaner. Det italesættes, at det tidligere var sporadisk, at der lå en forældrehandleplan, og at der som følge af arbejdet med den målrettede støtte nu er etableret en systematik omkring udarbejdelse af forældrehandleplanerne. I alle kommunerne oplever man tilmed, at arbejdet med forældrehandleplanerne i mange tilfælde er virksomt.

Ofte tidligere arbejdede vi ikke med forældrehandleplaner, så i projektet arbejder vi på, at det bliver gjort mere systematisk. Jeg hører flere succes historier, og det kommer som en effekt af det her projekt. (Anbringelseskonsulent)

I hovedreglen bliver forældrehandleplanen udarbejdet af rådgiveren med udgangspunkt i forældrenes egne mål og ønsker. I denne proces er det vigtigt at drøfte målene med forældrene og som en forventningsafstemning have en dialog om, hvad der er realistisk. I det arbejde er det erfaringen, at det er hensigtsmæssigt at arbejde med delmål. Det kan bidrage til at konkretisere, hvad der skal til for at nå formålet med indsatsen, og på den måde synliggøre målene på vejen for forældrene.

Flere myndighedsrådgivere og familiebehandlere giver udtryk for, at det svære i arbejdet med forældrehandleplanerne er at sikre sig, at de mål, der opstilles, faktisk afspejler forældrenes ønsker. Som en rådgiver formulerer det:

Kæmpe øvebane. Det er svært. Det ændrer sig også i forhold til, hvad målene konkret skal være. Beskrivende, konkrete osv. Forældre skal kunne genkende sig selv i dem. Meget forskellige mål, vi sætter for de forskellige forældre og børn. Jeg øver mig stadigvæk. Nogle gange kan jeg sidde med en forældrehandleplan, som jeg tænker er virkelig god, andre gange er det modsat. (Myndighedsrådgiver)

Oplevelsen er dog også, at der kan være forældre, der ikke er motiverede for forandring og derfor ikke kan se formålet med at formulere mål for den målrettede indsats, de modtager. I disse tilfælde kan det være svært for rådgiveren at udarbejde en ressourcefokuseret forældrehandleplan, der tager udgangspunkt i forældrenes ønsker og håb.

Der er indikationer på, at det ikke altid er forældrene selv, der har opstillet og formuleret målene

Som en del af projektet er der gennemført workshops om arbejdet med handleplaner og formulering af mål. En gennemgang af 22 forældrehandleplaner fra de fire kommuner viser dog, at forældrehandleplanerne i mange tilfælde fremstår lidt tunge og administrative. Dertil viser gennemgangen, at det i mange tilfælde er vanskeligt at "se" forældrene i planerne. Gennemgangen viser, at formålet typisk er formuleret ret generisk og i nogle tilfælde slet ikke indgår i planen. Dertil er formålet i flere tilfælde skrevet i tredje person og er forholdsvis enslydende på tværs af forældrehandleplaner, hvilket kan være en indikation på, at det er de fagprofessionelles formulering mere end forældrenes. En udfordring er endvidere, at formålet i mange af forældrehandleplanerne er

skrevet i samme felt, som anbringelsesgrundlaget står beskrevet, hvilket fjerner fokus fra det fremadrettede².

Gennemgangen viser, at der er opstillet mål i alle forældrehandleplanerne. Dog handler mange af dem mere om selve indsatsen, og hvad der skal gives støtte til, end om det, forældrene gerne vil opnå med indsatsen. Andre mål handler om mestringsstrategier og indeholder fagudtryk, der ikke fremmer forståelsen for forældrene. Dertil er målene ofte uklare og åbne for fortolkning i forhold til, hvad der i praksis menes eller forventes opnået. Samlet set er det kun i de færreste mål tydeligt, at forældrene selv har været med til at formulere målene. I nedenstående fremgår en række eksempler på mål i de gennemgåede forældrehandleplaner.

Eksempler på mål skitseret i forældrehandleplanerne

Mål:

- Støtte til forældrene, så de får konkrete anvisninger til at rumme, møde, forstå og give plads til [barnet].
- Mor skal forblive stabil ved brug af de mestringsstrategier, hun allerede bruger.
- [Forælder] øver sig fortsat på at sætte begge børns behov før sine egne.
- [Forælder] deltager i samtaleforløb med familiebehandler.
- Øget bevidsthed og evne til at handle på den opnåede bevidsthed.
- Målet er, at [forælder] sørger for at tage [barnets] overtøj af og på og at give hende vand og snacks i samværet.

² Gennemgangen af handleplanerne er foretaget af PwC i forbindelse med proces- og implementeringsstøtten til projektkommunerne.

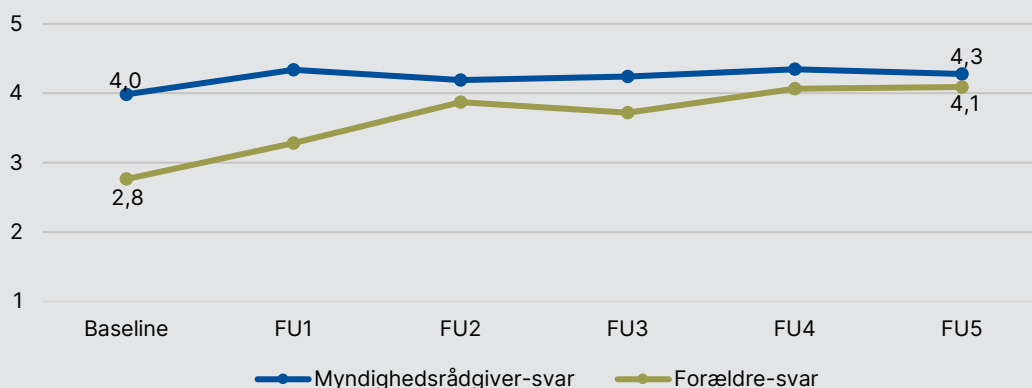
Myndighedsrådgiverne giver i interviewene udtryk for, at det kan være svært at sikre, at forældrehandleplanerne faktisk afspejler forældrenes ønsker. Samtidig viser gennemgangen af en række forældrehandleplaner, at det er vanskeligt at få øje på forældrene i måden, hvorpå planerne er formuleret. På trods af det viser spørgeskemaundersøgelsen, at både myndighedsrådgiver og forældre i gennemsnit vurderer, at de i høj grad er med til at beslutte, hvad der står i forældrehandleplanen.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at myndighedsrådgiverne vurderer, at forældrene i høj grad er med til at beslutte, hvad der står i deres forældrehandleplan, og at der desuden er sket en mindre stigning i den gennemsnitlige vurdering over tid i projektperioden (Figur 3.4). Over projektperioden sker der en relativt markant udvikling i forældrenes vurdering af deres inddragelse, og udviklingen er tilmed statistisk signifikant. Ved fjerde og femte opfølgning angiver forældrene således, at de i høj grad er med til at beslutte, hvad der står i deres handleplan. Det tyder således på, at forældrene over projektperioden har oplevet i noget højere grad at blive inddraget i udarbejdelsen af forældrehandleplanen.

Figur 3.4 Inddragelse af forældrene i udarbejdelse af forældrehandleplanen

Myndighedsrådgiver: "I hvilken grad er forældrene med til at beslutte, hvad der står i deres forældrehandleplan?"

Forældre: "I hvilken grad har du været med til at beslutte, hvad der står i din forældrehandleplan?"

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Myndighedsrådgiver: Baseline = 67 (67 %), FU1 = 62 (62 %), FU2 = 47 (47 %), FU3 = 25 (25 %), FU4 = 26 (26 %), FU5 = 18 (18 %). Forældre: Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

1 = '1 meget lav grad', 2 = '1 lav grad', 3 = 'Hverken lav eller høj grad', 4 = '1 høj grad', 5 = '1 meget høj grad'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

Det er vigtigt at inddrage forældrene i udarbejdelsen af handleplanen

I interviewene giver flere af myndighedsrådgiverne udtryk for at have oplevet, at forældrene har svært ved at forstå, at det er dem og ikke kommunen, der skal opstille målene i forældrehandleplanen. Når det lykkes at inddrage forældrene, oplever myndighedsrådgiverne dog, at arbejdet med forældrehandleplanen er virksomt. Erfaringen er, at arbejdet med forældrehandleplanen foranlediger, at forældrenes ønsker og håb bliver konkretiseret, og at forældrene derigennem føler sig hørt og set på en helt anden måde end tidligere. Processen kan bidrage til, at forældrene får øje på, hvad de selv kan arbejde med, og efterfølgende til at fastholde forældrenes fokus på deres håb og ønsker for fremtiden.

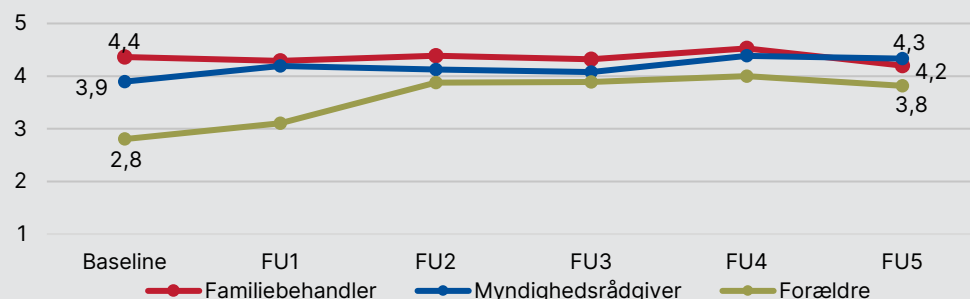
I spørgeskemaerne til henholdsvis familiebehandlere og myndighedsrådgivere i de fire kommuner er der spurgt til, i hvilken grad henholdsvis familiebehandler og myndighedsrådgiver støtter forældrene i at få ejerskab over deres forældrehandleplan. Der sker en positiv statistisk signifikant udvikling i myndighedsrådgivernes egenvurdering over tid i projektperioden, og ved den femte opfølgingsmåling vurderer både myndighedsrådgiverne og familiebehandlere, at de i høj grad understøtter forældrenes ejerskab til forældrehandleplanen.

Figur 3.5 I hvilken grad støtter du forældrene i at få ejerskab over deres forældrehandleplan?

Familiebehandler: "I hvilken grad støtter du forældrene i at få ejerskab over deres forældrehandleplan?"

Myndighedsrådgiver: "I hvilken grad støtter du forældrene i at få ejerskab over deres forældrehandleplan?"

Forældre: "I hvilken grad oplever du, at målene i forældrehandleplanen passer til din situation?"

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Familiebehandler: Baseline = 66 (74 %), FU1 = 59 (66 %), FU2 = 39 (44 %), FU3 = 25 (28 %), FU4 = 19 (21 %), FU5 = 15 (17 %). Myndighedsrådgiver: Baseline = 67 (67 %), FU1 = 62 (62 %), FU2 = 47 (47 %), FU3 = 25 (25 %), FU4 = 26 (26 %), FU5 = 18 (18 %). Forældre: Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

1 = 'I meget lav grad', 2 = 'I lav grad', 3 = 'Hverken lav eller høj grad', 4 = 'I høj grad', 5 = 'I meget høj grad', 6 = 'Ved ikke/forældrene har ikke en forældrehandleplan'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

Når forældrene i spørgeskemaundersøgelsen spørges til, i hvilken grad de oplever, at målene i forældrehandleplanen passer til deres situation, skal dette ses som en indikator for, om de oplever, at målene afspejler deres ønsker og behov. Over tid sker der en statistisk signifikant positiv udvikling, hvor forældrene i projektperioden oplever, at målene i højere grad passer til deres situation. Der er således tegn på, at forældrene i løbet af projektperioden i højere grad oplever, at de mål, der opstilles i forældrehandleplanerne, tager udgangspunkt i deres konkrete livssituation og dermed i højere grad afspejler deres ønsker og oplevede behov.

Det er vigtigt, at forældrehandleplanerne er realistiske

Af interviewene fremgår det, at arbejdet med forældrehandleplanerne har været forbundet med en række udfordringer på tværs af kommunerne.

I alle kommunerne har det været en stor udfordring, at hjemgivelse indledningsvist i projektperioden stod fortrykt som endemålet i det materiale, de havde udviklet, og som blev udleveret til forældrene, samt i deres skabelon for forældrehandleplanen. Erfaringen var, at hjemgivelse som fortrykt endemål for indsatsen var uhensigtsmæssig af to grunde. Dels kunne det give forældrene nogle forhåbninger, som ikke var realistiske, og som dermed stod i vejen for at kunne synliggøre forældrenes fremskridt i forhold til de mere realistiske delmål, der blev arbejdet med. Dels oplevede kommunerne, at der var forældre for hvem forældrehandleplanen blev en form for tjekliste med en forventning om hjemgivelse, når den var opfyldt. I begge tilfælde var det oplevelsen, at endemålet om hjemgivelse kom til at overskygge for de nødvendige små skridt på vejen. Erfaringen på den baggrund var, at det er vigtigt at tale med forældrene om henholdsvis kortsigtede og langsigtede mål.

Det der med det højeste ønske, det tages ud. Og det er godt, fordi de her forældre har virkelig meget at arbejde på. Hvis det der med ønsket er taget ud, så ved forældrene, hvad de skal arbejde på lige nu. Det har været rigtig godt. Det var synd for forældrene at give dem de her forhåbninger, som ikke var mulige. Det var menneskeligt ikke særlig rart at være i. (Anbringelsessted)

Både myndighedsrådgivere, familiebehandlere, projektledere og enkelte anbringelsessteder italesætter vigtigheden af, at de kortsigtede mål, der formuleres, kan aktivere og synliggøre forældrenes ressourcer samtidig med, at delmålene er nedbrudt i så små skridt, at forældrene oplever at lykkes med dem. Givet målgruppen for indsatsen påpeges det, at nogle forældre er meget udfordrede, og at det derfor er vigtigt at være opmærksom på, at udviklingen kan gå langsomt og ikke nødvendigvis er lineær.

For nogle myndighedsrådgivere og familiebehandlere kan det være vanskeligt at få målene brudt ned på et niveau, hvor de kan guide det konkrete arbejde med forældrene, så der kan følges op på målene, og så det er tydeligt, hvad der skal til, førend et mål er opnået. Som eksempel nævnes, at et mål kan handle om godt samvær, men det kræver, at det konkretiseres, hvad et godt samvær er. Rådgiverne giver flere eksempler på redskaber, de anvender i dialogen med forældrene. En anvender fx rød og grøn cirkel for at tydeliggøre over for forældrene, hvad der kan arbejdes med, og hvad der ikke kan arbejdes med. Dette for at tydeliggøre, at anbringelsen i første omgang ikke kan påvirkes, men at der fx kan arbejdes på, at barn og forældre får et godt samvær.

At arbejde med udgangspunkt i forældrehandleplanen kræver også, at der følges op på forældrenes udvikling. I nogle kommuner har arbejdet med den målrettede støtte og forældrehandleplanen foranlediget, at rådgiverne har meget mere kontakt med forældrene og efter en fast kadence følger op på arbejdet med forældrene. Oplevelsen blandt rådgiverne er, at den tætte kontakt i sig selv kan bidrage til, at forældrene føler sig anerkendt, hvilket videre kan bidrage til stabilitet i samarbejdet mellem forældre og fagprofessionelle. Det er dog ikke i alle kommunerne, at det er oplevelsen, at der kontinuerligt følges systematisk op på forældrehandleplanen. Det kan skabe en frustration hos de fagprofessionelle, der arbejder med at understøtte forældrenes udvikling i forhold til handleplansmålene, da det bliver vanskeligt at opnå udvikling i forældrehandleplanen, når der ikke løbende tages stilling til målopfyldelse og formulering af nye mål.

Uklarheder om inddragelse af øvrige involverede aktører i forældrehandleplanen

Som nævnt er det hensigten, at forældrehandleplanerne udarbejdes af myndighedsrådgiveren i samarbejde med forældrene. I nogle tilfælde inddrages den familiebehandler eller den fagprofessionelle, der skal støtte forældrenes arbejde med handleplansmålene. Myndighedsrådgiverne oplever, at dette kan understøtte et fælles perspektiv på målene på tværs af fagligheder.

Den målrettede støtte til forældre med anbragte børn involverer som tidligere nævnt alle de fagprofessionelle, der omgiver både børnene og de biologiske forældre. Der har dog i kommunerne været usikkerhed om, hvorvidt forældrehandleplanerne kunne deles på tværs af de involverede fagprofessionelle,

samt om og hvordan de forskellige fagprofessionelle har skullet inddrages i arbejdet med forældrene med udgangspunkt i forældrehandleplanen.

Opmærksomhed på samtykke

Deling af forældrehandleplanen og målene i forældrehandleplanen med de involverede aktører i den enkelte sag kræver forældrenes samtykke.

I alle fire kommuner italesætter særligt samværskonsulenter, familieplejekonsulenterne og anbringelsesstederne, at det er en udfordring, at de ikke nødvendigvis har indsigt i målene i forældrehandleplanerne. Oplevelsen er, at det er svært at støtte op omkring forældrene, når man ikke kender til deres konkrete udfordringer og samtidig, at man i højere grad

ville kunne understøtte arbejdet med forældrene og forældrenes progression, hvis man vidste, hvad der konkret blev arbejdet med.

Nogle gange er det svært at finde fælles mål, når vi eller plejefamilien ikke må vide, hvad forældrehandleplan gik ud på. Det er svært at formidle, hvad formålet er, når vi gør det her. Jeg har set meget frem til, at vi kan få nogle fælles netværksmøder, så vi alle kan se, hvad det handler om. I hvert fald se formålet. Dermed finder man ud af, hvad det handler om. Der, hvor man ikke har været tydelig med formålet ... Det har været svært at arbejde med noget i blinde. (Plejefamiliekonsulent)

I nogle tilfælde får anbringelsesstedet information om forældrenes udfordringer, og hvilke mål der konkret arbejdes med, enten gennem netværksmøder eller fordi forældrene selv fortæller om det. I disse tilfælde er det oplevelsen, at det har givet anbringelsesstedet en større forståelse for, hvad der kan være svært for forældrene, og dermed også i højere grad mulighed for at kunne understøtte forældrene i det, der er svært. En del af målene i forældrehandleplanerne handler eksempelvis om samværet med deres børn. Her oplever anbringelsesstederne, at de, ved at have indsigt i forældrenes udfordringer i forbindelse med samvær har kunnet understøtte både forældre og børn i forbindelse med samværet.

Forældrenes oplevelse af arbejdet med forældrehandleplanen

Hovedparten af de interviewede forældre fortæller i interviewene, at der er udarbejdet en forældrehandleplan, og i alle disse tilfælde fortæller forældrene også, at de har været med til at udarbejde handleplanen. Udarbejdelsen af forældrehandleplanen er foregået sammen med myndighedsrådgiveren og i nogle tilfælde uden inddragelse af familiebehandleren. I nogle tilfælde har for-

ældrene selv bidrager til at formulere målene i forældrehandleplanen, og i andre tilfælde er forældrene blevet spurgt til deres ønsker og behov, hvorefter myndighedsrådgiveren har udarbejdet et udkast til målene, som så er drøftet med forældrene. Forældrene oplever i hovedtræk, at de kan genkende sig selv i forældrehandleplanen, selvom enkelte forældre giver udtryk for, at handleplanen ikke fuldstændig afspejler deres ønsker og behov. De fleste forældre giver udtryk for, at de oplever sig hørt og inkluderet i udarbejdelsen af forældrehandleplanen.

Forældrene giver forskellige eksempler på målene i forældrehandleplanen. For nogle handler målene om at få etableret et godt samvær med deres børn, at få udvidet samværet, og at samværet kan foregå i forældrerens hjem. Andre giver eksempler på, at målet er at etablere en god relation til deres barn under anbringelsen.

*Blandt andet at min søn og jeg skulle have en sund og tryk relation.
Jeg skulle kunne opnå en evne til at aflæse hans behov. (Forælder)*

Nogle forældre har også mål, der handler om kontakten til deres barn, herunder samarbejdet med anbringelsesstedet og udveksling af viden og information om, hvad der foregår i deres barns hverdagsliv. Dette stemmer umiddelbart godt overens med fundene på baggrund af gennemgangen af forældrehandleplanerne, skitseret ovenfor.

Enkelte forældre fortæller om processen for, hvordan der bliver fulgt op på forældrehandleplanen og målene deri. Af eksemplerne fremgår det, at nogle forældre både oplever en tæt opfølgning fra familiebehandleren, fx efter et samvær, og en opfølgning med myndighedsrådgiveren hver tredje måned. Det er dog ikke alle forældre, der fortæller, at de oplever en kontinuerlig opfølgning.

3.1.3.1 Opsamling – målrettet forældrehandleplan

Analysen af kommunernes implementering af kerneelementet om at udarbejde og at arbejde med målrettede forældrehandleplaner med udgangspunkt i evalueringsspørgsmålene viser, at forældrene over projektperioden i højere grad har oplevet at blive inddraget i udarbejdelsen af forældrehandleplanen, og at udviklingen er statistisk signifikant. Dette selvom myndighedsrådgiverne i interviewene giver udtryk for, at det kan være svært at sikre, at forældrehandleplanerne faktisk afspejler forældrenes ønsker. Og selvom gennemgangen af en række forældrehandleplaner viser, at det er vanskeligt at få øje på forældrene i måden, hvorpå planerne er formuleret. Analysen viser desuden, at forældrene i højere grad oplever, at de mål, der opstilles i forældrehandleplanerne, tager udgangspunkt i deres konkrete livssituation og dermed i højere

grad afspejler deres ønsker og oplevede behov. Der er således sket en statistisk signifikant positiv udvikling over projektperioden. Erfaringen er endvidere, at arbejdet med forældrehandleplanen foranlediger, at forældrenes ønsker og håb bliver konkretiseret, og at forældrene derigennem føler sig hørt og set på en helt anden måde end tidligere.

Samlet set er det vurderingen, at kommunerne i nogen grad er lykkedes med at implementere kerneelementet om den målrettede forældrehandleplan, men evalueringen finder også, at der er en række opmærksomhedspunkter, det kan være hensigtsmæssigt at være opmærksom på i forbindelse med det videre arbejde med den målrettede støtte til forældre til anbragte børn:

- Det er vigtigt, at de mål, der opstilles i forældrehandleplanen, tager udgangspunkt i forældrenes håb og behov. Dertil er det vigtigt, at målene er realistiske, og at de kortsigtede mål, der formuleres, kan aktivere og synliggøre forældrenes ressourcer samtidig med, at delmålene er nedbrudt i så små skridt, at forældrene oplever at lykkes med dem.
- Det er vigtigt, at både myndighedsrådgiver og familiebehandler følger kontinuerligt op på målene i forældrehandleplanen, så forældrenes udvikling synliggøres, og målene løbene tilpasses forældrenes situation og behov.
- For at kunne støtte op om forældrenes arbejde med målene og forældrenes udvikling er det vigtigt, at samværskonsulenterne, familieplejekonsulenterne og anbringelsesstederne får indsigt i de mål, der vedrører samvær og samarbejde (OBS på at dette kræver samtykke fra forældrene).

3.1.4 Individuelt tilpasset støtte

Kerneelementet om en individuelt tilpasset støtte handler konkret om, at indsatsen skal sammensættes og tilpasses, så den er fleksibel over for forældrenes situation, og så den adresserer deres konkrete behov med henblik på at give dem de bedste muligheder for at profitere af støtten. I evalueringen af implementeringen af kerneelementet om den individuelt tilpassede støtte er følgende evalueringsspørgsmål derfor undersøgt:

- Oplever forældrene at blive hørt, når de har ønsker i forhold til støtten?
- Oplever forældrene, at den støtte, de får, passer til deres aktuelle behov?

I det følgende belyses det, hvordan kommunerne konkret arbejder med den individuelle tilpassede støtte, deres erfaringer med at arbejde med individuelt tilpasset støtte samt implementeringen af kerneelementet.

Der er et øget fokus på at afdække forældrenes ønsker og behov

Af interviewene fremgår det, at hovedparten af de fagprofessionelle i kommunerne oplever, at de generelt set er gode til at tilrettelægge og levere en individuelt tilpasset støtte. Nogle kommuner italesætter endvidere, at det ikke er nyt for dem at arbejde med individuelt tilpasset støtte til borgerne, selvom målgruppen af forældre til anbragte børn i nogle henseender er en ny målgruppe. Både myndighedsrådgivere og familiebehandlere på tværs af kommunerne italesætter dog også, at der er et øget fokus på at afdække forældrenes ønsker og behov i forbindelse med tilrettelæggelsen af støtten, så der tages udgangspunkt i det, forældrene selv ønsker at arbejde med.

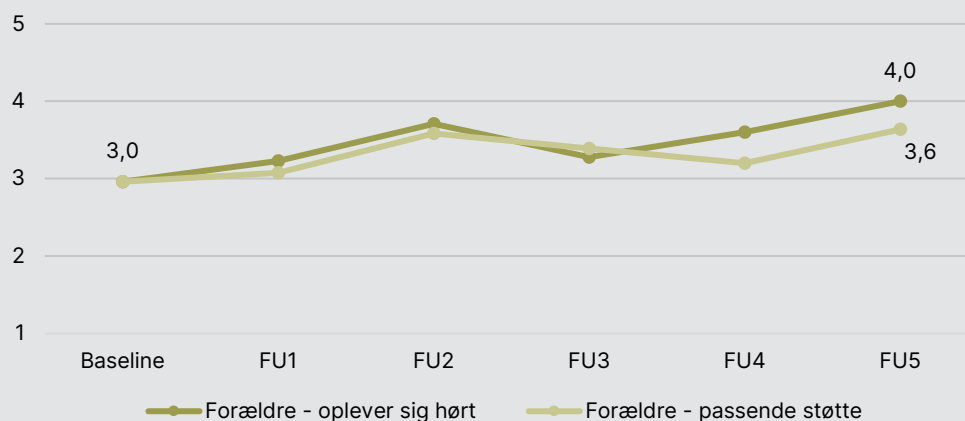
Når vi har møde med forældrene, tager vi udgangspunkt i, hvad de vurderer, at de har behov for. Ofte bliver det familiebehandling, men også psykologsamtaler. Men hvad identificerer de selv som behovet? (Myndighedsrådgiver)

I spørgeskemaundersøgelsen til de forældre, der har modtaget den målrettede støtte, er forældrene spurgt til, i hvilken grad de oplever at blive hørt, når de har ønsker til den støtte, de modtager, samt i hvilken grad de oplever, at den støtte, de modtager, passer til deres situation.

Figur 3.6 Forældrenes oplevelse af individuelt tilpasset støtte

Forældre – oplever sig hørt: *"I hvilken grad oplever du, at du bliver hørt, når der er noget, du gerne vil i forhold til støtten?"*

Forældre – passende støtte: *"I hvilken grad oplever du, at den støtte, du får nu, passer til, hvordan du har det lige nu?"*

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

1 = 'I meget lav grad', 2 = 'I lav grad', 3 = 'Hverken lav eller høj grad', 4 = 'I høj grad', 5 = 'I meget høj grad'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

Som det fremgår af Figur 3.6, er der sket en positiv udvikling over tid både i forhold til forældrenes oplevelse af at blive hørt i forhold til deres ønsker til støtten og i deres vurdering af, om de oplever, at den støtte, de modtager, passer til, hvordan de har det. I begge tilfælde er den positive udvikling over tid statistisk signifikant. Dette stemmer godt overens med de fagprofessionelles oplevelse af, at man i kommunerne i højere grad tager udgangspunkt i forældrenes egen identifikation af behov og ønsker, som skitseret ovenfor.

Indholdet i den individuelt tilpassede støtte er meget varierende

Selvom barnet er fjernet fra situationen i hjemmet, ændrer det ikke på, at forældrenes situation stadig kan være meget udfordrende. Som følge af, at der gennem anbringelsen er skabt en stabil situation omkring barnet, er det familiebehandlernes oplevelse, at arbejdet med forældrene kan forløbe mindre akut. Familiebehandlerne oplever på den baggrund, at anbringelsen af barnet kan give et større handlingsrum for arbejdet med forældrene, fordi det bliver

muligt at arbejde mere langsigtet med noget af det, der ligger bag forældrenes udfordringer, og derigennem stabilisere forældrene.

Men måske er der mulighed for at brede mor og fars udfordringer ud. Det er mere tid og fokus på, hvad forældrene har brug for. Det kan være svært at se, hvis man også har fokus på børnene. Fx jobcenter, rengøring, bostøtte, læge osv. Det er med fokus på, at mor skal have det godt, så der kommer ro på, og det kan give bedre samvær. (Familiebehandler)

Oplevelsen blandt både projektledere, myndighedsrådgivere og familiebehandlere i kommunerne er, at forældrenes behov og ønsker til støtten er meget varierende. Oplevelsen er på den baggrund, at kerneelementet omkring individuelt tilpasset støtte er meget meningsfuldt. Erfaringen på tværs af kommunerne er, at den konkrete støtte, der iværksættes, kan tage mange former.

En del af den individuelle støtte, der iværksættes i forhold til forældrene, er den kriseinformerede indsats, hvor familiebehandlerne taler med forældrene om deres følelser omkring anbringelsen og derigennem hjælper forældrene med at bearbejde sorgen og en eventuel skyldfølelse (se også afsnit 3.1.1). Dertil fremgår det, at familiebehandlerne som en del af den individuelt tilpassede indsats har stort fokus på at få genopbygget forældrenes tro på sig selv, ved i samarbejde med forældrene at få identificeret deres ressourcer, og fokus på at hjælpe de enkelte forældre med at få øje på de ting, de faktisk lykkes med (se også afsnit 3.1.2). Kerneelementerne om kriseinformeret praksis og ressourcefokuseret tilgang udfoldes således i et vist omfang konkret som en del af den individuelle tilpassede støtte til forældrene.

For nogle forældre kan det desuden være nødvendigt, at indsatsen indledningsvist handler om at skabe stabilitet i forældrenes liv. Dette fx gennem hjælp til at sikre stabile boligforhold, hjælp til overblik over indkomst og afklaring af jobsituation eller hjælp til oprydning og rengøring i forbindelse med samvær. I disse tilfælde handler en del af den individuelle støtte om, at familiebehandleren arbejder med forælderen i forhold til at tillære sig redskaber og metoder til at håndtere hverdagslivets udfordringer og/eller yder praktisk støtte til forældrene.

Forældrene er mange forskellige steder i livet. Ved nogle har vi startet med at få stabilitet ved forældrene. Sørge for bolig, indkomst osv. Nogle forældre har været meget unge, da de fik børn. Nu er de blevet ældre, har arbejde osv. Men de er stadig i krise fra dengang. Så har vi arbejdet med det. Har været bestemt af forældrenes ønsker. (Projektleder)

I andre henseender agerer familiebehandleren i højere grad kontaktperson og koordinator. Dette fx i forældrens kontakt til jobcenteret eller til det psykiatriske system i tilfælde, hvor forælderen har behov for psykologbehandling eller psykiatrisk hjælp.

Andre forældre har behov for støtte til at forberede og håndtere samvær med barnet. I disse tilfælde støtter familiebehandleren fx forælderen i at afklare aftaler omkring samvær. Dertil yder familiebehandleren konkret rådgivning og vejledning til forælderen i forhold til, hvordan forælderen konkret kan agere, og hvad forælderen konkret kan initiere i forbindelse med samværet, for at samværet kan understøtte og styrke relationen mellem forælder og barn. Det kan handle om konkrete aktiviteter, forælderen kan gennemføre med barnet, men også om, hvordan forælderen kan være opmærksom på barnets signaler og adfærd og derigennem imødekomme barnets behov og afstemme interaktionen med barnet. Igennem arbejdet med familiebehandlerne er det hensigten, at forældrene opnår en større indsigt i deres barn og en forståelse for dem selv og deres adfærd i samværet med barnet. På den måde har familiebehandlerne arbejdet med forældrene i forhold til at kunne være de bedst mulige forældre med de ressourcer, de faktisk har til rådighed. Der er også et eksempel på, at familiebehandleren har hjulpet en forælder til at sige fra i forhold til at få barnet hjem på samvær. Det har givet ro for både forælderen og barnet, da samværene var hårde for begge. Der er flere eksempler på, at støtten fra familiebehandlerne har bidraget til, at forældrene har følt sig mere trygge ved at udtrykke bekymringer og italesætte deres udfordringer og ønsker i forhold til samværet med deres barn. Dette har kunnet guide en mere målrettet og meningsfuld indsats fra familiebehandlerne og samværskonsulenterne i forhold til at styrke et samvær med kvalitet for både forældre og børn.

Flere familiebehandlere arbejder også med forældrene i forhold til at tilegne sig mestringsstrategier. Så forældrene både bliver i stand til at løse og bearbejde de problemer og udfordringer, de oplever i livet, og kan identificere og udvide deres handlingsrum samt strategier i forhold til at regulere følelser og ubehag og tankemæssigt flytte fokus. Familiebehandlerens indsats i forhold til forældrene kan også handle om, at forældrene tilegner sig diagnoseforståelse både i forhold til egne eventuelle diagnoser og i forhold til de diagnoser, deres barn eventuelt har. Dette med henblik på at understøtte forældrenes forståelse af sig selv eller forståelsen for deres barn, hvilket kan understøtte interaktionen mellem forældre og barn under samvær.

En enkelt kommune har oplevet udfordringer relateret til kapaciteten og fleksibiliteten hos familiebehandlerne i kommunen og har derfor i nogle tilfælde været nødsaget til at tilkøbe indsatser eksternt. Oplevelsen er, at dette har givet nogle nye muligheder og nye måder at yde støtte på, men ønsket og ambitionen er, at kapaciteten internt i kommunen højnes, så den enkelte sag i højere grad kan løses med udgangspunkt i et internt samarbejde omkring forældrene.

Det er vigtigt med rolleafklaring på udførerniveau

I nogle kommuner har man tidligere i mange tilfælde gjort brug af støtte til forældre til anbragte børn via § 54 i serviceloven. Rollefordelingen mellem støttepersonen, jf. servicelovens § 54, stk. 1, og familiebehandleren, der er koblet på i regi af den målrettede støtte, har været uklar, både for forældrene og de forskellige fagprofessionelle, der er involveret i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. I nogle af interviewene med forældrene er det tydeligt, at forældrene har svært ved at skelne mellem den hjælp, de har modtaget i regi af den målrettede støtte, og den hjælp, de har modtaget fra deres støtteperson, jf. servicelovens § 54, stk. 1. Forældrene oplever, at der i nogle tilfælde kan være behov for en større koordinering og rolleafklaring på udførerniveauet.

Støtteperson jf. servicelovens § 54, stk. 1

Kommunalbestyrelsen skal jf. servicelovens § 54, stk. 1 tilbyde forældremyndighedens indehaver en støtteperson i forbindelse med barnets anbringelse uden for hjemmet.

En støtteperson er en neutral fagperson, der hjælper med de opgaver og spørgsmål, der opstår i forbindelse med en anbringelse eller en tvangsfjernelse.

Støttepersonen arbejder uafhængigt og er neutral i forhold til kommunen, anbringelsesstedet og barnet.

3.1.4.1 Opsamling – individuelt tilpasset støtte

Analysen af implementeringen af kerneelementet vedrørende den individuelle tilpassede støtte til forældrene med udgangspunkt i evalueringsspørgsmålene viser overordnet set, at forældrene over tid i højere grad oplever at blive hørt i forhold til deres ønsker til støtten. Dertil viser analysen, at forældrene i højere grad oplever at blive mødt med relevant støtte. Dette stemmer godt overens med de fagprofessionelles oplevelse af, at man i kommunerne i højere grad tager udgangspunkt i forældrenes egen identifikation af behov. Samlet set er det vurderingen, at kommunerne i høj grad er lykkedes med at implementere kerneelementet om den individuelt tilpassede støtte. Evalueringen finder endvidere, at der er enkelte opmærksomhedspunkter, det kan være hensigtsmæssigt at have fokus på i de fremadrettede arbejde med den målrettede støtte:

- Det er vigtigt, at der sikres tilstrækkelig kapacitet og fleksibilitet blandt familiebehandlerne, så den individuelle tilpassede indsats kan iværksættes, når forældrehandleplanen er udarbejdet.

- Det er hensigtsmæssigt med en klar rollefordeling og koordinering mellem familiebehandleren og en eventuel støtteperson, jf. servicelovens § 54, stk. 1.

3.1.5 Tæt tværfagligt samarbejde

Kerneelementet om, at tæt tværfagligt samarbejde skal være en del af indsatsen, betyder konkret, at der skal skabes et stærkt samarbejde mellem parterne omkring barnet med henblik på at skabe et smidigt forløb, hvor fagligheder bringes i spil, når det er relevant, og hvor der kommunikeres samstemt. I evalueringen af implementeringen af kerneelementet om, at indsatsen skal være samarbejdsorienteret, er følgende evalueringsspørgsmål derfor undersøgt:

- Oplever de involverede aktører i form af myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre, at de generelt har et godt samarbejde med hinanden i regi af arbejdet med indsatsen?

Forskellige aktiviteter understøtter samarbejdet i de tre faser i indsatsen

Kommunerne har arbejdet med *Mållrettet støtte til forældre med anbragte børn* med udgangspunkt i, at der er tre faser i indsatsen (se afsnit 2.1.3). Kommunerne anvender faserne i forbindelse med tilrettelæggelsen af de enkelte forløb. Et forløb består således af en opstartsfasen, en forandringsfase og en vedligeholdelsesfase. Varigheden af den enkelte fase varierer afhængigt af den enkelte families behov, og hvorvidt der er tale om et eksisterende forløb eller en ny anbringelse. Overordnet set består hver fase af en række aktiviteter, som er guidende for samarbejdet mellem de involverede aktører.

Opstartsfasen: Formålet med opstartsfasen er at sætte tidligt ind og skabe sikkerhed og tryghed for forældrene og tilbyde dem krisehjælp i forbindelse med anbringelsen. I fasen påbegyndes desuden det motiverende og ressourcerede arbejde med forældrene, herunder afdækning af forældrenes behov, ønsker og forudsætninger, som skal ligge til grund for forandringen.

Når det er afklaret, hvorvidt forældrene til et anbragt barn er i målgruppen for indsatsen, og forældrene er introduceret til indsatsen samt har tilkendegivet, at de ønsker at modtage den, visiterer myndighedsrådgiveren forældrene til indsatsen. Herefter indkalder myndighedsrådgiveren til et egentligt opstartsmøde. Det er forskelligt fra kommune til kommune, hvilke aktører der deltager på opstartsmødet. Som minimum deltager forælderen, myndighedsrådgiver og den tildelte familiebehandler. I nogle kommuner deltager endvidere eksempelvis projektlederen for den målrettede støtte til forældre med anbragte børn

og/eller anbringelseskonsulent. På mødet drøftes typisk forældrens motivation for forandring, deres forudsætninger og deres håb for forandring. På baggrund af opstartsmødet indleder myndighedsrådgiveren en proces med forælderen i forhold til at udarbejde forældrehandleplanen.

I nogle kommuner holdes der ud over opstartsmødet også i opstartsfasen tværprofessionelle møder. Dette med henblik på at koordinere samarbejdet omkring det anbragte barn, forældrene, anbringelsesstedet og eventuelt øvrige relevante parter i kommunen.

Forandringsfasen: Formålet med forandringsfasen er at støtte forældrene i forhold til deres rolle i barnets liv. Nogle forældre vil arbejde aktivt med en forandring af de forhold, som ligger til grund for anbringelsen, så hjemgivelse af barnet bliver muligt, mens andre vil have brug for at arbejde med deres nye livssituation, hvis anbringelsen er længerevarende.

Efter udarbejdelsen af forældrehandleplanen påbegyndes familiebehandlerens konkrete arbejde med forældrene i forhold til målene i forældrehandleplanen. Familiebehandlerne afholder på den baggrund opfølgingsmøder for at sikre progression i indsatsen, følge op på fremdriften i indsatsen samt med henblik på eventuelt at justere målene i forældrehandleplanen. På tværs af kommunerne er der variation i, hvor ofte opfølgingsmøderne finder sted. Mens nogle kommuner holder opfølgingsmøder med en hyppigere kadence i opstartsfasen, fx hver 2.-3. uge, holder andre kommuner opfølgingsmøder gennem hele indsatsperioden med en fast kadence hver 6.-8. uge. Det er typisk myndighedsrådgiveren eller familiebehandleren, som indkalder til opfølgingsmøderne. På opfølgingsmøderne deltager forælderen, myndighedsrådgiver og familiebehandler. I nogle kommuner deltager endvidere anbringelseskonsulent og anbringelsesstederne efter behov.

I forandringsfasen følger familiebehandleren endvidere op på forældrens udvikling og progression i forhold til målene i handleplanen. Dette sker typisk hver anden uge sammen med forældrer. Familiebehandlerens opfølgning med forældrer bruges til at tydeliggøre positiv udvikling over for forældrer og til at identificere, om forældrer oplever progression, eller om der er behov for at justere samarbejdet eller indsatsen.

I nogle kommuner holdes der ud over opfølgingsmøder med forældrer også interne tværprofessionelle møder. Dette for at følge op på indsatsens tilrettelæggelse samt koordinere og justere samarbejdet omkring det anbragte barn, forældrer, anbringelsesstedet og eventuelt øvrige relevante parter i kommunen.

Vedligeholdelsesfasen: Formålet med vedligeholdelsesfasen er at støtte forældrer i at vedligeholde den positive udvikling, der har været i familien.

Cooperation Expectation Scale (CES)

Redskabet måler aktørernes forventninger til samarbejdet på følgende parametre:

1. **Omfang:** Hvor mange gange aktørerne har været i kontakt med hinanden i løbet af de seneste tre måneder.
2. **Positive forventninger:** I hvilken grad aktørerne ser frem til samarbejdet med hver af de øvrige aktører.
3. **Engagement:** I hvilken grad aktørerne vil prioritere samarbejdet med hver af de øvrige aktører.
4. **Udbytte:** I hvilken grad aktørerne oplever at få noget ud af sparring og samarbejde med hver af de øvrige aktører.
5. **Kontekst:** Den generelle oplevelse af samarbejdet.

Overgangen til vedligeholdelsesfasen kan dog også for nogle forældre markere, at forældrene ikke vurderes at kunne udvikle sig mere, og at det derfor er relevant at overgå til en mindre intensiv indsats.

I vedligeholdelsesfasen støtter familiebehandlaren fortsat forældrene i at fastholde og vedligeholde den positive udvikling, men mindre intensivt end tidligere.

Der holdes ligeledes fortsat opfølgingsmøder og eventuelle tværprofessionelle møder. På møderne tages der blandt andet stilling til, om og hvornår indsatsen kan afsluttes. På møderne tager man endvidere stilling til, hvem der kan understøtte den fortsatte stabilisering og hvordan, herunder fx om der kan hentes støtte fra frivillige organisationer, eller om forældrene kan støttes ved hjælp af netværksløsninger, øvrig støtte under servicelovens eller anden lovgivning.

Aktørernes vurdering af samarbejdet med hinanden

Til at afdække samarbejdet mellem de fagprofessionelle, der er involveret i leveringen af den målrettede støtte, og de forældre, der har modtaget støtten, er anvendt redskabet Cooperation Expectation Scale (CES), som er udviklet af PwC. I løbet af projektperioden er CES anvendt til at identificere holdningsmæssige barrierer og risikofaktorer for at skabe det samarbejde på tværs af de involverede aktører, som er en central del af indsatsen i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Resultaterne er løbende anvendt til at målrette implementeringsstøtten og anvendes i regi af evalueringen til at belyse udviklingen i samarbejdet mellem aktørerne over tid i projektperioden.

Redskabet er indarbejdet i spørgeskemaerne til henholdsvis de fagprofessionelle og forældrene. Aktørerne i indsatsen (myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsesstederne og forældrene selv) har forskellige roller og relationer i samarbejdet, og derfor er indikatorerne for parametrene i CES tilpasset hver målgruppe af aktører og deres rolle i samarbejdet.

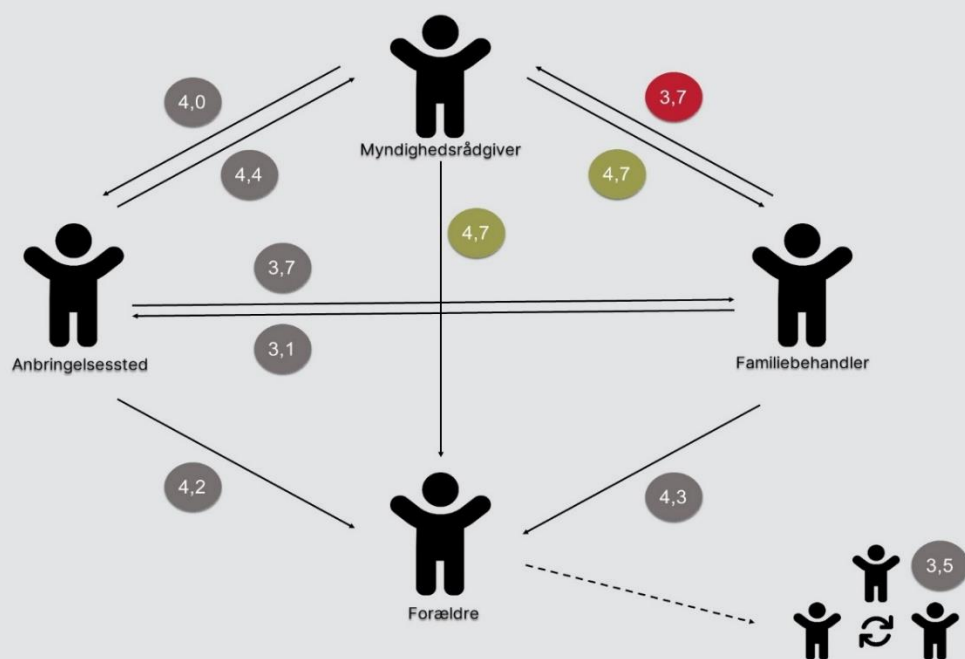
CES måler de forskellige aktørers forventninger til samarbejdet på fem parametre og er i projektperioden anvendt til at målrettet og skræddersy implementeringsstøtten i kommunerne.

I implementeringsevalueringen er parameteren 'kontekst', som måler den generelle oplevelse af samarbejdet, anvendt som en indikator for aktørgruppernes oplevelse af samarbejdet med hinanden.

Figur 3.7 Aktørernes generelle vurdering af samarbejdet

Myndighedsrådgivere, familiebehandlere og anbringelsessteder: "Vi har generelt et godt samarbejde med [aktør]."

Forældre: "Hvor gode synes du, kommunen er til at samarbejde med hinanden?"

Anm.: De angivne værdier er fra FU5. Antal observationer (svarprocent): Familiebehandler: FU5 = 15 (17 %). Myndighedsrådgiver: FU5 = 18 (18 %). Forældre: FU5 = 11 (10 %).

Grå cirkel illustrerer, at der ikke er nogen signifikant ændring over tid, dvs. fra baseline til FU5.

Rød cirkel illustrerer, at der er et signifikant fald over tid.

Grøn cirkel illustrerer, at der er en signifikant stigning over tid.

Myndighedsrådgivere, familiebehandlere og anbringelsessteder: 1 = 'Meget uenig', 2 = 'Uenig', 3 = 'Hverken enig eller uenig', 4 = 'Enig', 5 = 'Meget enig'.

Forældre: 1 = 'Samarbejdet er meget dårligt', 2 = 'Samarbejdet er dårligt', 3 = 'Samarbejdet er hverken godt eller dårligt', 4 = 'Samarbejdet er godt', 5 = 'Samarbejdet er meget godt'.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre.

I evalueringen sættes der fokus på samarbejdet mellem henholdsvis myndighedsrådgiverne, familiebehandlerne, anbringelsesstederne og forældrene.

I spørgeskemaundersøgelsen er henholdsvis myndighedsrådgiverne, familiebehandlerne og anbringelsesstederne blevet bedt om at vurdere samarbejdet med hinanden samt forældrene. Forældrene er blevet bedt om at vurdere samarbejdet mellem henholdsvis myndighedsrådgiver, familiebehandler og anbringelsessted. Figur 3.7 illustrerer aktørgruppernes vurdering af samarbejdet med hinanden, og resultaterne udfoldes i det nedenstående suppleret med viden om samarbejdet fra de kvalitative interviews.

Der er tegn på, at indsatsen ikke har påvirket forældrenes oplevelse af samarbejdet de kommunale aktører imellem

De forældre, der har modtaget indsatsen, er i løbet af deres deltagelse blevet bedt om at vurdere samarbejdet mellem de kommunale aktører i indsatsen. De er således blevet bedt om at vurdere, hvor gode de synes myndighedsrådgivere, familiebehandleren og barnets anbringelsessted er til at samarbejde med hinanden. Som det fremgår af Figur 3.7, ligger forældrenes gennemsnitlige vurdering mellem, at de oplever, at samarbejdet hverken er godt eller dårligt, og oplevelsen af, at samarbejdet er godt. Der er ingen signifikant udvikling i forældrenes vurdering af samarbejdet mellem de kommunale aktører i projektperioden, og det tyder således på, at indsatsen ikke har påvirket forældrenes oplevelse af de involverede aktørers interne samarbejde.

Både myndighedsrådgiverne og familiebehandlerne vurderer overordnet set samarbejdet positivt

Generelt vurderer myndighedsrådgiverne samarbejdet med familiebehandlerne meget positivt, og vurderingen er stabil over projektperioden. Ved femte opfølgingsmåling vurderede myndighedsrådgiverne i gennemsnit at være enige eller meget enige i generelt at have et godt samarbejde med familiebehandleren. Dette bekræftes i de kvalitative interviews med myndighedsrådgiverne, hvor de giver udtryk for at opleve samarbejdet med familiebehandlerne positivt. Nogle myndighedsrådgivere oplever, at samarbejdet med familiebehandlerne har foranlediget et større fokus på forældrenes behov, og at forældrene derigennem i højere grad føler sig set og hørt. Oplevelsen er endvidere, at samarbejdet med familiebehandlerne har gjort det nemmere at udarbejde forældrehandleplanerne. Dette som følge af at familiebehandlerne er i hyppigere og tættere kontakt med forældrene og derfor har en dybere indsigt i, hvad der foregår i forældrenes liv, end myndighedsrådgiverne har mulighed for at få.

Flere af myndighedsrådgiverne italesætter, at de som myndighedsrådgivere varetager barnets perspektiv, og at det er positivt, at arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* understøtter, at forældrenes perspektiv inddrages i sagerne. Familiebehandlerne ser tingene fra forældrenes vinkel og kan viderebringe forældrenes perspektiver til myndighedsrådgiveren. Samtidig oplever nogle af myndighedsrådgiverne, at familiebehandlernes tætte relation til forældrene i nogle tilfælde kan udgøre en udfordring. Der er således tilfælde, hvor det er oplevelsen, at de to faggrupper varetager lidt forskellige perspektiver. Ifølge myndighedsrådgiverne er det vigtigt at huske på, at forældrenes børn er anbragt af en grund, og mens myndighedsrådgiverne varetager barnets tarv, kan de indimellem opleve, at familiebehandlerne kan få et lidt ensidigt blik på forældrenes ønsker og behov.

Jeg er glad for vores familiebehandler, men de snakker jo kun med forældrene. De ser ikke barnet. Der er et barn, der også skal være med. Der kan jeg godt have lyst til at trække i bremsen nogle gange. Det kan godt skabe nogle gnidninger. (Myndighedsrådgiver)

Familiebehandlerne vurderer i gennemsnit, at de er enige i, at de har et godt samarbejde med myndighedsrådgivere, men familiebehandlernes vurdering af samarbejdet med myndighedsrådgiverne ligger generelt lavere end myndighedsrådgivernes vurdering af samarbejdet (se Figur 3.7). Der ses desuden en negativ udvikling i familiebehandlernes vurdering af samarbejdet med myndighedsrådgiverne hen over projektperioden, og udviklingen er statistisk signifikant. I de kvalitative interviews med familiebehandlerne giver flere udtryk for, at de oplever myndighedsrådgivernes som samarbejdsvillige og er motiverede i forhold til at arbejde med den målrettede støtte, men også at myndighedsrådgiverne er pressede og mangler tid. Flere har således oplevet, at myndighedsrådgiverne har travlt og i nogle situationer ikke deltager aktivt i møder eller slet ikke møder op, hvilket udfordrer samarbejdet. Dette kan muligvis være forklaringen på, at familiebehandlernes vurdering af samarbejdet med myndighedsrådgiverne falder signifikant over projektperioden. Myndighedsrådgivernes oplevelse af, at myndighedsrådgivere og familiebehandlere varetager forskellige perspektiver i indsatsen, bekræftes omvendt ikke i interviewene med familiebehandlerne.

Myndighedsrådgiverne og anbringelsesstederne vurderer generelt at have et godt samarbejde

Myndighedsrådgiverne vurderer overordnet set, at de generelt har et godt samarbejde med anbringelsesstederne. I interviewene italesættes det, at myndighedsrådgiverne oplever, at samarbejdet mellem barnets biologiske forældre og anbringelsessted er helt centralt. I flere kommuner italesætter de inter-

viewede myndighedsrådgivere, at det er problematisk, at anbringelsesstederne ikke er blevet ordentlig inddraget i og præsenteret for arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* indledningsvist i projektperioden. Ifølge myndighedsrådgiverne har plejefamilierne en vigtig opgave med at inddrage forældrene i barnets liv, men oplevelsen er, at en manglende indsigt omkring formålet med indsatsen og det arbejde, der pågår med forældrene, kan skabe nogle u hensigtsmæssige usikkerheder hos anbringelsesstederne og herunder særligt hos plejefamilierne, som i værste tilfælde kan udfordre samarbejdet.

De skal ikke være med i processen for sent. De skal ind over denne her handleplan osv. De skal ligesom have information ud til plejeforældrene om, hvad dette her projekt, det er. Så plejeforældrenes usikkerhed ikke overføres til barnet. (Myndighedsrådgiver)

Anbringelsesstedernes vurdering af samarbejdet med myndighedsrådgiverne er mere positivt end myndighedsrådgivernes vurdering af samarbejdet med anbringelsesstederne. Samtidig er anbringelsesstedernes vurdering af samarbejdet med myndighedsrådgiverne stabilt over projektperioden, og der er således ikke indikationer på, at arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* har påvirket anbringelsesstedernes oplevelse af samarbejdet. De kvalitative interviews med anbringelsesstederne bekræfter myndighedsrådgivernes oplevelse af, at anbringelsesstederne ikke er blevet inddraget tilstrækkeligt indledningsvist i projektperioden. Overordnet giver anbringelsesstederne udtryk for, at informationsniveauet omkring projektet og arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* til dem som anbringelsessteder, ikke har været god nok. Anbringelsesstederne bekræfter endvidere myndighedsrådgivernes oplevelse af, at dette har givet anledning til usikkerhed om, hvad formålet med projektet har været. Enkelte af anbringelsesstederne giver udtryk for, at deres oplevelse er, at projektet har båret præg af, at der er mange aktører involveret, og at det ikke er tydeligt, hvilken rolle de forskellige aktører er påtænkt. Derfor er det heller ikke tydeligt for anbringelsesstederne, hvordan samarbejdet mellem aktørerne skal udspille sig. I nogle tilfælde har det ført til en oplevelse af, at nogle aktører har varetaget forældrenes perspektiv, mens andre aktører varetager barnets perspektiv, hvilket understøtter myndighedsrådgivernes oplevelse af samarbejdet med familiebehandlere. Interviewene med både anbringelsessteder og myndighedsrådgivere viser således, at det er afgørende, at anbringelsesstederne får en god introduktion til indsatsen, og at de tænkes ind i forhold til, hvordan de kan bidrage til at opnå målene med indsatsen.

I interviewene med anbringelsesstederne er det endvidere tydeligt, at der er stor variation i anbringelsesstedernes oplevelse af samarbejdet med myndighedsrådgiverne. Nogle anbringelsessteder har oplevet, at der hele tiden har været et godt samarbejde, mens andre oplever, at der er stor udskiftning

blandt myndighedsrådgiverne, at myndighedsrådgiverne har travlt, og at de ikke altid er forberedt til møderne med anbringelsesstederne. Anbringelsesstederne bekræfter således familiebehandlernes oplevelse af, at samarbejdet med myndighedsrådgiverne indimellem bærer præg af, at myndighedsrådgiverne er pressede på tid. Nogle af anbringelsesstederne har oplevet, at kontakten til myndighed er blevet tættere som følge af arbejdet med indsatsen, hvilket opleves positivt, men også at samarbejdet er ressourcetrækkende, og at det stiller større krav til anbringelsesstedernes deltagelse i fx møder.

Jeg oplever det anderledes i forhold til, at hyppigheden af vores egen indsats er større, end den ellers har været. Kontakten med den kommunale myndighed har været tættere. Det er mere ressourcetrækkende. (Anbringelsessted)

Anbringelsesstederne vurderer samarbejdet mere positivt end familiebehandlerne

Familiebehandlerne vurderer gennem hele projektperioden, at de hverken er enige eller uenige i, at samarbejdet med anbringelsesstederne generelt er godt. Dette bekræftes i interviewene, hvor flere familiebehandlere italesætter, at de har oplevet udfordringer i samarbejdet med anbringelsesstederne og herunder særligt plejefamilierne. Nogle af familiebehandlerne fortæller, at de oplever at have mødt nogle plejefamilier, som har et stort fokus på at varetage barnets tarv og ikke anser det som deres opgave at understøtte barnets relation til de biologiske forældre. Familiebehandlerne oplever også, at arbejdet med indsatsen har foranlediget nogle u hensigtsmæssige usikkerheder hos plejefamilierne, som bliver nervøse for, om formålet med arbejdet med forældrene er, at barnet skal hjemgives. Som følge af dette har det i nogle tilfælde været et stort arbejde at øge anbringelsesstedernes forståelse af og deres rolle i projektet.

Anbringelsessteder og anbringelseskonsulenter skal inddrages og klædes bedre på. Nogle steder er der sket noget, men der skal mere til. Vi bliver nødt til at blive ved. Vi skal genbesøge det her. (Familiebehandler)

Anbringelsesstederne vurderer samarbejdet mere positivt end familiebehandlerne, men anbringelsesstedernes vurdering af samarbejdet er stabilt over projektperioden, hvilket kan være en indikation på, at arbejdet med indsatsen ikke har påvirket anbringelsesstedernes oplevelse af samarbejdet. I forhold til samarbejdet med familiebehandlerne giver enkelte anbringelsessteder i interviewene udtryk for, og at de anser det som positivt, at familiebehandlerne som følge af projektet er kommet på banen i forhold til forældrene, og at det er vigtigt, at der nu i højere grad er nogen, der tager sig af forældrene. Der er dog

også anbringelsessteder, som oplever, at familiebehandlerne har et lidt ensidigt perspektiv på forældrene, og som stiller sig spørgende over for, hvordan familiebehandlerne kan støtte forældrene og forældrenes relation til barnet, når de ikke har mødt det barn, det handler om. Også i anbringelsesstedernes samarbejde med familiebehandlerne kommer oplevelsen af, at de forskellige aktører varetager forskellige perspektiver således til udtryk.

Der er kommet en familiekonsulent. Hun har aldrig mødt barnet. Der synes jeg, kæden hopper af. Du har aldrig mødt ham. Du kender ham ikke. Det har givet en del spændinger. Jeg synes også, det er fint tænkt, at de får støtten, men hvis man er den, der skal tale barnets sag, så skal man kende barnet. (Anbringelsessted)

Der sker en positiv udvikling i myndighedsrådgivernes vurdering af samarbejdet med forældrene

Myndighedsrådgiverne vurderer samarbejdet med forældrene positivt, og der sker en statistisk signifikant positiv udvikling i myndighedsrådgivernes vurdering af samarbejdet med forældrene over tid i projektperioden. Af interviewene fremgår det, at nogle af myndighedsrådgiverne oplever, at samarbejdet med forældrene, som følge af arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, har udviklet sig fra at være et meget passivt samarbejde til et mere proaktivt samarbejde. Flere myndighedsrådgivere italesætter, at det, at de som myndighedsrådgivere tager ansvaret for samarbejdet med forældrene og bliver ved med at række ud til forældrene, kan give forældrene en oplevelse af, at man ikke har opgivet dem. Oplevelsen er, at det i sig selv kan rykke noget ved forældrene, som er positivt for samarbejdet og forældrenes motivation for at udvikle sig.

Jeg oplever, at det er markant anderledes, tidligere har det været et meget passivt samarbejde med forældrene, hvor nu er man proaktiv i forhold til samarbejdet med forældrene. Den proaktivitet, at man rækker ud efter forældrene og trækker dem ind i, hvad de mener og vil, den dynamik er markant anderledes. Tidligere har vi som myndighedsrådgivere været mere tilbagelænedede i, at sådan gjorde vi. Man havde en praksis. Nu har man udfoldet hele den forældredel, så det kommer til at fylde meget mere, og forældrene føler sig mere inddraget. (Myndighedsrådgiver)

I interviewene giver flere forældre også udtryk for at have fået et tættere samarbejde med myndighedsrådgiverne, herunder særligt i forbindelse med udarbejdelse af forældrehandleplanen og for enkelte forældres vedkommende i forbindelse med opfølgningerne på forældrehandleplanen. Der er dog også enkelte forældre, som oplever samarbejdet med myndighedsrådgiverne som

problematisk. Enkelte har oplevet skifte i myndighedsrådgiver, som har udfordret samarbejdet, og enkelte andre har aldrig fået etableret et positivt samarbejde med myndighedsrådgiveren. Der er således eksempler på forældre, der ikke helt deler myndighedsrådgivernes oplevelse af samarbejdet.

Både familiebehandlerne og forældrene oplever samarbejdet positivt

Familiebehandlerne vurderer overordnet set, at de er enige i, at de har et godt samarbejde med forældrene (se Figur 3.7). Familiebehandlerne giver i interviewene udtryk for, at de i mange tilfælde formår at etablere en god og tæt relation til forældrene. Selvom forældrene kan have opbygget en mistillid til systemet og kommunen, er det familiebehandlerens oplevelse, at forældrene, når der er etableret en positiv relation, er motiverede for at samarbejde med familiebehandlerne om målene i forældrehandleplanen.

Samarbejdet med familiebehandlerne italesættes tilsvarende positivt af forældrene. Forældrene giver udtryk for, at de oplever, at familiebehandleren kan være behjælpelig med at støtte forældrene i systemet og med at koordinere på tværs af de involverede fagprofessionelle. I forbindelse med den kriseinformerede indsats giver flere forældre udtryk for at være blevet mødt i deres svære tanker af familiebehandleren, som har kunnet sætte tingene i perspektiv. Forældrene oplever, at dette har bidraget med nye perspektiver på og indsigt i perioden op til anbringelsen og derigennem bidraget til bearbejdningen af deres krise (se også afsnit 3.1.1). Forældrene giver endvidere flere konkrete eksempler på, at det at blive mødt med en ressourcefokuseret tilgang fra familiebehandleren har gjort en forskel. Oplevelsen er, at det, at familiebehandleren har fokus på deres ressourcer, bidrager til, at de er mindre selvbebrejgende, og til at deres selvværd som forældre styrkes (se også afsnit 3.1.2).

Anbringelsesstederne vurderer samarbejdet med forældrene positivt, men der er uklarheder omkring deres inddragelse i arbejdet med indsatsen

Anbringelsesstederne vurderer i gennemsnit, at de er enige i generelt at have et godt samarbejde med forældrene. Også i interviewene giver flere af anbringelsesstederne udtryk for, at de oplever at have et godt samarbejde med barnets forældre. Hvor nogle oplever, at samarbejdet har været godt hele tiden, er der andre, der oplever, at kommunen er kommet tættere på, og at samarbejdet er blevet mere omfangsrigt som følge af arbejdet med indsatsen. På baggrund af interviewene med anbringelsesstederne er det tydeligt, at der kan være et dilemma i forhold til inddragelse af anbringelsesstederne i den målrettede støtte til forældrene. Nogle anbringelsessteder oplever sig dekket fra arbejdet med indsatsen. Oplevelsen er, at de har svært ved at støtte op om indsatsen og derigennem understøtte forældrenes udvikling, når de ikke har indsigt i forældrenes udfordringer og målene i forældrenes handleplan.

Andre anbringelsessteder, som faktisk er inddraget i, hvilke udfordringer forældrene har og målene i forældrehandleplanen, oplever på den ene side, at de har fået en større forståelse for forældrene og derfor bedre kan understøtte forældrenes udvikling, men også at det kan være grænseoverskridende at sidde med til møder, der omhandler forældrenes udfordringer. Der er således tegn på, at kommunerne har forskellige tilgange til inddragelsen af anbringelsesstederne i arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, og at kommunerne har været afsøgende i forhold til at finde frem til formen på den gode inddragelse.

Men som plejemor var det fint, at vi blev inddraget i, hvilke udfordringer forældrene havde – så kan vi nemmere sætte os i deres sted. Så når udfordringerne opstår, så kan vi tale om det. Det har været rigtig rart. På den anden side kunne det være lidt pinligt, at jeg skulle være en del af den samtale om, hvad deres udfordringer var. Men det har været godt. Det er bedre for mig i samværene at være støttende frem for modarbejdende. Det er godt, hvis jeg ved på forhånd, at mor ikke lige kunne lande i det her samvær. Forståelsen bliver større, og samarbejdet bliver nemmere. (Anbringelsessted)

Hovedparten af forældrene italesætter, at de oplever at have et godt samarbejde med deres børns anbringelsessteder. Enkelte giver også udtryk for, at samarbejdet er blevet bedre som følge af indsatsen. De oplever at få mere information om deres børns hverdag, og at der er klare aftaler for deres kommunikation med deres børn. Der er dog også enkelte forældre, som oplever et udfordret samarbejde og en manglende information og dialog med deres børns anbringelsessteder.

3.1.5.1 Opsamling – tæt tværfaglig samarbejde

Analysen af implementeringen af kerneelementet om, at indsatsen skal gives gennem tæt tværfagligt samarbejde, viser, at myndighedsrådgiverne generelt vurderer samarbejdet med de øvrige aktører positivt. Nogle myndighedsrådgivere oplever endvidere, at samarbejdet med forældrene, som følge af arbejdet med den målrettede støtte, har udviklet sig fra at være mere passivt til et mere proaktivt.

Analysen viser endvidere, at familiebehandlerne vurderer, at de generelt har et godt samarbejde med forældre og myndighedsrådgivere, men vurderingen af samarbejdet med myndighedsrådgiverne er signifikant faldende over projektperioden. Der er i analysen tegn på, at familiebehandlerens samarbejde med anbringelsesstederne kan være udfordret, og at arbejdet med *Målrettet støtte*

til forældre med anbragte børn ikke har påvirket oplevelsen af samarbejdet med anbringelsesstederne.

Anbringelsesstedernes vurdering af samarbejdet med familiebehandlernes vurdering af samarbejdet med anbringelsesstederne. Samtidig vurderer anbringelsesstederne, at samarbejde med henholdsvis myndighedsrådgiver og forældre generelt er godt.

Forældrenes oplevelse er, at samarbejdet mellem de involverede kommunale aktører hverken er godt eller dårligt. Der er ingen udvikling i forældrenes vurdering af samarbejdet mellem de kommunale aktører i projektperioden, og det tyder således på, at indsatsen ikke har påvirket forældrenes oplevelse af de involverede aktørers interne samarbejde.

Samlet set er det vurderingen, at kommunerne i nogen grad er lykkedes med at implementere kerneelementet om det tætte tværfaglige samarbejde. Men evalueringen finder også, at der er en række opmærksomhedspunkter, det kan være hensigtsmæssigt at være opmærksom på i forbindelse med det videre arbejde med kerneelementet:

- De forskellige involverede fagprofessionelle kan, givet deres faglige ståsted og rolle i indsatsen, have forskellige perspektiver på indsatsen, hvilket kan foranledige gnidninger i samarbejdet. Det er derfor helt centralt, at det kontinuerligt og på tværs af fagprofessionelle, gennem tværprofessionelt samarbejde og tværfaglige møder sikres, at arbejdet med den målrettede støtte giver mening for barnet.
- Det har betydning for samarbejdet, at myndighedsrådgiverne har tid og ressourcer til at bidrage aktivt til samarbejdet omkring den målrettede støtte.
- Både myndighedsrådgiverne, familiebehandlernes og anbringelsesstederne selv pointerer, at det er afgørende, at anbringelsessteder allerede indledningsvist inddrages og informeres om arbejdet med den målrettede støtte. Dertil er det hensigtsmæssigt, at anbringelsesstederne tænkes ind i forhold til, hvordan de kan bidrage til at opnå målene med indsatsen.

3.2 Kontekstanalyse af barrierer og understøttende forhold

Som ramme for kontekstanalysen af barrierer og understøttende forhold er Socialstyrelsens implementeringsmodel anvendt (Socialstyrelsen, 2019). Modellen bygger på aktuelt bedste viden om implementering og bidrager til at identificere de faktorer, der bør rettes en særlig opmærksomhed på i implementeringsprocesser. Modellen er bygget op om fire niveauer for implementering, der samlet kan anvendes til at beskrive de omgivelser, som implementeringsprocessen foregår i, samt de elementer, som påvirker og bliver påvirket af implementeringsprocessen. Kontekstanalysen af barrierer og understøttende forhold for implementeringen af den målrettede støtte tager således udgangspunkt i følgende fire niveauer:

- Infrastrukturelt niveau
- Institutionelt niveau
- Interpersonelt niveau
- Individuelt niveau.

I det nedenstående præsenteres analysen af barrierer og understøttende forhold for implementeringen af den målrettede støtte i de fire kommuner inden for hvert af de fire niveauer for implementering.

3.2.1 Infrastrukturelt niveau – barrierer og understøttende forhold

Det infrastrukturelle niveau er den overordnede samfundsmæssige og politiske kontekst og kan beskrives som det, der ligger uden for den enkelte kommunale forvaltning. Det infrastrukturelle niveau består blandt andet af de diskurser og dagsordener, som dominerer det sociale område, og som fx kan anvendes som afsæt for og til at understøtte og italesætte behovet for implementeringsprocessen. I relation til den målrettede støtte er det forventningen, at den nationalpolitiske dagsorden på området kan være et understøttende forhold for implementeringen og udbredelsen af indsatsen, mens det, at indsatsen på kortere sigt forventes at være udgiftsdrivende for kommunerne, kan være en barriere for implementeringen. Begge forhold udfoldes i det følgende.

Den nationalpolitiske dagsorden som understøttende forhold

Det oprindelige mål med den målrettede støtte til forældre til anbragte børn er på langt sigt, at de anbragte børn oplever et mere stabilt anbringelsesforløb, og at der sker færre sammenbrud i anbringelserne. Dertil er det målet at give børnene en oplevelse af øget ro og stabilitet i relationen til deres forældre samt at forbedre børnenes generelle psykiske trivsel. Efter projektets iværksættelse er reformen Børnene Først vedtaget. I den brede politiske aftale om Børnene Først sættes der ligeledes fokus på anbringelsesområdet. Med aftalen ønsker man nationalpolitisk igennem en række initiativer at sikre, at anbragte børn og unge får en mere stabil opvækst, herunder stabilitet i anbringelsen. Som en del af aftalen sættes der også fokus på at understøtte de anbragte børn og unges relationer til deres forældre, søskende og bedsteforældre. Der er på nationalpolitisk niveau enighed om, at det er vigtigt, at der arbejdes systematisk for at skabe en god relation til de forældre, der ikke kan have børnene boende, men som kan varetage en positiv forælderrolle under barnets anbringelse. Ønsket politisk er, at kommunerne bliver bedre til at tilbyde forældre en støtteperson under barnets anbringelse eller give en anden støtte som fx familiebehandling, og at der udarbejdes en handleplan for forældrene. Aftalen om Børnene Først er endnu ikke konkretiseret i egentlig lovgivning, men flere af fokusområderne i aftalen er i direkte overensstemmelse med elementerne i den indsats, som de fire projektkommuner har modnet i projektperioden. *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* som indsats ligger altså i direkte tråd med den nationalpolitiske dagsorden på området og kan ses som et konkret eksempel på omsætningen af de politiske initiativer i praksis. Dette kan være et understøttende forhold for det videre implementeringsarbejde med indsatsen samt i forhold til forankring og udbredelse af indsatsen til andre kommuner.

Indsatsen kan være udgiftsdrivende for kommunerne

Ifølge servicelovens § 54, stk. 1 har kommunen pligt til at tilbyde forældremyndighedsindehaver en støtteperson i forbindelse med barnets anbringelse uden for hjemmet. Desuden skal kommunen træffe afgørelse om, hvorvidt forældremyndighedsindehaver skal have anden støtte under barnets anbringelse, jf. § 54, stk. 2, og i givet fald hvad denne støtte skal bestå af. Anden støtte kan bestå i en eller flere relevante foranstaltninger under § 52, stk. 3, såsom familiebehandling, praktisk og pædagogisk støtte eller en fast kontaktperson, økonomisk støtte efter § 52a eller støtte efter anden lovgivning, fx beskæftigelses- eller sundhedslovgivningen.

Formålet med støtten til forældrene er, at den så vidt muligt skal medvirke til at løse de problemer, som har været årsag til anbringelsen, med henblik på at støtte forældrene i at varetage omsorgen for barnet eller den unge ved en

eventuel hjemgivelse eller i samvær med barnet eller den unge under anbringelsen. Hvis kommunen træffer afgørelse om støtte, skal der udarbejdes en særskilt plan for støtten til forældrene.

I forhold til støtte og inddragelse af forældre til anbragte børn er det velkendt, at der kan være store forskelle i praksis kommunerne imellem. Fx er det meget varierende, hvor ofte der er udarbejdet en forældrehandleplan, ligesom der er stor variation i, hvorvidt det er kutyme i kommunerne at knytte en støtteperson efter § 54, stk. 1 til forældre til anbragte børn (se fx Lausten & Andreasen, 2021). Givet de store forskelle i kommunernes praksis på området og det deraf varierende serviceniveau på tværs af kommunerne er det forventningen, at den målrettede støtte for nogle kommuner i første omgang kan være udgiftsdrivende. Dette som følge af, at der systematisk skal udarbejdes forældrehandleplaner, leveres en kriseinformeret praksis og en individuelt tilrettelagt støtte til en målgruppe, der i mange kommuner har været mindre fokus på. Med indsatsen introduceres således nye opgaver for både myndighed og udfører, hvilket kræver ekstra ressourcer.

Det, at indsatsen kan være udgiftsdrivende – for nogle kommuner mere end andre – kan udgøre en barriere for implementeringen og udbredelsen af den målrettede støtte til forældre til anbragte børn i kommunerne. Det kan omvendt være et understøttende forhold for implementeringen og udbredelsen af indsatsen, hvis det på sigt systematisk kan dokumenteres, at indsatsen kan understøtte større stabilitet i anbringelserne, bedre trivsel og bedre skolegang hos de anbragte børn, og eventuelt hjemgivelser. I det tilfælde kan indsatsen være ressourcebesparende på længere sigte.

3.2.2 Institutionelt niveau – barrierer og understøttende forhold

Det institutionelle niveau er de formelle strukturer i kommunen. Det handler om, hvordan de formelle rammer og betingelser for samarbejde i organisationen påvirker implementeringen. Analysen af det institutionelle niveau handler i denne sammenhæng om fx organisationsstrukturen, størrelsen på organisationen, specialiseringsgraden og incitamentsstrukturer. I relation til arbejdet med den målrettede støtte er det kommunernes erfaring, at ledelsesmæssigt fokus, organisering og ansvars- og rolleafklaring alle er forhold omkring indsatsen, som både kan være understøttende og udgøre barrierer for implementeringen.

Ledelsesmæssigt fokus og prioritering af indsatsen

På tværs af kommunerne fremhæver de fagprofessionelle, at et kontinuerligt ledelsesfokus og ledelsesmæssig opbakning har stor betydning for implementeringen af den nye praksis, der følger af arbejdet med den målrettede støtte

til forældre med anbragte børn. Det er vigtigt, at ledelsen sætter rammen for, hvordan arbejdet med den målrettede støtte tilrettelægges og organiseres. I det specifikke projekt er der afsat midler til at implementere og levere den målrettede støtte, men fremadrettet skal indsatsen driftes af kommunerne selv. I den sammenhæng italesætter de fagprofessionelle på tværs af kommunerne, at det er afgørende for forankringen af indsatsen, at der fortsat er et ledelsesmæssigt fokus på indsatsen, og at prioriteringen også indebærer, at der fremadrettet prioriteres ressourcer til indsatsen både på myndigheds- og udførerniveau.

Organiseringen omkring indsatsen

Organisationsstrukturen og organisationernes størrelse varierer på tværs af de fire projektkommuner, og kommunerne oplever på den baggrund forskellige barrierer og understøttende forhold i relation til implementeringen af den målrettede støtte.

Erfaringen er, at det i en større kommune kan være vanskeligere at sikre et fælles blik på indsatsen, og at det kan være vanskeligt at opbygge fælles viden og erfaringer omkring arbejdet med indsatsen. Dette som følge af, at der i organisationen er mange medarbejdere, der mere sporadisk er involveret i indsatsen. Erfaringen er på den baggrund, at det er hensigtsmæssigt med en fast tovholder, der kan koordinere og facilitere det tværgående samarbejde på tværs af de involverede fagprofessionelle i den enkelte sag. Alle kommunerne har gjort brug af en fast tovholder i projektperioden, og alle har oplevet, at det har understøttet samarbejdet om indsatsen.

Flere af kommunerne har erfaringer med, at projektlederen for arbejdet med og implementeringen af den målrettede støtte, i kraft af sin daglige funktion, er tæt på det fagfaglige i indsatsen. Erfaringen er, at dette kan bidrage til at minimere afstanden mellem myndighed og udfører og dermed kan være fordrørende for det tværfaglige samarbejde. Erfaringen er også, at det at have et fast anbringelsesteam, eller at myndighed (myndighedsrådgivere) og udfører (familiebehandlere) er organiseret under samme ledelse, kan understøtte etableringen af et fælles fokus på arbejdet med den målrettede støtte.

På tværs af kommunerne er det således erfaringen, at forskellige organisatoriske konstellationer og tiltag kan understøtte implementeringen og arbejdet med indsatsen.

Ansvars- og rolleafklaring

Den målrettede støtte til forældre til anbragte børn involverer som tidligere skitseret en lang række fagprofessionelle (se afsnit 2.2). Indsatsen kan således involvere både myndighedsrådgiver, familiebehandler, samværskonsulenter, anbringelseskonsulenter, anbringelsesstederne og forældrene selv. Erfaringen i kommunerne er, at den brede aktørkreds kræver en tydelig ansvars- og rolleafklaring samt koordinering af indsatsen.

Som skitseret i afsnit 3.1.5 har der været tilfælde i kommunerne, hvor aktørernes forskellige faglige ståsteder og konkrete arbejde med den målrettede indsats har foranlediget nogle gnidninger. I nogle tilfælde har det været oplevelsen, at familiebehandleren og samværskonsulenten lidt ensidigt har varetaget forældrens perspektiv, mens anbringelseskonsulenterne, anbringelsesstederne og myndighedsrådgiveren lidt ensidigt har varetaget barnets perspektiv. I disse tilfælde er det afgørende, at der etableres et fælles blik på formålet med indsatsen i den konkrete sag, så de involverede fagligheder kan understøtte hinanden, og der arbejdes i en fælles retning. På tværs af kommunerne er det oplevelsen, at det at have en uvildig fagperson, der med et neutralt blik kan agere tovholder på sagerne og møderne, at have fælles supervision eller at holde hyppige tværfaglige møder kan være understøttende for det tværfaglige blik på sagerne og i forhold til at understøtte det ressourceorienterede fokus.

I de fire projektkommuner har man i varierende grad oplevet udfordringer med at få koblet anbringelsesstederne og herunder særligt plejefamilierne på arbejdet med den målrettede støtte. I flere af kommunerne har man en erkendelse af, at plejefamilierne ikke er blevet tilstrækkeligt informeret om projektet og formålet med den målrettede støtte til forældrene. Dette har, som belyst i afsnit 3.1.3, skabt nogle u hensigtsmæssige usikkerheder hos plejefamilierne. Flere plejefamilier er blevet nervøse for, om formålet med den målrettede støtte er, at barnet skal hjemgives. Dertil har man i nogle kommuner oplevet plejefamilier, som har stort fokus på at varetage barnets tarv og ikke anser det som deres ansvar at få etableret et godt samarbejde med barnets forældre eller som deres opgave at understøtte barnets relation til sine forældre. Anbringelsesstederne er en helt central aktør i den målrettede støtte og kan både understøtte det samarbejdsorienterede kerneelement og det ressourceorienterede fokus. Der er i kommunerne flere gode eksempler på, at anbringelsesstederne har haft indsigt i de af forældrenes mål i handleplanen, som handler om samvær og samarbejde, og på den baggrund har kunnet understøtte forældrenes udvikling. Erfaringen er således, at det kan udgøre en væsentlig barriere for implementeringen af den målrettede støtte, hvis ikke det lykkes at etablere en forståelse for formålet med indsatsen og anbringelsesstedernes rolle i indsatsen.

3.2.3 Interpersonelt niveau – barrierer og understøttende forhold

Det interpersonelle niveau handler om de mere uformelle strukturer og arbejdsformer i kommunen. Dette implementeringsniveau handler således om, hvordan de eksisterende vaner, normer og værdier påvirker og bliver påvirket i implementeringsprocessen. Implementeringen af den målrettede støtte indebærer blandt andet etableringen af et fælles mindset på tværs af de involverede fagprofessionelle og herunder et øget fokus på forældrenes ressourcer.

Etableringen af et fælles mindset

Generelt oplever de fagprofessionelle på tværs af kommunerne, at det tværfaglige samarbejde i regi af arbejdet med den målrettede støtte bidrager positivt til etableringen af et bredere blik på anbringelsesområdet i kommunerne. Indsatsen indebærer også et skift fra fokus på udfordringer og vanskeligheder til at have en ressourcefokuseret tilgang til forældrene. Her er det erfaringen, at det har været understøttende for implementeringen af den ressourcefokuserede tilgang at have nogle konkrete og fælles metoder at tage udgangspunkt i.

Oplevelsen i kommunerne er, at etableringen af et fælles udviklende mindset er afgørende for at have et fælles afsæt for implementeringen af den målrettede støtte. I flere kommuner påpeges det endvidere, at det er afgørende for den fortsatte implementering og forankringen af indsatsen i kommunen, at der fremadrettet er fokus på at vedligeholde det fælles mindset. Dette både i forhold til de medarbejdere, der allerede er involveret i indsatsen, og for at få engageret nye medarbejdere i arbejdet med den målrettede støtte.

Fælles kompetenceudvikling og tværfagligt samarbejde

Erfaringen i kommunerne er, at fælles kompetenceudvikling og efterfølgende fælles supervision på tværs af de involverede fagprofessionelle er understøttende for implementeringen af det fælles mindset og for at skabe ejerskab til indsatsen hos de enkelte aktørgrupper. De involverede aktører kan, givet deres forskellige fagligheder, have forskellige faglige ståsteder og udgangspunkter for arbejdet med den målrettede støtte til forældrene, og i den forbindelse er det erfaringen, at tværfaglige møder er understøttende for etableringen af et tæt tværfagligt samarbejde og en fælles retning i arbejdet. Erfaringen i kommunerne er, at det tætte tværfaglige samarbejde er et helt centralt element i indsatsen, og at det, når det lykkes, er et enormt virksomt element. Omvendt kan det udgøre en væsentlig barriere for indsatsen, når det ikke lykkes.

3.2.4 Individuelt niveau – barrierer og understøttende forhold

I socialt arbejde er det oftest de fagprofessionelle, der er interventionen. På det individuelle niveau er opgaven således ofte, at de fagprofessionelle skal handle anderledes, før der kan forventes positive resultater hos borgerne. Af den grund er det vigtigt at have fokus på implementeringsfaktorer på det individuelle niveau, fordi den enkelte fagprofessionelle kan have stor indflydelse på implementeringsprocessen. Væsentlige faktorer på det individuelle niveau er fx de fagprofessionelles kompetencer, motivationen hos de fagprofessionelle og den enkeltes caseload.

Motivation og kompetencer

Generelt er der blandt de enkelte fagprofessionelle stor motivation for at arbejde med den målrettede støtte, og flere italesætter i interviewene, at de oplever, at det giver rigtig god mening at have et øget fokus på forældre med anbragte børn som målgruppe. De fagprofessionelle giver på tværs af kommunerne udtryk for, at der med projektet er kommet et fornyet fokus på at arbejde med forældre til anbragte børn. Tidligere har det været sporadisk, hvor meget man i kommunerne har haft fokus på forældre til anbragte børn, hvilket blandt andet kommer til udtryk ved, at der ikke tidligere systematisk er udarbejdet forældrehandleplaner. De fagprofessionelle oplever, at det at sætte fokus på forældrenes ressourcer og at arbejde aktivt med, hvordan forældrene kan være de bedste forældre til deres børn, selvom de er anbragt, er en stor ændring i måden at arbejde med anbringelsessager, og oplevelsen er endvidere, at det er meget virksomt.

I udgangspunktet er det oplevelsen, at de enkelte involverede aktører har de nødvendige kompetencer til at kunne udfylde deres rolle i leveringen af den målrettede støtte til forældrene. Det nye for dem er at anvende deres kompetencer til gruppen af forældre med anbragte børn. Der har således ikke været stort behov for at udvikle de enkelte faggruppers monofaglige kompetencer, men der har generelt været behov for kompetenceudvikling i forhold til at etablere et fælles ressourcefokuseret mindset, hvilket kan understøttes via fx kurser i LØFT eller kursusdage om det udviklende mindset.

Både de fagprofessionelles motivation og kompetencer er således forhold, der er understøttende for implementeringen.

Ressourcer

Særligt for de kommuner, der ikke tidligere har haft særskilt fokus på forældrene til anbragte børn, bevirker arbejdet med den målrettede støtte som indsats, at der sker en udvidelse af arbejdsopgaverne. Indsatsen kræver, som

tidligere skitseret, både ressourcer på myndigheds- og på udførerniveau. Særligt nogle myndighedsrådgivere italesætter at opleve, at arbejdet med den målrettede støtte i en vis forstand fordobler deres sagsstamme, da de nu både skal udarbejde og følge op på barnets og forældrenes handleplaner. Netop myndighedsrådgiverne er den aktørgruppe, de øvrige aktører oplever er pressede på tid. I de tilfælde, hvor myndighedsrådgiverne ikke har mulighed for at deltage aktivt på de tværfaglige møder, er det oplevelsen, at myndighedsrådgivernes caseload i sig selv kan være en barriere for implementeringen af den målrettede støtte til forældrene.

Forældrenes motivation

Af interviewene med de forældre, der har modtaget den målrettede støtte, fremgår det, at forældrene generelt set er positive over for indsatsen, som i mange tilfælde har hjulpet dem i den svære situation, det er, at ens barn bliver anbragt. Det er dog erfaringen blandt de fagprofessionelle i kommunerne, at skiftet i fokus – fra forældrenes udfordringer og vanskeligheder i forbindelse med udarbejdelsen af anbringelsesgrundlaget til fokus på forældrenes ressourcer i forbindelse med den målrettede støtte – kan udgøre en barriere for arbejdet med den målrettede støtte, hvis det ikke følges af en tydelig forventningsafstemning i forhold til formålet med selve indsatsen og i forhold til det faktum, at anbringelsesgrundlaget er uændret.

I regi af evalueringen er der ikke gennemført interviews med forældre, som ikke har ønsket at modtage indsatsen. Af interviewene med de fagprofessionelle i kommunerne fremgår det dog, at der er forældre, som af forskellige årsager ikke ønsker at modtage indsatsen, eller for hvem indsatsen er mindre relevant (se også afsnit 2.3). Erfaringen er blandt andet, at det kan være vanskeligt at arbejde med udviklingen af forældreevnen hos forældre, der er massivt ramt af misbrug, eller som er udfordret kognitivt eller på deres mentaliseringssevne. Dertil kan der være forældre, som ikke er motiverede for at arbejde med dem selv og deres forældreevne, eller som på baggrund af anbringelsen og forløbet op til anbringelsen nærer så stor mistillid til det kommunale system, at de er afvisende over for at modtage indsatsen. Oplevelsen i kommunerne er, at det i nogen tilfælde kan være understøttende for motiveringen af forældrene, at det er familiebehandlernes, der har den tætte kontakt til forældrene i indsatsen, og at støttepersonen jf. servicelovens § 54, stk. 1 i nogle tilfælde kan være brobyggende i forhold til at motivere forældre, der indledningsvist er skeptiske over for den målrettede støtte og formålet hermed.

4 Virkningerne af indsatsen

I dette kapitel belyses det, om der er indikationer på lovende resultater af *Målerettet støtte til forældre med anbragte børn*. Vi analyserer ved hjælp af udvalgte måleredskaber de opstillede mål for resultater på kort og mellemlangt sigt fra forandringsteorien, jf. afsnit 2.1.2, og tester, om der er en statistisk signifikant positiv progression. Boks 4.1 samler her kapitlets hovedresultater.

Boks 4.1 Virkningsevalueringen viser, ...

- At der er små, men tydelige og statistisk signifikante, tegn på positiv progression i forhold til forældrenes generelle trivsel og velbefindende og i forhold til deres vurdering af egne forældrekompetencer.
- At der er enighed på tværs af fagprofessionelle og kommuner om, at forældrene har udviklet sig i positiv retning, både hvad angår samarbejde omkring barnet i anbringelsen, egne udfordringer og ressourcer, og i forhold til at kunne være bedre forældre i forbindelse med samvær.
- At forældrene samtidig udtrykker stor tilfredshed med støtten i indsatsen, og de føler sig set og hørt i langt højere grad end tidligere.
- At der ikke måles en positiv progression i forhold til børnenes trivsel, målt ved SDQ, eller i forhold til børnenes trivsel omkring samvær.
- At de fagprofessionelle får sat deres kompetencer i spil på en anden og mere spændende måde, samtidig med at de får mere indsigt i hinandens fagligheder og kompetencer.
- At den samlede virkningsevaluering viser lovende resultater, trods det spinkle datagrundlag.

Datagrundlaget for virkningsevalueringen er gentagne spørgeskemaer til forældre og anbringelsessteder samt interviews med forældre. Dataindsamlingen med spørgeskemaer er gennemført fra september 2020 til september 2022. Ved opstart i indsatsen er der sendt baselinespørgeskema til forældrene, hvorefter der er sendt et followupskema ca. hver tredje måned, indtil familien

er afsluttet i indsatsen. Beskrivelsen af den samlede spørgeskemaundersøgelse og de enkelte måleredskaber findes i kapitel 8 og 9.

Analysen af forældrenes progression er baseret på før- og eftermålinger. Dette giver os muligheden for at teste forældrenes progression i den periode, hvor de er med i indsatsen, men ikke nødvendigvis om en evt. positiv progression skyldes indsatsen. Dette, samt de valgte måleredskaber for progression, er nærmere beskrevet i kapitel 9. Fordi mange af familierne ikke er afsluttet i indsatsen ved dataindsamlingens afslutning, benyttes followup 4 (FU4) som eftermåling. Derved tester vi, om der er en positiv progression fra baselinemålingen og ca. 1 år frem til followup 4-målingen. Progressionsmåling 1 år frem stemmer dermed overens med den gennemsnitlige varighed for de familier, der er afsluttet i indsatsen (se bilagstabel 1.1).

4.1 Virkning for forældrene

Formålet med virkningsevalueringen er at teste, om der er en positiv progression i forældrenes kompetencer som forældre. De to udvalgte standardiserede måleredskaber er derfor

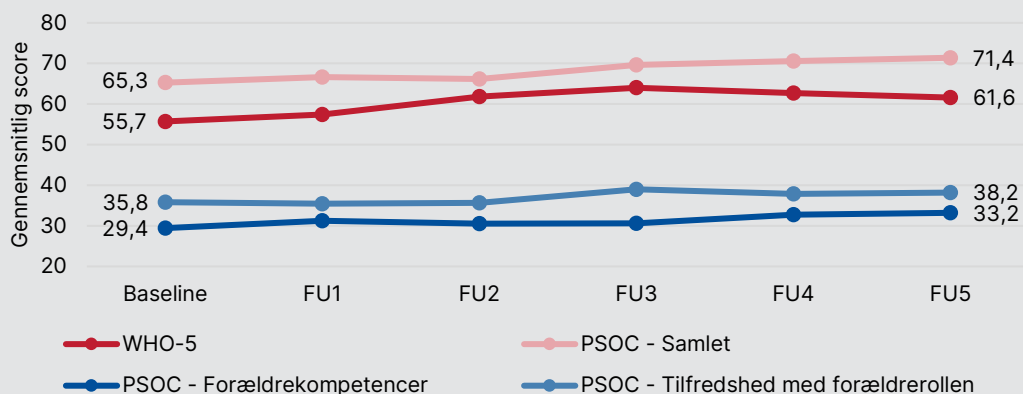
1. PSOC, der kan måle udviklingen i forældrenes samlede kompetencer som forældre. PSOC kan opdeles i forældrenes opfattelse af egne forældrekompetencer (PSOC_k, mestring af forælderrollen) samt forældrenes tilfredshed med forælderrollen (PSOC_t).
2. WHO-5, der kan måle forældrenes generelle trivsel og velbefindende.

Figur 4.1 viser den gennemsnitlige score på de udvalgte måleredskaber samt udviklingen fra baseline til followup 5 (FU5), der er ca. 15 måneder efter opstart i indsatsen. Den generelle tommelfingerregel for WHO-5 er, at en score over 50 angiver, at personen er i trivsel og ikke er i risikogruppen for stress og depression. Ifølge Sundhedsstyrelsen er den gennemsnitlige score for den danske befolkning som helhed på 68 (Sundhedsstyrelsen, 2015). Forældrene, der har deltaget i indsatsen, har en gennemsnitlig score ved baseline på 56, og denne score er langsomt stigende til 64 ved followup 3, dvs. 9 måneder efter opstart.

Forældrene scorer ligeledes højt på måleredskabet PSOC, det samlede mål for vurdering af egne forældrekompetencer og tilfredshed med forælderrollen. Den gennemsnitlige score ved baseline er 65, og denne score er langsomt stigende til 70 ved followup 3, dvs. 9 måneder efter opstart.

Figur 4.1 Gennemsnitlig score på WHO-5 og PSOC, fra baselinemålingen til 5. followup (FU5)

De enkelte punkter på kurverne viser den gennemsnitlige score for alle forældrebesvarelser fra baseline til followup 5 omkring forældrenes generelle trivsel (WHO-5) og forældrenes egen vurdering af egen forældrekompetence (PSOC).

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

De enkelte måleredskaber er præsenteret i kapitel 9.

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

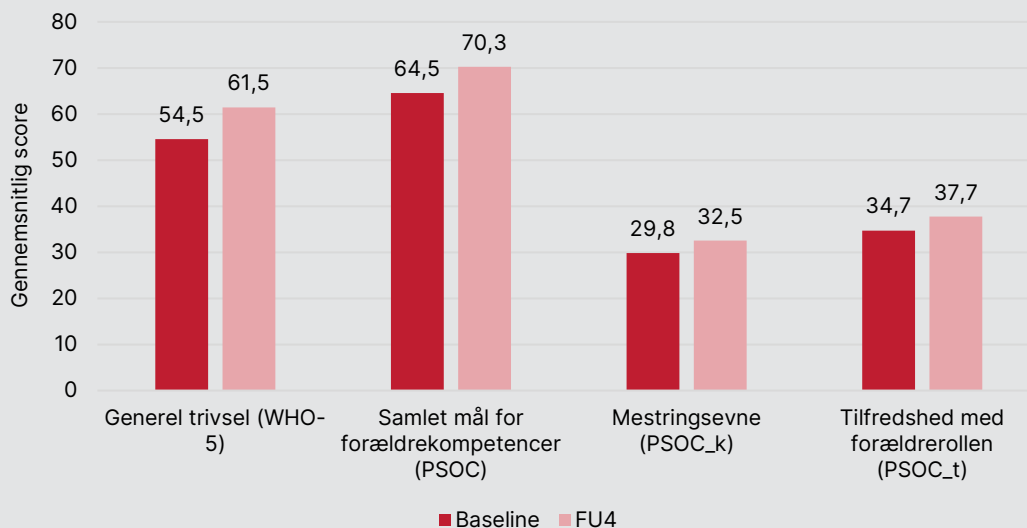
Samlet set scorer forældrene sig således relativt højt på både WHO-5, generel trivsel i hverdagen og PSOC, som er det samlede mål for forældrekompetencer og tilfredshed med forælderollen. Ved første øjekast kan dette synes kontraintuitivt, da det ofte er manglende forældrekompetencer, der kan være årsag til anbringelser. Dette berører vi nærmere i afsnit 9.4, hvor vi vurderer de enkelte måleredskabers kvaliteter i forhold til denne virkningsevaluering.

4.1.1 Positiv udvikling

Før- og eftermålingerne på forældrenes svar er vist i Figur 4.2. Resultaterne viser en positiv og statistisk signifikant progression fra baseline til followup 4, dvs. fra forældrenes start i indsatsen og ca. 1 år frem. Dette gælder både for forældrenes generelle trivsel, målt ved WHO-5, og for det samlede mål for forældrekompetencer, målt ved PSOC, samt de to underkategorier for mestrings-evne og tilfredshed med forælderollen.

Figur 4.2 Før- og eftermålinger på de to udvalgte måleredskaber

De enkelte søjler viser den gennemsnitlige score ved før-målingen (baseline) og efter-målingen, her indikeret ved followup 4 (FU4)-måling efter ca. 1 år i indsatsen.

Anm.: Datagrundlag: 11 forældre med besvarelser ved både baseline og followup 4 (FU4), dvs. en svarprocent på 10. Der er statistisk signifikant forskel mellem baseline og FU4 på 5 %'s niveau for WHO-5, PSOC og PSOC_t, og på 10 %'s niveau for PSOC_k.

De enkelte måleredskaber er præsenteret i kapitel 9.

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Målerettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Forældrenes generelle trivsel er stigende

Målt ved WHO-5 har forældrene en statistisk signifikant bedre generel trivsel et år efter, de er startet i indsatsen. Ved opstart i indsatsen har forældrene scoret deres egen generelle trivsel til et gennemsnit på 54,5 (Figur 4.2). Et år efter er trivselsmålet steget til 61,5, altså en stigning på 7 point på skalaen fra 0 til 100. Det betyder, trods det relativt høje udgangspunkt, at forældrenes generelle trivsel er forbedret i den periode, hvor de har været med i indsatsen.

Forældres udbytte af indsatsen har ligeledes været et emne i de kvalitative interviews. Der er stor enighed på tværs af fagprofessionelle og kommuner om, at de forældre, der har deltaget i indsatsen, har udviklet sig positivt, og at både samarbejdet med forældrene og forældrene som enkeltpersoner har haft gavn af projektet. Familiebehandlernes oplever de fleste af forældrene som motiverede og engagerede, og de har observeret en gennemgående positiv udvikling i trivslen blandt de forældre, som er gået aktivt ind i indsatsen. Den

overordnede oplevelse fra de fagprofessionelles perspektiv er, at forældrene føler sig hørt og inddraget i anbringelsessagerne i højere grad end før projektet. Det har skabt mere ro for forældrene og en øget tillid til kommunen og til anbringelsesstederne, blandt andet fordi forældrene nu har en oplevelse af, at der også bliver taget hensyn til deres velbefindende.

Myndighedsrådgiverne oplever, at forældrene er begyndt at se kommunen som en medspiller frem for en modstander. Det har medvirket til, at forældrene føler sig mere trygge ved anbringelsen og derfor har været mere imødekommende i samarbejdet med de forskellige involverede aktører. Myndighedsrådgiverne oplever samtidig indsatsen som konfliktnedtrappende, fordi forældre nu ved, at de fagprofessionelle mødes og taler sammen om deres sag, at der bliver lyttet til deres ønsker, og at de bliver taget alvorligt. Som afledt effekt af dette, at der er skabt et rum, hvor forældrene har fået taletid, optager de nu mindre plads på myndighedsrådgivermøderne, som derfor i højere grad kan have børnene som omdrejningspunkt.

Det øgede fokus på forældrenes ressourcer og samspil omkring anbringelsen har samlet set haft en positiv betydning for forældrenes generelle trivsel i hverdagen. Forældrene udtrykker selv stor tilfredshed med den samlede støtte. De har gennemgående følt sig set og hørt i højere grad end tidligere. Forældrene har oplevet det som en aflastning at have en støtteperson, som har kunnet hjælpe dem med at finde ud af flere af de praktiske ting, som eksempelvis regler i forhold til samvær eller kontakt med børnene. Det – at have en person til rådighed, som lytter til dem – har i sig selv været betydningsfuldt for forældrene. Forældrene har mærket det øgede fokus på ressourcer og oplever, at familiebehandlerne anerkender dem for deres bidrag og tager dem alvorligt i deres udfordringer. Denne anerkendelse, kombineret med at det har været den samme person, de har været tilknyttet gennem hele indsatsen, har skabt en større tillid hos forældrene og har gjort, at de har turdet deltage mere i samarbejdet omkring anbringelsen.

Styrkede forældrekompetencer

Målt ved PSOC, Parenting Sense of Competence Scale, er forældrenes samlede mestring af forældrekompetencer og tilfredshed med forældreren rollen forbedret fra baseline og 1 år frem. Forældrene har en gennemsnitlig score på 64,5 ved baseline, og denne score er steget til 70,3 ved followup 4 (Figur 4.2). Denne stigning på knap 6 point på skalaen fra 0 til 96 er statistisk signifikant på 5 %'s niveau. Forældrene har altså oplevelsen af, at deres forældrekompetencer er blevet styrket.

Vi opnår det samme resultat, når vi deler PSOC op i mestringsevne og tilfredshed med forældreren rollen. Begge mål er steget med ca. 3 point, og stigningen er

statistisk signifikant på hhv. 5 og 10 %'s niveau for mestringsevne og tillid til forælderrollen.

Oplevelsen af styrkede forældrekompetencer afspejler sig også i de kvalitative interviews. Myndighedsrådgiverne er gennemgående enige i, at projektets fokus på at se ressourcer hos forældrene har været særligt tiltrængt. I flere tilfælde har de oplevet det som vellykket, og de udtrykker både, hvordan det har gavnet forældrene, og hvordan det har bidraget positivt til det generelle mindset over for forældre til anbragte børn i kommunen. En stor del af de fagprofessionelle medgiver, at det ressourceorienterede i sig selv har bidraget til bedre inddragelse af forældrene og en bedre relation mellem børn og forældre. Dette tilskriver de, at de selv har et andet syn på og en ændret tilgang til forældrene. Det har været med til at nuancere billedet af forældrene, så de ikke kun bliver set i lyset af den negative fortælling, der blev skabt i forbindelse med anbringelsen. I regi af projektet bliver forældre mødt på en ny måde, hvor de anerkendes som forældre og bliver set for de kompetencer, de kan bidrage med, frem for det som ikke fungerer. Det har ifølge flere fagprofessionelle – både familiebehandlere, samværskonsulenter og anbringelsessteder – været med til at øge forældrenes selvværd og tro på egne evner som forældre og ikke mindst øget forældrenes stolthed over forælderrollen.

En af de interviewede mødre oplever således at have fået mere selvtillid og tro på sig selv, fordi hun føler sig anerkendt for og støttet i sin håndtering af anbringelsesprocessen. Hun blev mødt med forståelse for de udfordringer, hun har haft, og de fagprofessionelle – både anbringelsessted, familiebehandler og myndighedsrådgiver – anerkender hendes udfordringer med at være forælder for sine børn. Den pågældende mor har været glad for at få konkret feedback, fx omkring samvær, fra familiebehandleren og konkret viden om, hvad hun skulle arbejde med, og hvad hun gjorde godt. Det har styrket hendes selvværd og tro på sig selv som forælder.

4.2 Virkning for børnene

Et andet formål med virkningsevalueringen er at teste, om børnene oplever en forbedring i deres generelle psykiske trivsel, og om de oplever øget ro og stabilitet i relationen med deres forældre. *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er rettet direkte mod forældrene. Det betyder, at hvis der er en virkning for børnene, så er det afledte effekter af indsatsen.

Det anvendte måleredskab for at måle børnenes trivsel er et af de mest anvendte redskaber til måling af mental trivsel, Strengths and Difficulties Questionnaire, i daglig tale SDQ (se afsnit 9.3.1 for en nærmere beskrivelse af SDQ). Tabel 4.1 viser resultaterne for før- og eftermålinger på SDQ, andelen af børn

der scorer uden for normalområdet i forhold til SDQ, og andelen med stor negativ påvirkning af den daglige trivsel og funktion.

Tabel 4.1 Før- og eftermålinger på SDQ for børnene

	Baseline	FU4	Signifikans
Gennemsnitlig SDQ (skala 0-40)	14,2	15,8	*
Andel med SDQ uden for normalområdet (procent)	40	36	-
Andel med stor negativ påvirkning af den daglige trivsel og funktion (procent)	21,1	31,6	-

Anm.: Datagrundlag: 25 besvarelser fra anbringelsessteder, med besvarelser ved både baseline og followup 4 (FU4), dvs. en svarprocent på 25.

De enkelte måleredskaber er præsenteret i kapitel 9.

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

SDQ er en omvendt skala, hvor en mindre score betyder bedre mental trivsel. Den gennemsnitlige score for de børn, hvor der er både før- og eftermålinger, er steget med knap 2 point. Denne stigning er statistisk signifikant på 10 %'s niveau. Denne udvikling viser altså, at børnenes trivsel er blevet en lille smule forværret i den tid, indsatsen har været. Samtidig er andelen af børn, der scorer uden for normalområdet, faldet med 4 procentpoint, mens andelen, der er negativt påvirket i hverdagen, er steget med 10 procentpoint. Disse to ændringer er dog ikke statistisk signifikante.

Der kan være mange årsager til denne manglende udvikling hos børnene, også årsager, der ikke knytter sig til selve indsatsen for forældrene. En af forklaringerne er, at indsatsen gives til forældrene, samtidig med at hverdagen for børnene fortsætter som altid. Det er derfor muligt, at SDQ simpelthen ikke kan indfange børnenes udvikling som følge af, at forældrene har fået en indsats. En anden forklaring kan være, at de udfordringer, som reelt måles med SDQ, er komplekse psykologiske tilstande og dynamikker, der kun kan påvirkes gennem en mere målrettet terapeutisk indsats direkte til børnene.

Virksomheden for børnene er også berørt i de kvalitative interviews. Der er bred enighed blandt fagprofessionelle og kommuner om, at bedre forældreinddragelse og den øgede fokus på forældrenes ressourcer kan have været med til at skabe både bedre anbringelser, bedre samarbejde, mere ro omkring børnene og herigennem bedre trivsel for børnene. Kommunerne har endnu ikke lavet konkrete optællinger, men mange mener, at den målrettede støtte har medvirket til at forhindre sammenbrud i anbringelser, og at anbringelserne er blevet mere stabile for både børn og forældre.

En stor del af de fagprofessionelle oplever, at projektet har givet mere gennemsigthed og plads til at tale om ting, som er svære for forældrene. Forældrene er blevet støttet og har fået konkrete redskaber til, hvordan de skal være sammen med deres børn, og det har ført til bedre samvær. Fordi forældrene nu får hjælp til at se børnenes behov og imødekomme dem i samværet, føler flere af børnene sig nu mere trygge ved forældrene og har mere lyst til at tilbringe tid med dem. Et anbringelsessted fortæller, hvordan projektet har bidraget til, at forældrene er blevet hjulpet til at kunne give mere nærvær til børnene, og det gør blandt andet, at børnene føler sig mere elsket af deres forældre. Lignende fortællinger går igen i andre kommuner. Projektet har skabt bedre relationer mellem børnene og deres forældre og flere gode oplevelser for børnene.

I flere af kommunerne har inddragelsen af forældrene generelt skabt mere ro i anbringelserne og medført, at forældrene i højere grad accepterer anbringelsen. Det afføder, at børnene kan undgå at føle sig fanget i en loyalitetskonflikt mellem deres forældre og anbringelsesstedet. Det giver også børnene mere generel ro og tryghed at vide, at der er nogle, som tager sig af deres forældre.

Børnenes egne oplevelser

Fokus på den positive relation mellem børn og forældre har haft en stor betydning for børnenes syn på egen anbringelse. I en kommune udtrykker en af myndighedsrådgiverne, hvordan det har været vigtigt at have fokus på, at det ikke er nok at flytte barnet væk fra en kaotisk kontekst og ind i en "almindelig kontekst". Der skal også arbejdes med den kontekst og de familier, børnene kommer fra. Dette arbejde hjælper børnene til at forstå historien om, hvorfor de er anbragt, og skaber mere balance mellem de to forskellige kontekster, som børnene forsøger at indgå i. På tværs af de fire kommuner er der bred enighed om, at det er vigtigt at understøtte børnenes relation til deres biologiske ophav, så børnene ikke oplever at stå alene uden netværk, når de fylder 18. Myndighedsrådgiverne oplever, at projektet har skabt mere opmærksomhed på dette og har skabt en bedre relation mellem børn og forældre. Gennem indsatsen har nogle forældre kunnet deltage i skole-hjem-samtaler sammen med plejeforældrene. Det har givet børnene en følelse af, at de voksne omkring dem arbejdede sammen for at skabe de bedst mulige vilkår for dem. Både myndighedsrådgivere, familiebehandlere og samværskonsulenter vurderer desuden, at det har betydet færre loyalitetskonflikter for børnene samt gjort, at forældrene kunne spille en rolle i børnenes narrativ både over for dem selv og over for andre. Samtidig mener man i flere af kommunerne at kunne se, hvordan børnenes selvværd styrkes, når de oplever, at der er et netværk omkring dem, som støtter dem og har interesse i dem.

De interviewede unge, hvis forældre har modtaget målrettet støtte, har haft forskellige oplevelser. Nogle af de unge mærker ikke den store forskel fra tidligere, mens andre udtrykker positive forandringer. En af de unge har fået øget samværet med den ene af sine forældre og oplever, at de laver flere ting sammen. Der er dog ikke den store bevidsthed om den støtte, forælderen har modtaget. I en anden kommune har en af de unge set betydelige forandringer hos sin mor, der har fået mere overskud, energi og generelt er i bedre humør, hvilket blandt andet manifesterer sig i mere struktur i hjemmet. Den unge har meget mere positive tanker om sin mor og glæder sig mere til samværet med hende, samtidig med at hun generelt føler sig gladere.

4.3 Virkning for samværet

Alle forældre og anbringelsessteder, der har svaret på spørgeskemaerne, svarer, at børnene og forældrene har samvær. Figur 4.3 viser udviklingen over tid i svar på, om barnet er glad og føler sig afslappet og tryk under og efter samvær.

Her ses det tydeligt, at forældrene svarer betydeligt mere positivt end anbringelsesstederne. Forældrene svarer hovedsageligt, at børnene 'i høj grad' og 'i meget høj grad' er glade under samvær og er afslappede og trygge, mens anbringelsesstedernes svar er mere blandede og derfor ligger på skalaens midte. Der er ingen statistisk signifikant ændring at måle fra baseline til de efterfølgende followups. Både anbringelsessteder og forældre har således svaret relativt ens på disse spørgsmål over tid, og vi kan derfor ikke påvise en ændring i barnets trivsel omkring samvær.

Selvom det tilsyneladende er for tidligt at lede efter konvergerende opfattelser af børnenes trivsel i forhold til samvær i de kvantitative resultater, er der positive tendenser at spore i de kvalitative interviews. Her vurderer flere af de fagprofessionelle grupper, at den øgede fokus på forældrenes ressourcer kan ses i samværet. Støtten fra familiebehandlere har hjulpet flere af forældrene til at kunne fokusere på at være en god forælder i samværet frem for at stræbe efter at få barnet hjem. Det har skabt mere realistiske forventninger hos forældrene, hvor de har fået mulighed for at lykkes med at være gode forældre til deres børn, selvom de er anbragte. I en kommune har familiebehandleren hjulpet et forældrepar til at få ændret samværet, så det ikke skal foregå i forældrenes hjem. Det har givet ro til begge parter, fordi de tidligere samvær i hjemmet var for hårde for både barn og forældre.

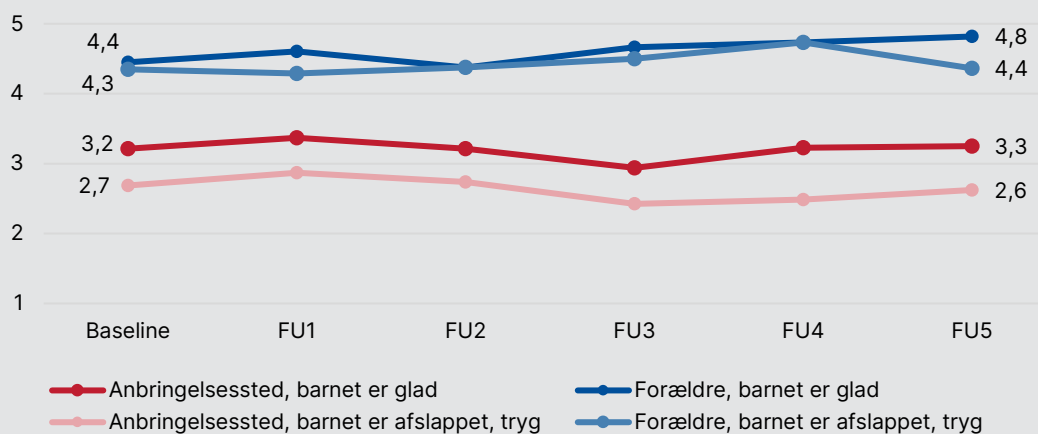
Figur 4.3 Forældres og anbringelsessteders vurdering af børnenes trivsel og tryghed ved samvær

Anbringelsessted: "I hvilken grad oplever du, at barnet er glad, efter det har haft samvær med sine forældre?"

Anbringelsessted: "I hvilken grad oplever du, at barnet er afslappet og føler sig tryk, efter det har haft samvær med sine forældre?"

Forældre: "I hvilken grad oplever du, at barnet er glad, når I har samvær?"

Forældre: "I hvilken grad oplever du, at barnet er afslappet og tryk, når I har samvær?"

Anm.: Antal observationer (svarprocent): Anbringelsessted: Baseline = 62 (63 %), FU1 = 48 (48 %), FU2 = 43 (43 %), FU3 = 33 (33 %), FU4 = 31 (31 %), FU5 = 25 (25 %). Forældre: Baseline = 51 (46 %), FU1 = 39 (35 %), FU2 = 24 (22 %), FU3 = 18 (16 %), FU4 = 15 (14 %), FU5 = 11 (10 %).

1 = 'I meget lav grad', 2 = 'I lav grad', 3 = 'Hverken lav eller høj grad', 4 = 'I høj grad', 5 = 'I meget høj grad'.

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Mållrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Anbringelsesstederne oplever, at det gennem arbejdet i indsatsen ofte lykkes at støtte forældrene til at give mere nærvær til deres børn. De fagprofessionelle vurderer samstemmende, at implementeringen af *Mållrettet støtte til forældre med anbragte børn* har været med til at skabe en bedre og mere stabil kontakt mellem forældre og barn. Ligeledes føler forældrene, at de har fået større indsigt i børnene og en forståelse for sig selv gennem arbejdet med familiebehandlere. Familiebehandlere har hjulpet forældrene til at arbejde med, hvordan de kan være den bedst mulige forælder med de ressourcer, de faktisk har til rådighed.

Flere af anbringelsesstederne udtrykker en oplevelse af, at projektet har medført øget fokus på kvaliteten af samværet og selve samværssituationerne. De

udtrykker ligeledes, at projektet sandsynligvis har affødt bedre kvalitet i samværet. Familiebehandlernes har blandt andet kunnet støtte og rådgive forældrene konkret i forhold til samværene. Ligeledes har støtten fra familiebehandlernes gjort, at forældrene har følt sig mere trygge ved at udtrykke bekymringer, udfordringer og ønsker i forhold til samvær, som de efterfølgende har kunnet arbejde på med samværskonsulenterne. Et par af anbringelsesstederne oplever, at forældrene er bedre forberedt og nu tør nogle flere ting i samværet, fordi forældre og familiebehandlere har talt udfordringer og løsninger igennem inden samvær. Nogle anbringelsessteder oplever ligeledes, at børnene føler sig mere trygge ved forældrene. Det har i nogle tilfælde ført til øget samvær. Flere af forældre tror nu i højere grad på, at de kan noget og er vigtige for deres børn, hvilket også er med til at gøre samværet mere stabilt.

I nogle tilfælde kan forældre opleve det som en lettelse, når barnet bliver anbragt, samtidig med at anbringelsen kan opleves som traumatisk, som at miste sit barn. En af de interviewede mødre følte sig særligt hjulpet i indsatsen i forhold til de ambivalente følelser af både sorg og lettelse, som hun følte over at have sit barn anbragt. Hos familiebehandleren følte hun sig forstået og blev hjulpet til at anerkende sine følelser og slippe skammen over dem. En lignende historie ses hos en anden mor, der oplevede at kunne slippe selvbekymringen over ikke at kunne magte opgaven som fuldtidsmor. Indsatsen har derfor betydet, at disse mødre i stedet kunne bruge deres ressourcer på at være til stede for barnet i samværet og lære, hvad børnenes behov var.

4.4 Organisatoriske virkninger

I interviewene med de fagprofessionelle, projektledere og kommunale ledere i de fire kommuner fremhæver flere, at arbejdet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* også har haft forskellige organisatoriske virkninger.

Flere af de fagprofessionelle oplever, at deres kompetencer sættes i spil på en anden måde i det tværfaglige samarbejde. Oplevelsen er blandt andet, at myndighed og udfører nogle steder har fået et tættere samarbejde om sagerne, hvilket bidrager til, at det tværfaglige perspektiv kommer mere i spil. Flere italesætter, at de oplever, at dette har bidraget til, at det bliver mere spændende at arbejde med sagerne og dermed også mere spændende at komme på arbejde. Flere familiebehandlere oplever, at arbejdet med forældrene har givet liv i deres sagsstamme, fordi fokus i arbejdet adskiller sig fra den øvrige familiebehandling med forældre og børn, de ellers varetager. Oplevelsen er, at dette giver en vekselvirkning i måden at arbejde på, og at variationen i opgaverne er positiv og motiverende. Enkelte italesætter at opleve, at det, at det er motiverende at arbejde med forældrene, bidrager til gladere medarbejdere, hvilket potentielt kan foranledige et lavere sygefravær på sigt.

Vi troede, vi vidste, hvad hinanden lavede, men jeg blev meget overrasket.

Plejefamiliekonsulent

Flere af de fagprofessionelle har også en oplevelse af, at det tværfaglige arbejde giver en indsigt i hinandens fagligheder, kompetencer og faglige perspektiver. Enkelte italesætter, at de troede, de vidste, hvordan de andre faggrupper arbejder, men også at de som følge af det tværfaglige samarbejde om indsatsen har fået nye indsigter. Flere oplever, at de øgede indsigter bidrager positivt til opgaveløsningen, fordi det er blevet tydeligere, hvad de forskellige fagprofessionelle kan bidrage med i sagerne.

Flere myndighedsrådgivere oplever endvidere, at samarbejdet med forældrene i de enkelte sager er blevet mere smidigt. Oplevelsen er, at der opstår færre krisesituationer og konflikter, der skal håndteres. Enkelte italesætter endvidere, at de forventer, at det smidigere og mindre konfliktfyldte samarbejde vil føre til færre klagesager, som ellers kan være meget ressourcekrævende. Forventningen er på den baggrund, at etableringen af et bedre og mere smidigt samarbejde med forældrene i realiteten kan være ressourcebesparende på sigt.

5 Omkostningerne forbundet med indsatsen

I dette kapitel præsenteres resultaterne fra en omkostningsvurdering³ af indsatsen *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Kapitlet har til formål at:

- Klarlægge, hvilke ressourcer indsatsen kræver
- Belyse, om der er et rimeligt forhold mellem ressourcer og forventede resultater.

Omkostningsvurderingen viser overordnet set, at *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* koster ca. 110.000 kr. pr. familie/forælder, hvis de modtager indsatsen i 1 år og med en samlet tidshorisont for indsatsen på 5 år⁴.

Omkostningsvurderingen er baseret på tidsregistreringer, interviews med projektledere samt projektbudgetter fra de kommuner, som har deltaget i modningsprojektet. Læs evt. mere om indsamlingen af de data, som ligger til grund for omkostningsvurderingen i kapitel 10. På baggrund af det indsamlede materiale har VIVE defineret et scenarie for en omkostningsvurdering, som kan anvendes af nye kommuner til at opnå en realistisk forventning til, hvad det vil kræve at implementere og drive indsatsen.⁵ Det har desværre ikke været muligt at indsamle valide oplysninger om, hvor meget tid kommunernes medarbejdere har anvendt på at gennemføre de forskellige typer aktiviteter, der tilsammen udgør *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* (kompetenceudvikling, møder med forældre, transport osv.). I stedet har vi indsamlet og valideret oplysninger om de enkelte medarbejdergruppers samlede tidsforbrug til indsatsen i de enkelte kommuner – det er disse oplysninger, som omkostningsvurderingen er baseret på.

Det skal bemærkes, at kommunerne i modningsprojektet har arbejdet med indsatsen i kortere tid end det samlede antal år, som den målrettede støtte forventes at være i drift i omkostningsvurderingen. Det betyder, at de opgjorte

³ Omkostningsvurderingen er foretaget i Socialstyrelsens Omkostningsmodel med dertil knyttede timepriser (2022-priser) og beregningsprincipper. Læs evt. mere om Socialstyrelsens omkostningsmodel her: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/socialstyrelsens-viden/som-og-okonomiske-analyser/omkostningsmodel>

⁴ Som bemærket i afsnit 9.1 er der dog usikkerhed om indsatsens gennemsnitlige varighed – hvis varigheden er længere end 1 år, vil omkostningerne pr. familie/forælder være større, og omvendt, hvis varigheden er kortere. Betydningen af indsatsens varighed er synliggjort i følsomhedsanalyser i afsnit 5.1.1.

⁵ Der er ikke gennemført beregninger af indsatsens økonomiske konsekvenser i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM), da det ikke vurderes, at der er tilstrækkelig viden om indsatsens effekter og økonomiske konsekvenser til, at dette er muligt.

omkostninger efter de første par år er baseret på forventninger til ressourceforbruget snarere end faktiske erfaringer.

Boks 5.1 fremhæver en række yderligere punkter vedrørende omkostningsvurderingen, som det er godt at være opmærksom på.

Boks 5.1 Opmærksomhedspunkter for omkostningsvurderingen

Følgende omkostninger indgår *ikke* i de kvantitative beregninger. Det er væsentligt at bemærke, at nogle af disse omkostninger – afhængigt af lokale forhold – kan komme oven i dem, som indgår i de kvantitative beregninger nedenfor.

- Anbringelsessteders tidsforbrug indgår ikke. Plejeforældre og personale på institutioner eller opholdssteder vil forventeligt skulle deltage i flere møder som følge af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Inden for rammerne af omkostningsvurderingen har det ikke været muligt at lave en kvantitativ opgørelse af, hvor meget ekstra tid den målrettede støtte tager for anbringelsesstederne.
- Eventuelt indkøb af kompetenceudvikling indgår ikke. Som beskrevet tidligere i rapporten, er det væsentligt for implementeringen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, at de relevante faggrupper opbygger et fælles mindset, fx via kompetenceudvikling og fælles temadage. Medarbejdernes tid til sådanne aktiviteter indgår i omkostningsvurderingens kvantitative beregninger, ligesom det er antaget, at en del af tovholderens/projektlederens tid går med planlægning og afholdelse af kompetenceudviklingsaktiviteter. I det omfang kommunen ikke internt har kompetencerne til at varetage kompetenceudviklingen, og derfor har behov for at købe kompetenceudvikling fra en ekstern leverandør, er det væsentligt at være opmærksom på, at omkostninger hertil ikke indgår i omkostningsvurderingen.
- Ledelsestid indgår ikke, fordi udgifterne til ledelse ikke forventes at blive påvirket af indførelsen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Dog skal man være opmærksom på, at ledelsen skal kunne afsætte tid til at understøtte indsatsen.
- Udgifter til transport indgår ikke. Medarbejderes tid til transport indgår i omkostningsvurderingens kvantitative beregninger, men kommunens eventuelle udgifter til kørselsgodtgørelse, kommunebiler eller billetter til tog eller bus indgår ikke.

I beregningerne er der tillagt 20 % overhead på medarbejdernes tidsforbrug til at dække udgifter såsom lokaleleje, it-udstyr, medarbejderadministration mv. I de tilfælde, hvor der indgår fuldtids- eller halvtidsstillinger i beregningerne, anvendes en effektiv årsnorm på 1.418 timer.

Basisalternativet, dvs. den støtte, som forældre med anbragte børn forventeligt ville modtage, hvis kommunen ikke tilbød indsatsen *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, består ifølge de deltagende kommuner generelt af tilbud om støtteperson efter servicelovens § 54, stk. 1 og i nogle tilfælde støttet samvær. Indsatsen er således i de fleste kommuner et supplement til basisalternativet, hvilket derfor også antages at gøre sig gældende i omkostningsvurderingen. Det vil sige, at det antages, at *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* gives i tillæg til den støtte, man ellers ville give til forældre med anbragte børn. Det indebærer også, at omfanget af støtte til forældrene er markant mindre i basisalternativet, end det er tilfældet i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Man skal dog være opmærksom på, at der kan være variation på tværs af kommuner med hensyn til basisalternativets indhold. Hvis man som kommune allerede tilbyder relativt omfattende støtte til forældre med anbragte børn, vil det være relevant at overveje, om dele af basisalternativets støtte (og omkostningerne hertil) kan erstattes af eller indgå i den målrettede støtte.

5.1 Omkostninger forbundet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*

Omkostningsvurderingen er baseret på et scenarie, hvor en kommune giver *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* til 20 familier/forældre⁶ hvert år i en periode på i alt 5 år. I det første år antages det dog, at der kun er 10 familier, der indgår i indsatsen, da det kræver tid at opstarte indsatsen, herunder at rekruttere relevante familier og implementere et ensartet mindset på tværs af faggrupper. Indsatsens varighed antages at være 1 år. Over den 5-årige periode er der således i alt 90 familier, som modtager indsatsen.

Omkostningsvurderingen vedrører det ekstra tids-/ressourceforbrug, som er forbundet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* set i forhold til basisalternativet. Faggrupperne har hyppige møder med hinanden, og der er generelt en tættere kontakt mellem de involverede, herunder kontakt til forældrene, hvilket tager mere tid, end hvad der er vanlig praksis i de deltagende kommuner. Ligeledes skal de forskellige medarbejdere bruge ekstra tid til at opbygge og vedligeholde et fælles mindset og en fælles tilgang i arbejdet. I

⁶ I nogle tilfælde vil der være behov for, at barnets mor og far modtager hver deres særskilte forløb. I så fald vil de tælle som 2 ud af de 20 årlige forløb.

scenariet antages det, at de forskellige fagpersoner i indsatsen bruger følgende antal timer på den målrettede støtteindsats:

- Tovholder/projektleder: Indgår med tre fjerdedele af en fuldtidsstilling (1.064 timer) i det første år og med halv tid (709 timer) i de efterfølgende år. Der forventes et større tidsforbrug i det første år, fordi tovholderen/projektlederen har en stor rolle i forhold til at opstarte samarbejdet mellem de relevante aktører i den målrettede støtte.
- Familiebehandlere: Indgår med 1,5 fuldtidsstilling (2.127 timer) pr. år.
- Myndighedsrådgivere: Indgår med 960 timer pr. år svarende til 4 timer pr. familie pr. måned.
- Familieplejekonsulenter/anbringelseskonsulenter: Indgår med 240 timer årligt, svarende til 20 timer pr. måned.⁷
- Samværskonsulenter: I de anbringelser, hvor der er en samværskonsulent tilknyttet, vil det ofte være relevant, at vedkommende deltager i de hyppigere møder, som er en del af indsatsen. I scenariet antages det, at der er tilknyttet en samværskonsulent i halvdelen af forløbene. Og i hver af disse forløb antages det, at samværskonsulenten deltager i 4 ekstra møder pr. år, svarende til i alt 20 møder i det første år og 40 møder i de efterfølgende år. Det antages, at kommunen anvender en ekstern leverandør til at dække behovet for samværskonsulenter, og at samværskonsulenternes deltagelse i de ekstra møder koster 2.000 kr. pr. møde.

Som nævnt er omkostningsvurderingen gennemført i Socialstyrelsens Omkostningsmodel. I Omkostningsmodellen findes der oplysninger om gennemsnitslønninger for en række forskellige faggrupper.

Tabel 5.1 Timelønninger anvendt i omkostningsvurderingen for forskellige faggrupper, kr. 2022-priser

Faggruppe i <i>Målrettet støtte til forældre med anbragte børn</i>	Faggruppe i Socialstyrelsens Omkostningsmodel	Timeløn i Socialstyrelsens Omkostningsmodel (ekskl. overhead), kr. 2022-priser
Tovholder/projektleder	Socialpædagogiske konsulenter	397 kr.
Familiebehandlere	Psykologer	395 kr.
Myndighedsrådgivere	Socialrådgivere	341 kr.
Familieplejekonsulenter/anbringelseskonsulenter	Socialpædagogiske konsulenter	397 kr.

Kilde: Socialstyrelsens Omkostningsmodel.

⁷ Det vil forventeligt variere fra kommune til kommune, om familieplejekonsulenter eller anbringelseskonsulenter får øgede opgaver som følge af, at man laver *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* i kommunen. Hvis kommunen eksempelvis vælger kun at rekruttere familier, som har børn, der er anbragt på institutioner eller opholdssteder, forventes familieplejekonsulenterne ikke at være relevante for den målrettede støtte. Vi har her medregnet timer til disse faggrupper, fordi de ofte vil være relevante at inddrage i indsatsen og for ikke at risikere at underestimere ressourcebehovet til indsatsen.

Det gælder dog ikke for alle de faggrupper, som indgår i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. I de tilfælde hvor gennemsnitsomkostningerne ikke findes for en specifik faggruppe, anvendes timelønninger for en faggruppe i Omkostningsmodellen, som vurderes at være sammenlignelig og retvisende. De anvendte lønninger fra Omkostningsmodellen for de forskellige faggrupper, som indgår i indsatsen, er vist i Tabel 5.1.

Resultaterne for omkostningsvurderingen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er vist i Tabel 5.2. Opgørelsen indeholder både omkostninger til opstart og drift af indsatsen.

Tabel 5.2 Omkostninger for Målrettet støtte til forældre med anbragte børn, kr. 2022-priser

Omkostninger pr. familie, kr. (NNV)	Samlede omkostninger ved 90 familier i løbet af 5 år, kr. (NNV)
110.000 kr.	9.079.000 kr.

Anm.: NNV = Nettonutidsværdi.

Kilde: Socialstyrelsens Omkostningsmodel og indsamlede oplysninger om timeforbrug.

Som det fremgår af tabellen, er omkostningerne for *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* ca. 110.000 kr. pr. familie, mens de samlede omkostninger for støtte til 90 familier i løbet af 5 år er knap 9,1 mio. kr. Derudover vil der – afhængigt af den enkelte kommunes rammer og udgangspunkt – i et vist omfang være yderligere omkostninger forbundet med indsatsen, jf. Boks 5.1. Tabel 5.3 viser, hvordan de samlede omkostninger fordeler sig over de 5 år.

Tabel 5.3 Omkostninger fordelt pr. år, kr. 2022-priser

2022	2023	2024	2025	2026
2.062.256	1.933.134	1.933.134	1.933.134	1.933.134

Kilde: Socialstyrelsens Omkostningsmodel og indsamlede oplysninger om timeforbrug.

5.1.1 Følsomhedsanalyser

En af de største usikkerheder i den omkostningsvurdering af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, som er præsenteret ovenfor, vedrører indsatsens gennemsnitlige varighed, fordi varigheden har betydning for, hvor mange familier der kan modtage indsatsen over en periode på fx 5 år. På den ene side viser deltagerkommunens erfaringer fra modningsprojektet, at indsatsens varighed kan være meget forskellig fra familie til familie, og at den i mange tilfælde har vist sig at være længere end 1 år, som er den gennemsnitlige varighed, der antages i omkostningsvurderingen ovenfor. På den anden side lægger indsatsbeskrivelsen for *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* op til, at indsatsen varer mellem 20 og 48 uger, ligesom en projektleder i én af kommunerne vurderer, at indsatsen med fordel kunne være væsentligt kortere tid, end hvad den har gjort i praksis under modningsprojektet.

På den baggrund har vi lavet en følsomhedsanalyse af, hvilke konsekvenser, det har for omkostningsvurderingens resultater, hvis vi antager, at indsatsens gennemsnitlige varighed er henholdsvis 0,5 år og 1,5 år frem for det ene år, som fremgår af omkostningsvurderingen ovenfor. I følsomhedsberegningen antages det, at indsatsen gives med samme intensitet (og dermed samme mængde personaleressourcer pr. måned) som i den overordnede omkostningsvurdering, men blot i gennemsnitligt kortere eller længere tid til den enkelte familie. Resultaterne af følsomhedsanalysen fremgår af Tabel 5.4.

Tabel 5.4 Omkostninger for alternative forløbsvarigheder for Målrettet støtte til forældre med anbragte børn, kr. 2022-priser

	Antal familier	Samlet antal år, kommunen udfører indsatsen	Omkostninger pr. familie, kr. (NNV)	Samlede omkostninger, kr. (NNV)
Varighed 1,5 år	50	4,5 år	183.000 kr.	8.270.000 kr.
Varighed 0,5 år	180	5 år	55.000 kr.	9.079.000 kr.

Anm.: For scenariet med forløbsvarighed på 1,5 år er det samlede antal år, hvor indsatsen er i drift, sat til 4,5 år, fordi de sidste 20 familier forventeligt afsluttes efter 4,5 år og ikke 5 år.

Kilde: Socialstyrelsens Omkostningsmodel og indsamlede oplysninger om timeforbrug.

Hvis indsatsens gennemsnitlige varighed antages at være 1,5 år, ville det samlede ressourceforbrug over en periode på 4,5 år være ca. 8.270.000 kr. (NNV), men i løbet af de 4,5 år ville der i stedet for 90 familier kun være 50 familier, der modtager indsatsen, og omkostningerne pr. familie ville dermed stige til ca. 183.000 kr. (NNV).

Hvis indsatsens gennemsnitlige varighed kun var 0,5 år, ville det samlede ressourceforbrug over en 5-årig periode i udgangspunktet være det samme som angivet i Tabel 5.2, men i løbet af de 5 år ville der i stedet for 90 familier være 180 familier, der kan modtage indsatsen, og omkostningerne pr. familie ville derved blive halveret til ca. 55.000 kr. Alternativt kunne man udføre den målrettede støtte til 90 familier over en 5-årig periode med knap en halvering af de samlede omkostninger. Der vil dog ikke helt være tale om en halvering af de samlede omkostninger, fordi der er nogle faste udgifter forbundet med indsatsen, fx etablering af et fælles mindset mellem faggrupper.

Følsomhedsberegningerne tydeliggør, at indsatsens varighed har stor betydning for omkostningsniveauet forbundet med *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Derfor er det væsentligt med en stillingtagen til og en forventningsafstemning omkring, hvor længe indsatsen i gennemsnit skal forløbe – selvfølgelig under hensyntagen til de individuelle familiers situation og behov.

5.2 Forholdet mellem indsatsens ressourcer og resultater

Som et input til at kunne forholde sig til, om der er et rimeligt forhold mellem indsatsens ressourcer og resultater, har vi spurgt projektledere og ledere i de kommuner, som har deltaget i modningen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, om deres vurdering heraf. Generelt vurderer kommunerne, at der er et rimeligt forhold mellem indsatsens ressourcer og resultater, og alle de deltagende kommuner planlægger således også at fortsætte indsatsen efter modningsprojektets udløb.

De socialfaglige resultater ved indsatsen er allerede beskrevet i rapportens kapitel 4. I et økonomisk perspektiv er det derudover interessant, at nogle af kommunerne oplever at kunne se indikationer på, at der bliver mere ro i sagerne, og at man dermed på sigt kan spare nogle af de fagprofessionelles ressourcer, fordi der i mindre grad skal laves "brandslukning" i sagerne. Ligeledes peger én af kommunerne på, at de er lykkedes med at nedtone konfliktniveauet i nogle sager så meget, at nogle anbringelser er gået fra at være uden til at være med samtykke fra forældrene. Det er der naturligvis en række kvalitetsmæssige fordele ved, og i et økonomisk perspektiv er der desuden den fordel, at man ifølge kommunen kan spare nogle udgifter til advokater og administration.

6 Konklusion

Denne rapport samler resultaterne af VIVEs evaluering af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, en indsats, der er modnet og afprøvet i fire kommuner i 2020-2022. Formålet med indsatsen er at styrke forældrekompetencerne blandt forældre med anbragte børn og styrke samarbejdet med kommune og anbringelsessted. Indsatsen til forældre med anbragte børn skal overordnet set bidrage til at sikre større stabilitet i anbringelsesforløbene og mere ro i samværet og kontakten mellem barn og forældre med henblik på at øge trivsel og stabilitet i det anbragte barns liv.

Slutevalueringen af indsatsen skal danne grundlag for vurderingen af, om den modnede indsats har vist sig at fungere på tværs af kommuner, om den har været realistisk i implementering og efterfølgende drift, om indsatsen har vist lovende resultater, samt om der er et rimeligt forhold mellem de brugte ressourcer og indsatsens resultater.

Virkningsevalueringen viser små, men tydelige og statistisk signifikante positive forandringer i forhold til forældrenes generelle trivsel og velbefindende og i forhold til deres vurdering af egne forældrekompetencer. Der er samtidig enighed på tværs af fagprofessionelle og kommuner om, at forældrene har udviklet sig i positiv retning, både hvad angår samarbejde omkring barnet i anbringelsen, egne udfordringer og ressourcer, og i forhold til at kunne være bedre forældre i samværet med barnet. Virkningsevalueringen kan altså vise en positiv virkning for forældrene undervejs i forældrenes deltagelse i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Anderledes ser det ud for virkningen for børnene. Der kan samlet set ikke ses en udvikling for børnene, målt ved de kvantitative måleredskaber. Derfor er det ikke muligt på grundlag af den kvantitative analyse at konkludere, om børnene oplever en forbedring i deres generelle psykiske trivsel, og om de oplever øget ro og stabilitet i relationen med deres forældre. I de kvalitative interviews vurderer de fagprofessionelle dog, at der er forandringer at spore for børnene og omkring børnene. Af interviewene fremgår det, at der er bred enighed blandt de fagprofessionelle i alle de deltagende kommuner om, at bedre forældreinddragelse har været med til at skabe både bedre anbringelser, bedre samarbejde, mere ro omkring børnene og herigennem bedre trivsel for børnene. De fagprofessionelle vurderer umiddelbart, at den målrettede støtte har medvirket til at forhindre sammenbrud i anbringelserne, og at anbringelserne er blevet mere stabile for både børn og forældre.

De fagprofessionelle oplever endvidere, at de på baggrund af indsatsen er lykkedes med at hjælpe forældrene til at give mere nærvær til deres børn, og

at der er skabt en bedre og mere stabil kontakt mellem forældre og barn. Dertil har den generelle oplevelse af styrkede forældrekompetencer samt samarbejdet med familiebehandlernes ifølge de fagprofessionelle resulteret i bedre samvær med børnene. De interviewede unge, hvis forældre har modtaget indsatsen, har forskellige oplevelser af virkningerne af indsatsen. Nogle af de unge mærker ikke den store forskel fra tidligere, mens andre udtrykker positive forandringer i forhold til relationen og samværet med deres forældre.

Implementeringsevalueringen viser overordnet set, at det i vid udstrækning er lykkedes kommunerne at implementere indsatsen og dens fem kerneelementer. Der er dog enkelte kerneelementer, der fortsat bør være fokus på for at opnå fuld implementering i forhold til hensigten med kerneelementerne. Der er således fortsat et arbejde med at implementere kerneelementet omkring målrettede forældrehandleplaner, så intentionen om, at forældrene selv formulerer deres mål, og at forældrehandleplanen tager udgangspunkt i forældrenes ønsker, er motiverende, konkret og handlingsanvisende, i højere grad efterleves. Derudover er der fortsat et arbejde i forhold til at opnå fuld implementering af kerneelementet om det tætte tværfaglige samarbejde. Evalueringen finder, at der er mindre udfordringer i samarbejdet på tværs af de involverede aktører og særligt i forhold til at få inddraget anbringelsesstederne i arbejdet med indsatsen.

På baggrund af implementeringsevalueringen er det vurderingen, at alle fem kerneelementer er relevante i den målrettede støtte til forældre med anbragte børn, samt at der er en god sammenhæng og et godt samspil kerneelementerne imellem. Den kriseinformerende indsats kan være en forudsætning for at etablere et godt samarbejde med forældrene og dermed for at kunne arbejde med de øvrige kerneelementer i indsatsen. Dertil udgør udarbejdelse af den målrettede forældrehandleplan et godt fundament for tilrettelæggelsen af en individuel tilpasset støtte og det at arbejde ressourcefokuseret med forældrene. Samtidig er det samarbejdsorienterede element både centralt i sig selv og i forhold til udarbejdelsen af den målrettede forældrehandleplan, tilrettelæggelsen af en individuelt tilpasset støtte samt i forhold til at sikre, at indsatsen er ressourcefokuseret.

Overordnet er det vurderingen, at der er fire særligt virksomme elementer i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. For det første er det virksomt, at de fagprofessionelle i den enkelte sag foretager en eksplicit faglig vurdering i forhold til sammensætningen af de fem kerneelementer, tidspunktet for hvornår arbejdet med de enkelte kerneelementer igangsættes og vekselvirkningen kerneelementerne imellem. For det andet er det vurderingen, at det, at de fagprofessionelle har et fælles udgangspunkt for arbejdet med den målrettede støtte til forældrene i form af det udviklende mindset, er virksomt både i forhold til de fagprofessionelles samarbejde og i forhold til arbejdet med forældrene. For det tredje er det vurderingen, at inddragelsen og anerkendelsen

af forældrene samt det ressourceorienterede fokus er helt centralt og virksomt i forhold til samarbejdet om anbringelsen og i forhold til forældrenes udvikling og progression. Sidst men ikke mindst er det vurderingen, at netop det styrkede samarbejde mellem de fagprofessionelle, anbringelsesstederne og forældrene om den enkelte anbringelsessag er et særligt virksomt element i indsatsen.

Omkostningsvurderingen viser, at *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* koster ca. 110.000 kr. pr. familie/forælder, hvis de modtager indsatsen i 1 år og med en samlet tidshorisont for indsatsen på 5 år. Evalueringen viser desuden, at projektledere og ledere i de deltagende kommuner generelt vurderer, at der er et rimeligt forhold mellem indsatsens resultater og de ressourcer, den kræver.

Efterspørgsel og accept af indsatsen som en del af det kommunale tilbud

Et af de overordnede resultater af evalueringen er, at kommuner og fagprofessionelle samstemmende finder indsatsen interessant og relevant for deres sociale arbejde omkring anbringelse af børn. De fagprofessionelle udtrykker, at indsatsens fokus på ressourcer giver et tiltrængt løft til arbejdet med forældrene som samarbejdspartnere i forhold til barnets anbringelse. Forældrene istemmer, at de gennemgående føler sig set og hørt i højere grad end tidligere, at de oplever, de bliver anerkendt for det, de kan bidrage med, og at det øgede fokus på ressourcer medvirker til at øge deres selvværd og bidrag til samarbejdet omkring børnenes anbringelse. Alle fire kommuner har efter endt projektperiode valgt at fortsætte med indsatsen og har allerede inden slutevalueringen påbegyndt den endelige forankring og videreudvikling.

I forbindelse med evalueringen har PwC haft en dialog med Børne- og Kulturchefforeningen (BKF) og KL, hvor den samlede tilbagemelding er, at "*indsatsen taler direkte ind i det gode samarbejde med forældre om anbringelse.*" Dertil er det, som nævnt i afsnit 3.2.1, vurderingen, at indsatsen ligger godt i forlængelse af det øgede fokus på anbragte børns relation til deres forældre i regi af Børnene Først og den kommende Barnets Lov. Den forudgående vidensafdækning⁸ viste ligeledes, at lovende praksis er kendetegnet ved, at der tages udgangspunkt i forældrenes ressourcer, at støtten tilpasses individuelt, og at forældre skal betragtes som en vigtig part i barnets liv.

Den samlede vurdering er derfor, at indsatsen anses som attraktiv for kommunerne, og at der er en generel efterspørgsel på en indsats som *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Evalueringen viser, at de implementerede kernelementer viser lovende resultater i forhold til forandringsteoriens

⁸ Vidensafdækningen kan læses her: <https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/born/malrettet-stotte-til-foraeldre-hvis-barn-eller-ung-er-anbragt>

korte og mellemlange sigt. Det er dog endnu for tidligt at vurdere, om indsatsen på langt sigt giver mere stabilitet i børnenes anbringelser.

Fremadrettede opmærksomhedspunkter og anbefalinger

På baggrund af implementeringsevalueringen er der nogle opmærksomhedspunkter i forhold til det fremadrettede arbejde med *Mållrettet støtte til forældre med anbragte børn*, som fremstår særligt centrale.

Netop fordi et af de særligt virksomme elementer i indsatsen er det styrkede samarbejde aktørerne imellem i den enkelte anbringelsessag, samt det at de fagprofessionelle arbejder med udgangspunkt i et udviklende mindset, er det yderst vigtigt, at de fagprofessionelle, på trods forskellige faglige ståsteder og perspektiver, formår at etablere et fælles blik på formålet med indsatsen i den konkrete sag, så de involverede fagligheder kan understøtte hinanden, og der arbejdes i en fælles retning.

Dertil er det vigtigt, at have fokus på inddragelse og samarbejdet med anbringelsesstederne. Anbringelsesstederne er en vigtig aktør i indsatsen og kan både understøtte det samarbejdsorienterede kerneelement og det ressourceorienterede fokus. Det er således helt centralt, at der tidligt i arbejdet med indsatsen etableres en forståelse for formålet med indsatsen og anbringelsesstedernes rolle i indsatsen.

Det er endvidere hensigtsmæssigt at være opmærksom på, at der løbende og kontinuerligt følges op på målene i forældrehandleplanen. Dette understøtter, at forældrenes udvikling og dermed det ressourcefokuserede element synliggøres, at målene i handleplanen fortsat er relevante, samt at den individuelle indsats løbende tilpasses forældrenes situation og behov. Sidst men ikke mindst er den løbende opfølgning central for at kunne foretage en faglig vurdering af, hvornår *Mållrettet støtte til forældre med anbragte børn* eventuelt bør afsluttes i den enkelte familie.

Ud over opmærksomhedspunkterne udledt på baggrund af implementeringsevalueringen er yderligere to opmærksomhedspunkter centrale. Disse vedrører henholdsvis anvendelsen af måleredskaber til at måle virkningen af indsatsen samt indsatsens varighed.

Det kan være fordelagtigt at revurdere, hvordan og med hvilke måleredskaber der bedst indsamles viden om forældrenes vurdering af egne forældrekompetencer. Forandringsteorien beskriver direkte, at de ønskede resultater på kort sigt er, at forældrene skal opleve styrkede forældrekompetencer, og på mellemlangt sigt, at forældrene har opnået øgede forældrekompetencer. Det

brugte måleredskab i denne evaluering, PSOC, måler direkte, hvordan forældre udvikler sig som forældre via forældrenes egen opfattelse af forældrekompetencer og forældrenes egen vurdering af tilfredshed med forældrerollen. Den tilsyneladende én til én teoretiske sammenhæng mellem mål og middel har dog vist sig at være svær at udfylde. Det kan der være flere årsager til. PSOC er udviklet for 40 år siden (Johnson & Mash, 1989) og er ikke opdateret til nutidens sprogbrug. Den danske version ligger (for) tæt op af det engelske ordvalg, hvilket gør sætningerne knudrede og svære at forstå. Det har i denne evaluering vist sig at være en stor mundfuld for forældrene at forstå og besvare spørgeskemaer inden for et så følsomt emne som deres egne forældrekompetencer. En eventuel afprøvning af indsatsen i større skala bør derfor starte med en revurdering af, hvordan information om forældrekompetencer bedst indsamles.

Det er gennem projektperioden blevet klart, at længden af indsatsen, og hermed også længden af de enkelte faser i indsatsen, sjældent følger det opstillede mål i indsatsbeskrivelsen. Flere af familierne har været med i indsatsen gennem hele projektperioden (september 2020-september 2022). Interviewene til slutevalueringen tegner da også et billede af, at man i en videreudvikling af indsatsen med fordel kan arbejde hen imod mere klare kriterier for og ensartede forståelser af, hvornår *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* skal afsluttes, og om der skal træde noget andet i stedet. Dette skal selvfølgelig ske under hensyntagen til, at støtten skal tilpasses individuelt til den enkelte families situation og behov.

DEL 2

Dokumentation

7 Evalueringens teoretiske afsæt, metode og anvendte data

I denne anden del af evalueringsrapporten uddybes og konkretiseres det samlede evalueringsdesign for evalueringen af indsatsen *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Evalueringsdesignet tager udgangspunkt i den indsatsbeskrivelse for *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*, som er udarbejdet i screeningsfasen, samt de fire projektkommuners ansøgninger til Socialstyrelsen.

Evalueringstilgangen tager udgangspunkt i Developmental Evaluation (DE), som er skræddersyet til evaluering af udviklingsprojekter (Patton, 2011). De særlige fordele ved Developmental Evaluation-tilgangen er, at modellen er udviklet til at evaluere innovative tiltag. Den har et formativt sigte på lige fod med den overordnede tilgang, som Socialstyrelsen har ønsket for processen, hvor indsatsen først udvikles og tilpasses, før den afprøves. Endelig arbejder man i Developmental Evaluation med løbende dataindsamling og hyppig feedback, som hurtigt giver aktuel viden tilbage til kommunerne og evaluators.

Denne afsluttende evaluering bidrager med implementeringserfaringer, foreløbige resultater samt viden om omkostningsniveauer. Den fungerer således som grundlag for vurderinger af, om betingelserne for at overgå fra modning til afprøvning er opfyldt, jf. Social- og Ældreministeriets Strategi for udvikling af sociale indsatser (SUSI) (Social- og Ældreministeriet, 2022). Evalueringen gennemføres som en samlet evaluering af den målrettede støtte og består af følgende tre dele, som i praksis udgør én evaluering:

1. En implementeringsevaluering
2. En virkningsevaluering
3. En omkostningsvurdering.

Nedenfor beskrives de tre evalueringsdele hver for sig med fokus på analyse-tilgang og datagrundlag.

7.1 Læsevejledning

Evalueringsrapportens anden del består af tre indholdskapitler som samlet set giver et overblik over de anvendte metoder og datakilder i evalueringen af den målrettede støtte.

Kapitel 8 præsenterer designet for implementeringsevalueringen, herunder analysen af implementeringen af indsatsens kerneelementer og kontekstanalysen af barrierer og understøttende forhold for implementeringen, samt det dertilhørende datagrundlag og dataindsamlingen.

Kapitel 9 skitserer designet for virkningsevalueringen samt den tilhørende dataindsamling.

Kapitel 10 skitserer designet for omkostningsvurderingen og den tilhørende dataindsamling.

8 Dataindsamling – implementeringsevalueringen

Nedenfor beskrives først den overordnede metodiske tilgang til implementeringsevalueringen og dens dele, inden datagrundlaget og dataindsamlingsprocessen præsenteres.

Implementeringsevalueringen består af to hovedaktiviteter:

- En analyse af implementeringen af indsatsens kerneelementer.
- En kontekstanalyse af barrierer og understøttende forhold.

Analysen af implementeringen af indsatsens kerneelementer udgør fundamentet for implementeringsevalueringen, mens kontekstanalysen af barrierer og understøttende forhold bygger oven på og forklarer og nuancerer resultaterne. De to dele af implementeringsevalueringen er således i et analytisk perspektiv gensidigt afhængige og beriger hinanden.

Implementeringsevalueringen datagrundlag udgøres af både kvantitative og kvalitative data:

- a) Spørgeskemabaserede målinger af principfterlevelse
- b) Gennemgang af udvalgte forældrehandleplaner
- c) Kvalitative interviews med nøglepersoner
- d) Kvalitative interviews med forældre og unge.

De enkelte datakilder præsenteres yderligere nedenfor.

8.1 Spørgeskemabaserede målinger af indsatsens kerneelementer

Analysen af implementeringen af indsatsens kerneelementer baseres på kvantitative målinger af kommunernes arbejde med kerneelementerne. Disse er gennemført løbende gennem projektperioden blandt de fagprofessionelle, forældre og anbringelsessteder/plejefamilier, som er involveret i *Målrettet støtte*

til forældre med anbragte børn i de enkelte kommuner. Målingerne er gennemført kvartalsvis, så det har været muligt løbende at følge udviklingen i implementering.

De spørgeskemabaserede indikatorer for implementeringen af kerneelementerne er blevet drøftet og videreudviklet i samarbejde med kommunerne. På den baggrund er der udarbejdet en række konkrete spørgsmål for de enkelte indikatorer. I spørgeskemaerne indgår desuden PwC's Cooperation Expectation Scale (CES), jf. næste afsnit, hvorigennem de fagprofessionelle er blevet stillet en række spørgsmål om implementering af samarbejdet med de andre aktører i indsatsen.

Målingerne af implementeringen af kerneelementerne i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* er indsamlet via elektroniske spørgeskemaer, der er tilpasset til de medarbejdere, der er relevante for den specifikke kommunes projekt. Spørgsmålene vedrørende implementeringen af kerneelementerne indgår i ét samlet spørgeskema, der også indeholder spørgsmål vedrørende evalueringens virkninger.

Resultaterne fra målingerne af principfterlevelse er løbende opgjort for de enkelte kommuner og er derefter anvendt i en formativ proces med løbende datatilbageløb med henblik på at tilvejebringe viden om den enkelte kommunes implementeringen af kerneelementerne. Resultaterne er endvidere i løbet af projektperioden anvendt til at videreudvikle indsatsen. Resultaterne er således anvendt aktivt i processtøtten, hvor resultaterne er blevet fortolket på lokale og tværgående udviklingsworkshops, og anvendt til at drøfte, hvordan indsatsen kunne modnes og kvalificeres yderligere.

8.1.1 Cooperation Expectation Scale, CES

For at kunne afdække samarbejdet mellem alle fagprofessionelle og forældre er måleredskabet Cooperation Expectation Scale (CES) medtaget i spørgeskemaet. CES er udviklet af PwC og måler de forskellige aktørers forventninger til samarbejdet på fem parametre:

1. *Omfang*: Hvor mange gange aktørerne har været i kontakt med hinanden i løbet af de seneste 3 måneder
2. *Positive forventninger*: I hvilken grad aktørerne ser frem til samarbejdet med hver af de øvrige aktører
3. *Engagement*: I hvilken grad aktørerne vil prioritere samarbejdet med hver af de øvrige aktører
4. *Udbytte*: I hvilken grad aktørerne oplever at få noget ud af sparring og samarbejde med hver af de øvrige aktører

5. *Kontekst.* Den generelle oplevelse af samarbejdet.

Spørgsmålene er opstillet som udsagn, og respondenterne svarer på hvert enkelt udsagn på en 5-punktsskala (1-5), hvor 1 indikerer, at de er meget uenige i udsagnet, og 5 indikerer, at de er meget enige.

Myndighedsrådgivere har besvaret spørgsmål til de fem parametre specifikt i forhold til familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre, mens familiebehandlere har svaret specifikt i forhold til myndighedsrådgivere, anbringelsessteder og forældre. Da forældre og anbringelsessteder har en anden rolle i indsatsen end myndighedsrådgivere og familiebehandlere, er spørgsmålene for de fem parametre tilpasset, så de svarer til deres rolle i samarbejdet.

8.2 Gennemgang af forældrehandleplaner

Et centralt værktøj for kommunernes målrettede støtte er udredningen og forældrehandleplanerne. Hvis de fagprofessionelle arbejder med udgangspunkt i kerneelementerne i indsatsen, vil det komme til udtryk i disse planer. Ved at gennemgå den indledende udredning og de fortløbende forældrehandleplaner i de enkelte sager kan der derfor opnås viden om en del af indikatorerne for implementeringen af kerneelementerne. Forventningen er blandt andet, at det vil fremgå af planerne:

- Om de fagprofessionelle har fokus på forældrenes ressourcer og styrker.
- Om der iværksættes krisehjælp til forældrene.
- Om der er udarbejdet konkrete mål for forældrenes udvikling, og om planerne indeholder konkrete handlingsanvisninger for forældrene.
- Om planerne er udarbejdet i samarbejde med forældrene.

Konkret er der indhentet forældrehandleplaner for familier, som har modtaget *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* i de fire kommuner. Der er lavet en gennemgang af planerne, som er kodet efter, i hvor høj grad realiseringen af de enkelte indikatorer for implementeringen kan dokumenteres.

8.3 Kvalitative interviews med nøglepersoner

I forbindelse med slutevalueringen er der gennemført interviews med nøglepersoner i hver kommune. Omdrejningspunktet i interviewene har været barrierer og understøttende forhold for implementeringen af den målrettede støtte, men også virkningerne af indsatsen. Gennem interviewene er der således indsamlet data til både implementerings- og virkningsevalueringen.

Interviewene er gennemført som både fokusgruppeinterviews og individuelle interviews. Tabel 8.1 giver et overblik over, hvilke nøglepersoner der er interviewet i hver kommuner samt typen af interview.

Tabel 8.1 Oversigt over interviewpersoner og interviewtyper

Nøgleperson	Interviewtype
Myndighedsrådgivere	Fokusgruppeinterview
Familiebehandlere	Fokusgruppeinterview
Familieplejekonsulenter, samværskonsulenter, anbringelseskonsulenter og netværkspædagoger*	Fokusgruppeinterview
Medarbejdere fra anbringelsessteder	Fokusgruppeinterview
Kommunal leder	Individuelt interview
Kommunal projektleder	Individuelt interview/fokusgruppeinterview**

Note: * Fokusgruppeinterview er afholdt med de medarbejdertyper, som er relevante i den enkelte kommune.

** I nogle kommuner har der været flere projektledere, og interviewene her er afholdt med dem som samlet gruppe.

Interviewene er afviklet med udgangspunkt i semistrukturerede interviewguides tilpasset den enkelte målgruppe. Dette er gjort for at sikre, at den relevante viden indsamles samtidig med, at der efterlades rum til, at interessante aspekter og vinkler, som er opstået i interviewsituationen, og som ikke nødvendigvis har kunnet forudsiges, har kunnet forfølges. Nedenstående Tabel 8.2 skitserer de temaer, informanterne i interviewene har bidraget til at belyse.

Interviewene er i udgangspunktet gennemført ved fysiske besøg i hver af de fire kommuner. I de enkelte tilfælde, hvor det ikke var muligt at samle alle relevante interviewpersoner på dagen for besøget i den enkelte kommune, er der efterfølgende gennemført onlineinterviews. Interviewene varede 60-90 minutter, og der er i alt gennemført 24 interviews.

Tabel 8.2 Interviewtemaer og informanter

Interviewtemaer	Kommunal leder	Projektleder	Myndighedsrådgiver	Familiebehandlere	Anbringelseskonsulenter	Anbringelsessteder	Forældre	Unge
Udfordringer i arbejdet med Målrettet støtte til forældre med anbragte børn	X	X	X	X	X	X		
Har nogle kerneelementer været vanskeligere at implementere end andre? Hvilke og hvorfor?	X	X	X	X	X			
Hvordan arbejdes der konkret med kerneelementerne?		X	X	X	X	X	X	X
Hvordan har man konkret arbejdet med at styrke forældrenes forældrekompetencer?		X	X	X	X		X	X
Hvad er gået særligt godt i arbejdet med Målrettet støtte til forældre med anbragte børn?	X	X	X	X	X			
Er der nogle særlige forhold i kommunen, der har gjort det vanskeligere eller lettere at arbejde med indsatsen?	X	X	X	X	X			
Hvor langt er man samlet set med implementeringen?	X	X	X	X	X			
Hvordan forankres indsatsen i kommunen?	X	X	X	X	X	X		
Er der særlige opmærksomhedspunkter i arbejdet med Målrettet støtte til forældre med anbragte børn?	X	X	X	X	X			
Hvilke organisatoriske virkninger er der af indsatsen?	X	X	X	X	X			
Hvilke virkninger ses der for forældrene?		X	X	X	X	X	X	X
Hvilke virkninger ses der for børnene?		X	X	X	X	X	X	X
Har arbejdet med indsatsen bidraget til opnåelsen af de kortsigtede mål med indsatsen?	X	X	X	X	X	X	X	X
Har arbejdet med indsatsen bidraget til opnåelsen af de langsigtede mål med indsatsen?	X	X	X	X	X	X	X	X
Har arbejdet med Målrettet støtte til forældre med anbragte børn haft andre virkninger?	X	X	X	X	X	X	X	X

Alle interviewene blev optaget på diktafon og udskrevet som referater. Interviewene blev efterfølgende analyseret tematisk med udgangspunkt i temaerne i interviewguiden.

8.4 Kvalitative interviews med forældre og unge

Der er gennemført individuelle interviews med forældre og unge til at afdekke, hvordan forældrene oplever det at deltage i indsatsen, samt hvordan unge mellem 14-17 år oplever det, at deres forældre har deltaget i indsatsen. I interviewene har der både være fokus på deres oplevelse med de enkelte kerneelementer i indsatsen og virkningerne af indsatsen. Interviewene anvendes derfor både som datakilde til implementerings- og virkningsevalueringen.

Interviewdeltagerne er rekrutteret gennem kommunernes projektledere. For at få kontakt til forældrene og de unge, bad vi projektlederne om at spørge forældre og unge, om VIVE måtte kontakte dem med henblik på interview.

Denne fremgangsmåde er valgt af praktiske hensyn, da det sikrede, at forældrene og de unge blev spurgt direkte, om de ønskede at deltage i interview, fremfor at de eksempelvis selv skulle henvende sig til VIVE på baggrund af et brev fra VIVE.

Der er dog begrænsninger ved den anvendte fremgangsmåde, som kan have fået betydning for den viden, der genereres i evalueringen (Kristensen & Ravn, 2015). For det første er det de kommunale projektledere, som har vurderet, hvilke forældre og unge de mente ville have lyst til at deltage i et interview. Det kan have betydet, at det primært er de forældre og unge, som de kommunale projektledere vurderede havde mest overskud, der er blevet inviteret til interview, og eksempelvis ikke deltagere, der havde massive udfordringer. Det kan derudover have betydet, at de forældre og unge, der er gennemført interviews med, er nogle af dem, der særligt har oplevet en positiv udvikling gennem indsatsen. For det andet betyder rekrutteringsstrategien, at vi ikke har fået kontakt til forældre, der har fravalgt deltagelse i indsatsen eller er stoppet i indsatsen før tid. Disse perspektiver er også væsentlige for at forstå den målrettede indsats fra et borgerperspektiv, eksempelvis for at få viden om, hvorfor indsatsen blev fravalgt, og om der var noget ved indsatsen, der gjorde, at forældrene stoppede før tid.

VIVE fik i alt kontaktoplysninger på 7 forældre og 3 unge. Herefter kontaktede VIVE henholdsvis forældrene og de unge med henblik på at lave aftale om interview. En af forældrene ønskede alligevel ikke at deltage i et interview, da VIVE kontaktede vedkommende, mens én anden forælder aldrig vendte tilbage på vores henvendelser. VIVE har således gennemført interviews med 5

forældre og 3 unge. Dertil har PwC som led i procesunderstøttelsen gennemført interviews med fem forældre. Disse interviews er ligeledes inddraget i analysen.

Interviewene med forældre og unge er alle gennemført over telefon og varede mellem 20-45 minutter. Alle interviewene blev optaget på diktafon og udskrevet som referater. Interviewene er efterfølgende analyseret tematisk med udgangspunkt i temaerne i interviewguiden.

8.4.1 Etiske overvejelser

En særlig etisk overvejelse i interviewene med forældrene og de unge var, hvordan den anbringelse, der er gået forud for forældrenes deltagelse i indsatsen, blev håndteret i interviewsituationen. Da interviewene havde fokus på forældrenes oplevelse af selve indsatsen, og de unges oplevelse af deres forældres deltagelse i selve indsatsen, spurgte interviewererne ikke direkte ind til anbringelsen. Dette for at undgå, at interviewdeltagerne blev konfronteret med svære følelser, som de ikke ønskede at tale om i interviewsituationen (Leahy, 2022).

Inden interviewet startede, forklarede interviewererne formålet med evalueringen og betonedede evalueringens fokus på den målrettede støtte. Intervieweren fortalte også om deltagernes anonymitet samt deres ret til både i løbet af interviewet og efter interviewet at trække deres samtykke tilbage. Ved afslutningen af interviewene gentog interviewererne, at deltagerne havde mulighed for at trække samtykket tilbage eller kontakte VIVE, hvis der var dele af interviewet, de ikke ønskede blev brugt. Ingen af deltagerne har gjort brug af denne mulighed.

Da der indgår et begrænset antal interviews i denne evaluering – særligt med unge – angiver vi ikke køn og alder på hverken de unge eller forældrene i analysen, ligesom vi ikke oplyser, i hvilken kommune de har modtaget indsatsen.

8.5 Samlet dataoversigt for implementeringsevalueringen

Tabel 8.3 giver et overblik over, hvilke datakilder der ligger til grund for implementeringsevalueringen.

Tabel 8.3 Oversigt over kerneelementer, indikatorer samt anvendte metoder og datakilder til belysning af implementeringen

Kerneelement	Indikatorer – hvordan ses, om kerneelementet efterleves?	Metoder og datakilder
<p>Ressourcefokuseret tilgang: Anerkend og arbejd aktivt med forældrenes ressourcer ved at møde forældrene med respekt og en undersøgende tilgang.</p>	<p>Taler de fagprofessionelle med forældrene om, hvad forældrene er gode til?</p>	<p>Spørgeskema til forældre. Interviews med forældre. Spørgeskema til ledere og medarbejdere i myndighed og udfører (som leverer støtten til forældrene).</p>
<p>Kriseinformeret praksis: Anerkend og ager ud fra, at anbringelsen kan opleves som en krise for forældrene, og tilbyd den relevante støtte.</p>	<p>Taler de fagprofessionelle med forældrene om, hvordan de har det med, at deres barn er anbragt? Støtter de fagprofessionelle forældrene i at håndtere den krise, som en anbringelse kan være?</p>	<p>Sagsgennemgang: Gennemgang af udvalgte forældrehandleplaner. Spørgeskema til forældrene. Spørgeskema til ledere og medarbejdere i myndighed og udfører (som leverer støtten til forældrene). Interviews med ledere og fokusgrupper med medarbejdere, der leverer støtten til forældrene.</p>
<p>Målrettet forældrehandleplan: Formuler operationaliserede mål for indsatsen, og følg hyppigt op på forældrenes progression.</p>	<p>Er forældrene inddraget i udarbejdelsen af forældrehandleplanen? Støttes forældrene i at få ejerskab over deres forældrehandleplan?</p>	<p>Sagsgennemgang: gennemgang af udvalgte forældrehandleplaner. Spørgeskema til forældrene. Interviews med forældrene. Interviews med ledere og fokusgrupper med medarbejdere på anbringelsessted. Interviews med ledere og fokusgrupper med medarbejdere, der leverer støtten til forældrene.</p>
<p>Individuel tilpasset støtte: Sammensæt og tilpas indsatsen, så den er fleksibel over for forældrenes ønsker, behov og forudsætninger.</p>	<p>Oplever forældrene at blive hørt, når de har ønsker i forhold til støtten? Oplever forældrene, at den støtte, de får, passer til deres aktuelle behov?</p>	<p>Sagsgennemgang: gennemgang af udvalgte forældrehandleplaner. Spørgeskema til forældrene. Interviews med forældrene. Spørgeskema til ledere og medarbejdere i myndighed og udfører (som leverer støtten til forældrene). Interviews med ledere og fokusgrupper med medarbejdere i hhv. myndighed og udfører (som leverer støtten til forældrene).</p>
<p>Tæt tværfagligt samarbejde: Skab et stærkt samarbejde mellem de tre parter omkring barnet (forældre, myndighed og udfører).</p>	<p>Oplever de involverede aktører i form af myndighedsrådgivere, familiebehandlere, anbringelsessteder og forældre, at de generelt har et godt samarbejde med hinanden i regi af arbejdet med indsatsen?</p>	<p>Spørgeskema til forældre. Spørgeskema til myndighedsrådgivere. Spørgeskema til udførende medarbejdere (som leverer støtten). Spørgeskema til anbringelsessted. Interviews med forældre. Interviews med ledere og fokusgrupper med medarbejdere (myndighed, udfører og anbringelsessted).</p>

9 Dataindsamling – virkningsevalueringen

Virkningsevalueringen har til formål at undersøge, om de foreløbige resultater af implementeringen af *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn* viser lovende resultater.

Virkningsevalueringens designet giver ikke mulighed for en egentlig effektmåling, men er bygget op, så udviklingen for de forskellige målgrupper, forældre, børn og fagprofessionelle, følges.

Virkningsevalueringen tager udgangspunkt i de opstillede mål for indsatsen, der vedrører forældre og børn:

- Forældrene:
 - Forældrene vurderer, at de har opnået forbedrede forældrekompetencer i forhold til at skabe stabilitet i samvær og kontakt med deres barn
 - Forældrene vurderer, at samarbejdet med plejefamilien, kommunen og/eller anbringelsesstedet er forbedret.
- Børnene:
 - Børnene oplever en forbedring i deres generelle psykiske trivsel
 - Børnene oplever øget ro og stabilitet i relationen med deres forældre.

I denne sammenhæng skal det bemærkes, at indsatsen er rettet direkte mod forældrene, mens børnene ikke er involveret i selve indsatsen. Derfor defineres ændringer hos forældrene som den direkte effekt af indsatsen, men ændringer i børnenes oplevelser defineres som afledte effekter af indsatsen. Dette uagtet, at der er lige så meget fokus på de forældrerettede som på de børnerettede mål.

De valgte måleredskaber følger Socialstyrelsens retningslinjer for valg af instrumenter til outcomemål i udvikling af sociale indsatser for at sikre sammenlignelighed over evalueringsresultater på tværs af indsatser (Socialstyrelsen, 2019).

9.1 Metode og datagrundlag

Formålet med virkningsevalueringen er at teste, om der kan måles en positiv progression i forældrenes kompetencer som forældre, målt ved hjælp af de validerede måleredskaber, fra indsatsens start til indsatsens afslutning, samt om der kan påvises en positiv udvikling i de anbragte børns generelle psykiske trivsel og en øget ro og stabilitet i relationen og samværet med forældrene.

Datagrundlaget for virkningsevalueringen er gentagne spørgeskemaer til forældre og anbringelsessteder samt interviews med forældre og fagprofessionelle om deres vurdering af udviklingen. Dataindsamlingen med spørgeskemaer er gennemført fra september 2020 til september 2022. Ved forældrenes opstart i indsatsen får de tilsendt et baselinespørgeskema, hvorefter der sendes et followupskema ca. hver tredje måned, indtil familien er afsluttet i indsatsen. Der er sendt baselinespørgeskemaer til i alt 111 familier, hvoraf 23 familier har afsluttet indsatsen, og 61 familier var i gang med indsatsen ved udgangen af dataindsamlingsperioden.

Evalueringsdesignet for et modningsprojekt giver ikke mulighed for en egentlig effektmåling med enten lodtrækningsforsøg eller kontrolgruppe. Vi anvender derfor et før- og eftermålingsdesign. Analysen til virkningsevalueringen er derfor hovedsageligt baseret på de spørgeskemabesvarelser, hvor der både er en før- og en eftermåling. Ved at bruge dette traditionelle før- og eftermålingsdesign får vi derved ikke mulighed for at teste, om en eventuel positiv udvikling skyldes indsatsen, eller om det også er den typiske udvikling for forældre til anbragte børn, som ikke er med i indsatsen.

Før- og eftermålingerne sikrer dokumentation af forældrenes progression over tid. Udviklingen for hvert mål er beregnet som forskellen mellem den gennemsnitlige værdi i eftermålingen og den gennemsnitlige værdi i førmålingen. Vi tester gennem parrede t-tests, om forskellen mellem de målte værdier før og efter indsatsen er statistisk signifikant, eller om den skyldes tilfældigheder. Vi har i denne analyse anvendt signifikansniveauer på hhv. 5 og 10 %, der angiver sandsynligheden for, at den observerede forskel er statistisk signifikant forskellig fra nul.

Forudsætningen for at indgå i en analyse med før- og eftermålinger er, at der foreligger data fra både baseline og afslutningstidspunkt. Det har i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* vist sig sværere end forventet at få afsluttet støtten til forældre efter den tidsplan, der er fastsat i indsatsbeskrivelsen, jf. bilagstabel 1.1. Det har betydet, at det ved afslutningen af dataindsamlingen kun var hver femte familie, svarende til 23 af de 111 familier, hvor indsatsen var afsluttet. Mere end halvdelen af familierne, nærmere bestemt 55 %

svarende til 61 af de 111 familier, var stadig var i gang i indsatsen, mens en fjerdedel, 24 % svarende til 27 familier, var ophørt før tid.

Fordi der er så få afsluttede forløb, har vi benyttet followupmålingen fra 4. followup som afslutningsmål. Det betyder reelt, at når vi laver analysen med før- og eftermålinger, analyserer vi på progression fra baseline til 4. followup, der er ca. 1 år efter, at familien er startet i indsatsen. Dette stemmer fint overens med den gennemsnitlige varighed i indsatsen for de 23 familier, der har afsluttet indsatsen (se bilagstabel 1.1). Den gennemsnitlige varighed i indsatsen for de 23 familier er 12,5 måneder.

Den samlede målgruppe for dataindsamlingen, svarende til de familier, kommunerne har valgt til inddrage i indsatsen, er alle socialt svagere stillet på en lang række punkter end befolkningen generelt. Og det er en velkendt problematik, at det er sværere at opnå besvarelser fra denne gruppe af borgere. Det har da også resulteret i, at det har været svært at opnå høje svarprocenter over alle followupmålingerne. Svarprocent på baselinemålingen for familier, der har gennemført indsatsen eller stadig er i gang med indsatsen, er på 61 %. Herefter falder svarprocenten drastisk, og den ender på 18 % ved followup 4, som der den måling, vi bruger som afslutningsmål.

Derudover skal der være både en baselinebesvarelse og en besvarelse ved followup 4, for at familien kan indgå i før- og eftermålingen. Dette resulterer i, at virkningsevalueringen er baseret på 13 % af det maksimalt mulige antal familier. Ved et så lille datagrundlag hører det til sjældenhederne, at der opnås statistisk signifikans.

9.2 Måleredskaber til forældrene

Det helt centrale for virkningsevalueringen er, om det kan måles, hvordan forældrene udvikler sig som forældre. Derfor er der udvalgt to standardiserede måleredskaber, der

- kan måle udviklingen i forældrenes kompetencer som forældre (mestring af forælderrollen) samt udvikling i forældrenes tilfredshed med forælderrollen (PSOC)
- kan måle forældrenes generelle trivsel og velbefindende (WHO-5).

Disse suppleres med spørgsmål, hvor forældrene skal vurdere samarbejdet mellem de involverede fagprofessionelle. Tabel 9.1 viser en samlet oversigt over måleredskaber og deres indhold.

Tabel 9.1 Valgte måleredskaber til forældrene

Screeningsinstrument	Karakteristika
Parenting Sense of Competence (PSOC)	<ul style="list-style-type: none"> ■ 16 spørgsmål, 6 svarkategorier ■ Orienteret mod graden af tilfredshed i forældreskabet, samt hvorvidt personen oplever at kunne håndtere forældreskabets udfordringer
Generel trivsel og velbefindende (WHO-5)	<ul style="list-style-type: none"> ■ 5 spørgsmål, 6 svarkategorier ■ Orienteret mod personens generelle trivsel og velbefindende

Forventningen er, at der er sammenhæng mellem forældrenes generelle trivsel og velbefindende og deres opfattelse af egne kompetencer som forældre. Derfor supplerer de to måleredskaber, PSOC og WHO-5, hinanden i den samlede analyse af forældrenes udvikling gennem den periode, de modtager indsatsen. De to valgte måleredskaber beskrives kort i de følgende afsnit.

9.2.1 Parenting Sense of Competence Scale, PSOC

PSOC er et redskab, der er udviklet til at måle både forældrekompetencer og forældres tilfredshed i forældrerollen (Johnson & Mash, 1998). Redskabet måler således forældrenes egen opfattelse af deres forældrekompetencer. PSOC består af 16 spørgsmål, som besvares på en 6-punktsskala, der går fra 'meget uenig' til 'meget enig'. Resultatet sammenfattes i to scorer, en for forældrekompetence eller mestringsevne (7 spørgsmål) og en for tilfredshed med forældrerollen (9 spørgsmål).

Når PSOC bruges som måleredskab, vil en positiv effekt af indsatsen vise sig gennem de to scorer i PSOC: Forældrene vil opleve at have fået styrkede forældrekompetencer (mestringsevne), og deres tilfredshed i forældrerollen vil være påvirket positivt.

Den samlede score for PSOC ligger på en skala fra 16 til 96. Jo højere score, jo bedre vurdering af egne kompetencer. Scoren præsenteres oftest som et gennemsnit for de to underskalaer, hvor forældrekompetencer (mestringsevne) ligger på en skala fra 7 til 42, og tilfredshed i forælderrollen ligger på en skala fra 9 til 54.

PSOC er anvendt i flere sammenhænge: til evaluering af PMTO og Kærlighed i Kaos til forældre til børn med ADHD eller autisme (Lindberg m.fl., 2019), til evaluering af Stepping Stones til forældre til børn med handicaps generelt (Lyk-Jensen m.fl., 2018), til evaluering af DUÅ-forældretræning til børn med ADHD (Trillingsgaard & Trillingsgaard, 2014), samt til evaluering af DUÅ-forældretræning til forældre med små børn generelt (Pontoppidan, 2015).

PSOC er oversat til dansk af to omgange, men findes endnu ikke i en valideret udgave. Vi benytter den senest oversatte udgave, som også er benyttet i evaluering af DUÅ-forældretræning (Pontoppidan, 2015).

PSOC er det eneste kendte måleredskab, der kan måle en udvikling i forældreevne. Udenlandsk forskning har vist, at følelsen af forældreevne er anderledes blandt psykosocialt udsatte familier end blandt populationen generelt (Rodrigo & Byrne, 2011). Flere portugisiske undersøgelser har derfor testet PSOC og brugt det som måleredskab i et 'positive parenting program' for psykosocialt udsatte forældre (Álvarez m.fl., 2019). Resultaterne fra disse undersøgelser viser, at PSOC er et pålideligt og værdifuldt værktøj til vurdering af forældreevnen i udsatte familier. Analyserne viste samtidig, at PSOC til en vis grad bør tilpasses for at imødekomme de specifikke karakteristika i de familier. Den engelske oversættelse af de portugisiske tilpassede udsagn er dog ikke væsentligt forskellige fra den danske udgave af PSOC, som vi bruger her.

Det har ikke i regi af projektet været muligt at udvikle formuleringer, der kan stå i stedet for den nuværende oversættelse, men VIVE har igennem projektperioden haft stor opmærksomhed på at samle op på eventuelle tilbagemeldinger både fra forældre og fagprofessionelle omkring sværhedsgraden i udsagnene. Viden om udvikling af forældres egen vurdering af mestring af forælderrollen er et vigtigt aktiv i arbejdet med udsatte familier. Derfor vil erfaringerne fra brugen af PSOC til denne indsats styrke den samlede viden om brug af den danske udgave af PSOC blandt udsatte familier.

9.2.2 WHO's mål for mental trivsel, WHO-5

WHO-5, måler graden af positive oplevelser og anvendes som et mål for personers generelle trivsel eller velbefindende (Sundhedsstyrelsen, 2015). Det består af 5 spørgsmål om, hvordan testpersonen har følt sig tilpas i de seneste to uger. WHO-5 er testet på mange forskellige befolkningsgrupper i flere lande

(Topp m.fl., 2015; Sischka m.fl., 2020). Det er et simpelt redskab at anvende, og der er efterhånden mange erfaringer, der taler for, at det er et pålideligt mål for trivsel.

Scoren for de 5 spørgsmål lægges sammen og ganges med 4, således at scoren ligger på en skala fra 0 til 100. Jo højere score, jo bedre trivsel. Gennemsnittet for den danske befolkning som helhed er ifølge Sundhedsstyrelsen en score på 68 (Sundhedsstyrelsen, 2015). En score under 50 indikerer mistrivsel, mens en score lavere end 36 er stærk indikation af mistrivsel og stor risiko for stress og depression.

9.2.3 Konkrete spørgsmål til forældrene om samvær med barnet

For at kunne vurdere, om den målrettede støtte til forældrene har de forventede virkninger i forhold til målene om ro og stabilitet i barnets relation til forældrene, har forældrene, som supplement til de validerede redskaber, fået stillet nogle målrettede spørgsmål herom:

- Har du samvær med dit barn?
- I hvor høj grad oplever du, at dit barn er glad, når I har samvær?
- I hvor høj grad oplever du, at dit barn er afslappet og tryk, når I har samvær?

De samme spørgsmål er stillet til de fagprofessionelle på barnets anbringelsessted, jf. afsnit 9.3.3.

9.2.4 Dataindsamlingsmetode blandt forældre

Måling af forældrenes udvikling som forældre og deres vurdering af samarbejdet er indsamlet via elektroniske spørgeskemaer ved forældrenes opstart i projektet og efterfølgende kvartalsvis. Derudover er der i den afsluttende fase af modningsperioden gennemført interviews med forældre for at indsamle forældrenes oplevelser af implementeringen af de fastsatte principper for indsatsen (se afsnit 8.4).

For hvert målepunkt fra baselinemåling ved opstart i indsatsen til indsatsens ophør har forældrene modtaget en mail fra VIVE med et link til det elektroniske spørgeskema. Der er for hvert udsendt spørgeskema udsendt mindst to rykermails med link til spørgeskemaet. Projektlederne er ligeledes blevet oplyst om eventuelle manglende besvarelser gennem hele projektperioden, og har på den måde haft mulighed for at rykke forældrene for besvarelser gennem familiebehandlerne.

9.3 Måleredskaber til måling af børnene

Via støtten til forældrene forventes der en positiv udvikling i de anbragte børns generelle psykiske trivsel og en øget ro og stabilitet i relationen med deres forældre. I de følgende afsnit præsenteres de valgte instrumenter, som skal anvendes til at måle denne udvikling: SDQ og SEAM. Disse validerede redskaber er suppleret med målrettede spørgsmål vedrørende barnets ro og stabilitet i relationen til forældrene, jf. Tabel 9.2. Spørgeskemaerne med vurderingen af børnenes trivsel og relation til forældrene besvares af anbringelsesstederne.

Tabel 9.2 Valgte måleredskaber til måling af trivsel blandt børnene

Screeningsinstrument	Karakteristika
SDQ + impact-spørgsmål	<ul style="list-style-type: none">25 spørgsmål med 3 svarkategorier + 6 spørgsmål med 4 svarkategorierDækker aldersgruppen 2-17 år, opdelt i forskellige skemaer (2-4 år, 4-10 år, 11-17 år)Orienteret mod psykosocial mistrivsel
SEAM	<ul style="list-style-type: none">35 spørgsmål med 4 svarkategorierDækker aldersgruppen 0-2 årOrienteret mod små børns socio-emotionelle udvikling
Supplerende spørgsmål	<ul style="list-style-type: none">Skal dække samvær og ro og stabilitet i barnets relation til forældrene

De valgte måleredskaber beskrives kort i de følgende afsnit.

9.3.1 Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)

SDQ er et valideret og meget udbredt og anerkendt spørgeskema til vurdering af børn og unges psykiske trivsel og funktion (Goodman, 2001; Arnfred m.fl., 2019). SDQ består af 25 spørgsmål, der belyser 5 dimensioner: følelsesmæssige symptomer, adfærdsmæssige symptomer, hyperaktivitet og koncentrationsvanskeligheder, vanskeligheder i relationen til jævnaldrende samt sociale styrkesider. For hver dimension tildeles barnet en subscore, der indikerer, om barnet ligger inden for eller afviger fra normalområdet. Den samlede score på

de 5 dimensioner kan fortolkes som et udtryk for et billede af barnets eller den unges mistrivsel.

En klar fordel ved SDQ er, at det kan bruges til børn og unge i en bred aldersgruppe (2-17 år) og kan udfyldes af fagprofessionelle, fx plejefamilier (Bergström & Baviskar, 2021), samt at der er validerede normer for den danske børnepopulation (Arnfred m.fl., 2019). SDQ dækker således en meget stor del af de anbragte børn og unge, som er relevante for evalueringen. En anden fordel ved SDQ er, at redskabet er anvendt i mange andre studier, hvilket giver et solidt grundlag at vurdere evalueringens resultater op imod.

Ulempen ved at benytte SDQ er, at SDQ ikke er særlig sensitivt i forhold til at indfange udviklinger i børns/unges trivsel over en kortere periode. Dette skyldes bl.a., at svarkategorien for SDQ-spørgsmålene kun indeholder 3 punkter: 'passer ikke', 'passer delvist' og 'passer helt'. Vi har dog vurderet, at fordelene ved at kunne anvende det samme spørgeskema til vurdering af trivslen blandt en meget stor del af børnene i målgruppen overstiger ulemperne. Derfor er SDQ anvendt som det primære spørgeskema til vurdering af udviklingen i de anbragte børns generelle trivsel.

De 25 SDQ-spørgsmål ledsages ofte af 6 impact-spørgsmål, som hjælper til at vurdere, hvor påvirket barnet er af sine vanskeligheder. Der er flere studier, der peger på, at påvirkningsscoren er mere informativ om ændringer end den samlede SDQ-score, når det drejer sig om at registrere ændringer efter målrettede indsatser. Det skyldes to ting:

- For det første kan en indsats reducere intensiteten af symptomer, dvs. hvor meget vanskelighederne påvirker barnets liv, selvom symptomerne fortsat optræder
- For det andet omfatter samlet SDQ-score også personlige adfærdstræk, som det ikke er forventeligt at kunne ændre væsentligt via sociale indsatser.

Påvirkningsscoren, der kan antage værdier fra 0 til 6, hvor 6 indikerer stor påvirkning af den daglige trivsel og funktion, indgår i virkningsevalueringen sammen med SDQ.

Det nyeste tiltag i forbindelse med SDQ-målinger er, at der nu findes en særlig opfølgingsversion, hvor der til impact-spørgsmålene er tilføjet 2 spørgsmål om udviklingen siden påbegyndelsen af et forløb og oplevelsen af dette. Disse ekstra spørgsmål er inkluderet i de spørgeskemaer, der er sendt til anbringelsesstederne.

9.3.2 Social-Emotional Assessment/Evaluation Measure (SEAM)

SEAM er et valideret redskab til at måle små børns psykiske og fysiske trivsel samt barnets adfærd i forhold til andre børn og voksne (Squires m.fl., 2014). SEAM findes i 3 udgaver til aldersgrupperne 2-17 måneder, 18-35 måneder og 36-66 måneder. I evalueringen er SEAM for de 2 yngste aldersgrupper anvendt. SEAM er overlappende med SDQ i 2-års alderen, og derfor benyttes SDQ frem for SEAM for alle 2-årige i projektet. SEAM er ikke et frit tilgængeligt måleredskab. Adgang til brug af SEAM skal købes via Hogrefe Psykologisk Forlag A/S.

SEAM er inddelt i 10 domæner, der blandt andet spørger ind til, om barnet bidrager til positive relationer, udtrykker forskellige slags følelser, udviser empati, positiv selvopfattelse og hverdagsfærdigheder.

Redskabet består af 35 spørgsmål med 4 svarkategorier: 'sandt', 'delvist sandt', 'sjældent sandt' og 'ikke sandt'. Alle udsagn er positivt formuleret, dvs. de har fokus på, hvad barnet kan eller er på vej til at kunne. Det betyder, at risikoen for at støde respondenter bliver mindre end ved spørgeskemaer, som i højere grad er negativt formulerede.

En klar fordel ved SEAM er, at det dækker den yngste del af undersøgelsespopulationen, så det også er muligt at vurdere trivselsudviklingen for disse børn.

Det har i løbet af projektperioden vist sig, at der kun er ganske få forældre med børn under 2 år med i indsatsen. Det betyder, at der er sendt SEAM-skemaer ud på i alt 7 børn ved baseline. Antallet af besvarelser fra anbringelsessteder på SEAM-skemaer for børn under 2 år er derfor så få, at der ikke er datagrundlag nok til at lave analyser på udvikling i småbørns trivsel over tid.

9.3.3 Spørgsmålet om barnets ro og stabilitet i relation til forældrene

For at kunne vurdere, om den målrettede støtte til forældrene har de forventede virkninger i forhold til målene om øget ro og stabilitet i barnets relation til forældrene, suppleres de validerede redskaber med nogle målrettede spørgsmål til de fagprofessionelle omkring barnet. Børnenes anbringelsessteder har således svaret på følgende spørgsmål:

- Har barnet samvær med sine forældre?
- I hvilken grad oplever du, at barnet er glad, efter det har haft samvær med sine forældre?
- I hvilken grad oplever du, at barnet er afslappet og føler sig tryk, efter det har haft samvær med sine forældre?

- I hvilken grad oplever du, at forældrene bakker op om barnets nuværende anbringelsessituation?

Spørgsmålene matcher således de spørgsmål omkring samvær, ro og stabilitet i relationen, som forældrene har svaret på.

9.3.4 Dataindsamlingsmetode til måling af børnenes trivsel

Vurderingen af børnenes udvikling er foretaget af de fagprofessionelle på barnets anbringelsessted, dvs. af plejeforældrene eller den nærmeste voksne på døgninstitutionen/opholdsstedet.

Denne tilgang er valgt af to grunde: For det første befinder anbragte børn sig i en sårbar situation, hvor et spørgeskema kan blive en unødigt belastning. For det andet vil en dataindsamling, hvor børnene selv skal svare, give store logistiske udfordringer, kræve indsamling af samtykke fra forældremyndighedsindehavere og kræve en betydelig indsats fra kommunerne, hvis arbejdsbyrde i forbindelse med dataindsamlingen er forsøgt holdt på et minimum.

Dataindsamlingen om børns og unges trivsel er – i det omfang, det har været muligt – suppleret med kvalitative telefoninterviews med unge, 14-17 år, om deres erfaringer med indsatsen.

9.4 Vurdering af måleredskaber til evalueringen

Som opfølgning på de brugte måleredskaber i denne evaluering er det nærliggende at vurdere, om de benyttede redskaber har fungeret eller ej. Følgende validerede måleredskaber er brugt til virkningsevalueringen af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*:

- PSOC, forældrenes samlede kompetencer som forældre
- WHO-5, forældrenes generelle trivsel og velbefindende
- SDQ, vurdering af børn og unges psykiske trivsel og funktion
- SEAM, små børns psykiske og fysiske trivsel samt barnets adfærd i forhold til andre børn og voksne.

De valgte måleredskaber følger Socialstyrelsens retningslinjer for at sikre sammenlignelighed over evalueringsresultater på tværs af indsatser (Socialstyrelsen, 2019). Derudover er CES, Cooperation Expectation Scale – et måleredskab, der afdækker samarbejdet mellem de involverede parter i indsatsen, og som er udviklet af PwC – inkluderet i alle spørgeskemaer, sammen med en række indsatsspecifikke spørgsmål (se evt. afsnit 8.1.1).

Der var ved opstart af modningsprojektet bekymring om, hvorvidt forældrene ville være i stand til at svare pålideligt på egne forældrekompetencer og egen trivsel ved hjælp af PSOC og WHO-5, ligesom der var bekymring om, hvor mange der ville svare. Denne bekymring er til en vis grad blevet bekræftet.

PSOC er det eneste kendte og validerede måleredskab til forældrekompetencer og har den fordel, at det kan måle direkte, hvordan forældre opfatter egne forældrekompetencer, og hvor tilfredse de er med egen forældrerolle. PSOC er udviklet for 40 år siden (Johnson & Mash, 1989). Det betyder, at ordlyden, og især den seneste danske oversættelse, der ligger meget tæt op af den engelske ordlyd, også er 40 år gammel. Den manglende opdatering af PSOC og tilpasning af ordlyden til nutidig dansk kan være medvirkende til, at forældrene ikke forstår, hvad der spørges til. Og dette bliver særligt tydeligt, når vi har med udsatte forældre at gøre.

Vi har gennem projektperioden holdt fast i både PSOC og WHO-5, selvom de første resultater fra baseline viste, at forældrene scorede sig selv meget højt på de to skalaer. Det gjorde vi af to grunde. For det første er det altid vigtigt at sikre en ordentlig standard i forhold til måleredskaber. Den samlede strategi for udvikling af sociale indsatser (SUSI) er med til at sikre et mere sammenligneligt datagrundlag på det sociale område med fastlagte retningslinjer for valg af måleredskaber. Evaluering af indsatser bør derfor i videst muligt omfang baseres på de validerede måleredskaber, der er findes på Socialstyrelsens liste over validerede instrumenter. For det andet er det ikke tilrådeligt at ændre måleredskab undervejs i en evaluering, heller ikke selvom det er et modningsprojekt. Et skift undervejs vil betyde, at alle tidligere besvarelser med det gamle måleredskab ikke kan indgå i analyserne, og datagrundlaget dermed kan blive kraftigt beskåret.

Brugen af især PSOC som måleredskaber til at måle progression i forældrekompetencer bør på dette grundlag tages op til fornyet overvejelse ved en eventuel kommende afprøvning af indsatsen. Forandringsteorien tilsiger dog stadig, at forældrene på mellemlangt sigt forventes at have opnået øgede forældrekompetencer. Der er derfor et fortsat behov for at måle progression på netop forældrekompetencer. Samtidig har vi i denne evaluering påvist en lille, men signifikant progression i forældrenes forældrekompetence, trods et me-

get højt udgangspunkt og et meget lille datagrundlag. Overvejelser om en anden indsamlingspraksis, som ikke overlader ansvaret til forældrene alene, kunne derfor også være en vej frem.

SDQ og SEAM er de mest benyttede måleredskaber til at måle ændring i børns trivsel over tid. Trods dette faktum har SDQ den ulempe, at den ikke er særlig sensitiv til at indfange udvikling i børns og unges trivsel over kort tid. SDQ måler samtidig mere komplekse psykologiske tilstande og dynamikker, der ikke altid lader sig påvirke af indsatser, der ikke er meget specifikt målrettet børnene. Det er derfor oftere de medfølgende impact-spørgsmål, der kan vise en udvikling for børnene, end det er selve SDQ.

SEAM benyttes kun til børn under 5 år, og i denne evaluering kun til børn under 2 år. SEAM skal – i modsætning til mange andre måleredskaber – købes via Hogrefe Psykologisk Forlag A/S. SEAM findes som udgangspunkt kun som et papirskema, og der skal indhentes specialgodkendelse fra Hogrefe Psykologisk Forlag A/S for, at det kan overføres til et elektronisk spørgeskema. I denne evaluering har SEAM vist sig ikke at være brugbart, da blot 8 af de 146 børn, hvis forældre har deltaget i indsatsen, var under 2 år ved baseline. Det bør derfor nøje overvejes, om indsatsen vil dække nok familier med børn under 2 år, til at SEAM kan blive et brugbart måleredskab.

Der er i spørgeskemaerne kun stillet spørgsmål om trivsel i samvær, hvor forældrene fremgår som en enhed. Flere af anbringelsesstederne har påpeget, at lige præcis disse spørgsmål har været svære at svare på, fordi forældrene oftest ikke bor sammen. Børnene har derfor samvær med forældrene på forskellige tidspunkter og med forskellig succes. Anbringelsesstederne har imidlertid ikke kunnet vise den forskel, der kan være i samvær, der er konfliktfyldt med den ene forælder og succesfuldt med den anden. Dette faktum bør derfor indtænkes i analysedesignet for en eventuel afprøvning af *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Der kunne derudover indtænkes en form for skala for, hvordan samværet fungerer, og om indsatsens kerneelementer spiller direkte ind i, hvordan forældrene fungerer i samværet. Der findes ingen validerede måleredskaber for dette. Derfor kommer det nødvendigvis til at være spørgsmål, der er fremstillet indsats-specifikt og derfor ikke kan valideres før brug. En sådan skala vil dog give ekstra information om indsatsens virkning i forhold til samværet, og dermed viden om en eventuel positiv udvikling i relationen mellem forældre og anbragte børn.

Slutteligt kunne det også være en fordel at udvide kredsen af respondenter på spørgeskemaer. Som nævnt i kapitel 2 og 3 består kredsen af fagprofessionelle i indsatsen ofte af andre end myndighedsrådgiver, familierådgiver og an-

bringelsessted. Det kan eksempelvis være samværskonsulenter, familieplejekonsulenter og støtteperson, jf. servicelovens § 54, stk. 1., der alle har vigtige roller i forhold til at sikre et godt forløb og et stærkt samarbejde, og som alle har en viden, der vil kunne bruges i forhold til at måle progression for forældrene.

10 Dataindsamling – omkostningsvurderingen

Omkostningsvurderingen, som er præsenteret i kapitel 5, er baseret på tre datakilder, som er indsamlet i hver af de deltagende kommuner:

- Tidsregistreringer
- Projektbudgetter
- Interviews med projektledere.

I hver af kommunerne er relevante medarbejdere og projektledere blevet bedt om at registrere, hvor mange timers arbejdstid de har anvendt på forskellige aktiviteter i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*, fx kompetenceudvikling, møder med forældre, møder mellem fagprofessionelle og transport. Der er i dataindsamlingen lagt vægt på, at tidsforbrug til evaluerings- og udviklingsaktiviteter så vidt mulig kun indgår i det omfang, aktiviteterne forventeligt vil være nødvendige for andre kommuner for at implementere og drive indsatsen. Projektlederne i kommunerne har været ansvarlige for at samle medarbejdernes tidsregistreringer og indsende dem til VIVE hver måned over en periode på 7 måneder, nemlig fra marts 2021 til september 2021. Tidsregistreringerne er derefter blevet analyseret og har indgået som input til efterfølgende dialog og validering med kommunernes projektledere om, hvor meget tid forskellige medarbejdere bruger på *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Desværre kunne tidsregistreringerne ikke anvendes til at opgøre valide estimater af, hvor meget tid kommunernes medarbejdere har anvendt på at gennemføre de enkelte aktiviteter, der tilsammen udgør indsatsen (kompetenceudvikling, møder med forældre, transport osv.). Tidsregistreringerne viste for store udsving mellem kommuner og over tid, til at dette kunne lade sig gøre. En væsentlig årsag hertil er muligvis, at der har været forskelle i medarbejdernes registreringspraksis og forståelse af, hvilke konkrete aktiviteter og tidsforbrug der skulle indgå i registreringerne. En anden årsag er muligvis, at den målrettede støtte i høj grad er tilpasset til den enkelte forældre, hvorfor det kan variere, hvor meget tid der bruges til forskellige aktiviteter på tværs af sager. Det kan gøre det vanskeligere for medarbejderne at vurdere og holde styr på, præcis hvilke aktiviteter og hvor mange timer de har lagt i *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn* i løbet af en måned.

Ud over tidsregistreringerne har VIVE indsamlet de projektbudgetter, som de deltagende kommuner har sendt til Socialstyrelsen i forbindelse med deres deltagelse i modningsprojektet. Disse budgetter indeholder kommunernes forventninger til, hvor meget tid de forskellige faggrupper vil få brug for, for at kunne udføre den samlede indsats.

Endelig har VIVE gennemført særskilte interviews med kommunernes projektledere/tovholdere af to omgange, hvor der specifikt har været fokus på omkostningerne ved *Målrettet støtte til forældre med anbragte børn*. Første interviewrunde blev afholdt i december 2021 og den anden i forbindelse med slutevalueringen i august 2022. I interviewene blev kommunernes tidsregistreringer og projektbudgetter anvendt som udgangspunkt for projektledernes vurderinger af forskellige faggruppers samlede tidsforbrug til indsatsen. Projektlederne kunne således i mange tilfælde kvalificere og validere det ressourceforbrug, som fremgår af tidsregistreringerne og projektbudgetterne. Fx kunne projektlederne i nogle tilfælde fortælle, at kommunen har medfinansieret dele af indsatsen, fordi der var brug for flere personaleressourcer, end det de havde forventet og skrevet ind i projektbudgettet. I forlængelse heraf kunne tidsregistreringerne i nogle tilfælde anvendes som pejlemærke for, hvor meget tid forskellige faggrupper reelt har brugt på indsatsen. Interviewdataene bygger således oven på de to øvrige datakilder, dvs. tidsregistreringerne og projektbudgetterne, og udgør det primære datagrundlag for omkostningsvurderingen.

Litteratur

- Álvarez, M., S. Byrne & M.J. Rodrigo (2019): Patterns of individual change and program satisfaction in a positive parenting program for parents at psychosocial risk. *Child & Family Social Work*, s. 1-10.
- Arnfred, J., K. Svendsen, C. Rask, P. Jeppesen, L. Fensbo, T. Houmann, ... & N. Bilenberg (2019): Danish norms for the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Danish Medical Journal*, 66(6), A5546.
- Bergström, M. & S. Baviskar (2021): A systematic review of some reliability and validity issues regarding the Strengths and Difficulties Questionnaire focusing on its use in out-of-home care. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 18(1), 1-31.
- Egelund, T., D. Andersen, A-D. Hestbæk, M. Lausten, L. Knudsen, R.F. Olsen & F. Gerstoft (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, rapport 08:23.
- Falch-Eriksen, A. (2016): *Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn. Familievernets rolle og foreldrenes krise, mestring og endring*. Oslo: Metropolitan University-OsloMet: NOVA.
- Goodman, R. (2001): Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(11), 1337-1345.
- Johnston, C. & E.J. Mash (1989): A measure of parenting satisfaction and efficacy. *Journal of Clinical Child Psychology*, 18(2), 167-175.
- Kristensen, G.K. & M.N. Ravn (2015): The voices heard and the voices silenced: Recruitment processes in qualitative interview studies. *Qualitative Research*, 15(6), 722-737.
- Lausten, M. & A.G. Andreasen (2021): *Karakteristik af udsatte forældre 2019*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Leahy, C.P. (2022): The afterlife of interviews: Explicit ethics and subtle ethics in sensitive or distressing qualitative research. *Qualitative Research*, 22(5), 777-794.

- Lindberg, M.R., M.R. Molberg & C. Scavenius (2019): *Effekten af familiebehandling i Danmark: Et felteksperiment med Parent Management Training–Oregon (PMTO) og anden familiebehandling*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lyk-Jensen, S.V., K. Kamsten, G.E. Hansen & K. Nielsen (2018): *Mestring blandt forældre til børn med handicap: Evaluering af effekt, økonomi og implementering af mestringsprogrammet*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Morris, K. (2013): Troubled families: Vulnerable families' experiences of multiple service use. *Child & Family Social Work*, 18(2), 198-206.
- Patton, M.Q. (2011): *Developmental evaluation: Applying complexity concepts to enhance innovation and use*. London: Guildford Press.
- Pontoppidan, M. (2015): The effectiveness of the Incredible Years™ Parents and Babies Program as a universal prevention intervention for parents of infants in Denmark: Study protocol for a pilot randomized controlled trial. *Trials*, 16(386).
- Rodrigo, M.J. & S. Byrne (2011): Social support and personal agency in at-risk mothers. *Psychosocial Intervention*, 20 (1), 13–24.
- Sen, R. & K. Broadhurst (2011): Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16(3), 298-309.
- Salveron, M., K. Lewig & F. Arney (2009): Parenting groups for parents whose children are in care. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 18(4), 267-288.
- Sischka, P.E., A.P. Costa, G. Steffgen & A.F. Schmidt (2020): The WHO-5 well-being index – validation based on item response theory and the analysis of measurement invariance across 35 countries. *Journal of Affective Disorders Reports*, (1), 1-14.
- Socialstyrelsen, (2019): *Drejebog for national udvikling af sociale indsatser*. Revideret udgave, september 2019. Odense: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2023): *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn. Indsatsbeskrivelsen, januar 2023*. Odense: Socialstyrelsen.
- Social- og Ældreministeriet (2022): *Strategi for udvikling af den sociale indsats*. København: Social- og Ældreministeriet.

Squires, J. K., D. Bricker, M.L. Waddell, K. Funk, J.R. Clifford & R.M. Hoselton (2014): *Social-Emotional Assessment/Evaluation Measure (SEAM™)*, Research Edition. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing Co.

Sundhedsstyrelsen (2015): *Sundhedsstyrelsens guide til trivselsindekset WHO-5*. København: Sundhedsstyrelsen.

Topp, C. W., S.D. Østergaard, S. Søndergaard & P. Bech (2015): The WHO-5 well-being index: A systematic review of the literature. *Psycho-therapy and Psychosomatics*, 84(3), 167-176.

Trillingsgaard, A. & T. Trillingsgaard (2014): *Virkningen af "De Utrolige Års" forældretræning i forhold til yngre børn med ADHD-symptomer*. Center for ADHD & Aarhus Universitet.

Bilag 1 Bilagstabeller

Der er registreret i alt 111 familier med tilknytning til *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*, jf. Bilagstabel 1.1. De 111 familier kan opdeles efter, om de har afsluttet forløbet, om de er i gang i indsatsen ved projektets afslutning, eller om de er ophørt før tid. Bilagstabel 1.1 viser samtidig antallet af børn i familierne og den gennemsnitlige varighed i indsatsen, baseret på start- og slutdatoer angivet af projektlederne i registreringsarket.

Bilagstabel 1.1 **Oversigt over antal familier, der har været registreret i indsatsen i de fire kommuner**

	Antal familier	Antal børn	Gennemsnitlig varighed i indsatsen (måneder)
I alt	111	146	9,4
Afsluttede forløb	23	28	12,5
I gang ved projektets afslutning	61	79	10,6
Ophørt før tid	11	15	8,0
Udgået i startfasen	13	18	1,7
Registreret, men udgået før start	3	6	0,0

Anm.: Den gennemsnitlige varighed i indsatsen er beregnet ud fra de angivne start- og slutdatoer. 1. september 2022 er fastsat som fiktiv slutdato for de igangværende forløb.

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Den gennemsnitlige varighed i indsatsen for familier, der har afsluttet forløbet inden projektets afslutning, er 12,5 måneder. Den gennemsnitlige varighed for de familier, der er i gang ved projektets afslutning, er 10,6 måneder. Dette gennemsnit for igangværende forløb indeholder forløb, der er startet i maj 2022, og som derfor kun har været i gang i 5 måneder, og forløb, der har været i gang i hele indsatsperiodens længde med opstart i sommeren 2020.

Bilagstabel 1.2 viser antal besvarelser af spørgeskemaer fra baseline til 7. followup. Followupskemaerne er udsendt kvartalsvis, således at FU1 (followup 1) er sendt ca. 3 måneder efter opstart, mens FU7 er sendt ca. 21 måneder efter opstart. Datagrundlaget for familier, der er med i indsatsen efter 15 måneder, dvs. datagrundlaget for FU6 og FU7, er desværre relativt spinkelt. Vi har derfor ikke benyttet data længere end til FU5, dvs. 15 måneder efter opstart i indsatsen.

Bilagstabel 1.2 Population og antal besvarelser fordelt på baseline og de kvartalsvise opfølgninger

	Popula- tion	Base- line	FU1	FU2	FU3	FU4	FU5	FU6	FU7
Familiebe- handler	89	66	59	39	25	19	15	12	4
Myndigheds- rådgiver	100	67	62	47	25	26	18	13	5
Forældrene	111	51	39	24	18	15	11	5	3
Anbringelses- sted	99	62	48	43	33	31	25	25	4

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

Som det ses af Bilagstabel 1.3, er svarprocenten relativt lav for de opfølgninger, der udgør afslutningsmålepunkterne (hhv. FU4 og FU5). Det betyder, at de resultater, vi finder gennem analyserne, er reelle ændringer for dem, der har svaret, men det ikke kan generaliseres til også at gælde for andre i samme situation.

Bilagstabel 1.3 Svarprocent for baseline og de kvartalsvise opfølgninger, procent

	Base- line	FU1	FU2	FU3	FU4	FU5	FU6	FU7
Familiebehandler	74	66	44	28	21	17	13	4
Sagsbehandler	67	62	47	25	26	18	13	5
Forældrene	46	35	22	16	14	10	5	3
Anbringelsessted	63	48	43	33	31	25	25	4

Kilde: VIVEs dataindsamling til evaluering af *Måltrettet støtte til forældre med anbragte børn*.

VIVE